
TOIMINTAKERTOMUS
VERKSAMHETSBERÄTTELSE

1999

RAHOITUSTARKASTUS
FINANSINSPEKTIONEN
FINANCIAL SUPERVISION

JOHTAJAN KATSAUS	4
TOIMINTAYMPÄRISTÖ	7
RAHOITUSMARKKINOIDEN RAKENTEELLISET MUUTOKSET	8
KILPAILU RAHOITUSMARKKINOILLA	9
STRATEGISTEN PÄÄLINJAUSTEN MUKAINEN TOIMINTA	11
MARKKINAEHTOISUUDEN JA MARKKINOIDEN TIEDONSAANNIN EDISTÄMINEN	11
MARKKINOIDEN TEHOKKUUDEN JA TOIMINTAVARMUUDEN EDISTÄMINEN	13
KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ	16
VIRANOMAISYHTEISTYÖ	18
RATAN OMAN TOIMINNAN KEHITTÄMINEN	18
VALVONTATOIMINTA	21
TALOUDELLISEN TILAN JA RISKINOTON VALVONTA	21
TARKASTUSHAVAINNOT	28
SÄÄNTELYTOIMINTA	30
EU:N RAHOITUSMARKKINALAINSÄÄDÄNNÖN KEHITYS	30
LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	32
RATAN ANTAMAT OHJEET JA MÄÄRÄYKSET	33
TULEVAA LAINSÄÄDÄNTÖÄ	33
RAHOITUSTARKASTUS LYHYESTI	35
LIITE • BILAGA	74

Johtajan katsaus

Rahoitusmarkkinoilla vuosi 1999 oli niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa tapahtumarikas, ja kehitys oli voittopuolisesti myönteistä. Siirtyminen talous- ja rahaliiton (EMU) kolmanteen vaiheeseen eli yhteiseen valuuttaan, euroon, onnistui hyvin Suomessa niin kuin kymmenessä muussakin EMU-maassa. Siirtyminen uudelle vuosituonnille sujui sekin suuremmista tietoteknisistä ongelmista. Ainakin osittain kiitos siitä kuuluu myös rahoitusvalvojen maailmanlaajuiselle yhteistyölle.

Kilpailupaineiden aiheuttama tarve lisätä kustannustehokkaita yritysjärjestelyitä, tekninen kehitys ja euro ovat muuttamassa rahoitusalan rakenteita Euroopassa ennätyksellisen nopeasti. Suomessakin tiedotettiin ensimmäisen suuren toimialarajat ylittävän fuusion syntymisestä, kun vakuutus konserni Sampo ja luottolaitos konserni Leonia ilmoittivat yhdistymisaikeistaan. Vaikka finanssitarvatalo Sampo-Leonia muodollisesti syntyykin vasta vuoden 2000 lopulla, kun järjestelyn kaikki yhtiöoikeudelliset menettelyt ja lupamenettelyt on saatettu loppuun, se oli vuoden 1999 merkittävimpiä rahoitusalan uutisia Suomessa. Niihin on myös luettava suomalais-ruotsalaisen Meritanordbankin-ryhmän sisäiset yhtiöjärjestelyt ja ryhmän esittämä julkinen ostotarjous Norjan toiseksi suurimmasta pankista Christiania Bank - Kreditkassa. Ostotarjouksen lopullisesta kohtalosta ei ole tätä kirjoitettaessa vielä tietoa. Vielä suurempi uutinen oli, kun maaliskuussa 2000 tiedotettiin Meritanordbankin- ja tanskalaisen

Unidanmark-ryhmän suunnitelmista yhdistyä.

Meritanordbankin-ryhmän omistus siirtyi kokonaan Ruotsiin rekisteröidylle Nordic Baltic Holdingille vuoden 2000 alkupuolella. Pankkitoimintaa harjoittava omistusyhteisö Meritanordbankin Oyj säilyy kuitenkin suomalaisena yhtiönä. Tarkoituksena on, että myös tanskalainen Unibank siirtäisi tämän omistusyhteisön alaisuuteen. Muodostuvaan Nordic Baltic Holding-kokonaisuuteen sisältyisi myös tanskalainen vakuutusyhtiö konserni, jolla on suuri tytäryhtiö Norjassa. Tämän varsin monimutkaisen kokonaisuuden valvonnan järjestäminen asianmukaiseksi pohjoismaisten valvontaviranomaisten kesken on vaativa prosessi.

Rajat ylittävät fuusiot ja yritysjärjestelyt tulevat varmasti yleistymään muuallakin Euroopassa. Tämä lisää painetta yhdenmukaistaa myös valvontaa. Toistaiseksi ei ole kuitenkaan halukkuutta luopua kansallisen eli kotivaltion valvonnan periaatteesta. Vielä vähemmän on halukkuutta antaa Euroopan keskuspankille tai jollekin muulle ylikansalliselle elimelle valtuuksia pankkivalvontaan. Euroopan talousalueen arvopaperimarkkina-vojen yhteistyöjärjestön FESCON¹ työ käytäntöjen lähentämiseksi arvopaperimarkkinoilla jatkui myönteisesti ja antaa uskoa myös pankkialan edistykseen kansalliselta pohjalta, mutta tiivistämällä yhteistyötä.

¹ FESCO = Forum of European Securities Commissions.

Suomessa valvontakentän merkittävin tapahtuma oli Vakuutusvalvontaviraston toiminnan käynnistyminen huhtikuussa 1999. Yhteistyö uuden viraston ja Rahoitustarkastuksen välillä on lähtenyt hyvin käyntiin. Sampo-Leonian syntyminen on omiaan lisäämään ja syventämään tätä yhteistyötä. Suurten finanssikonglomeraattien yleistymisen on saanut aikaan myös sen, että EU:ssa valmistellaan niiden valvontaa ja raportointia koskevaa direktiiviä.

Kansainvälisen järjestelypankin (BIS) yhteydessä toimivan Baselin pankkivalvontakomitean uusi ehdotus pankkien kansainväliseksi vakavaraisuuskehikoksi kesällä 1999 oli hyvin tärkeä askel. Sen seurauksena käynnistyi nopeasti myös työ EU:n piirissä ehdotuksen pukemisesta eurooppalaisen lainsäädännön kaapuun. Ehdotuksia kuvataan tarkemmin muualla tässä kertomuksessa. Todettakoon kuitenkin, että vaikka uudistuksen hiominen kestää vielä muutaman vuoden, se vaikuttaa vahvasti paitsi pankki- ja sijoituspalvelutoimialan kehitykseen myös sen valvonnan suuntautumiseen ja vaativuuteen.

Pankkien kannattavuus kertomusvuonna oli hyvä. Luotonannon voimakkaasta kasvusta huolimatta rahoituskate supistui jonkin verran edellisestä vuodesta. Kireä kilpailu piti luottomarginaalit kapeina. Luottotappioita kirjattiin edelleen hyvin vähän. Sijoituspalveluihin liittyvät palkkiotuotot kehittyivät myönteisesti vilkkaan pörssikaupan ja rahastoyhtiötuotteiden hyvän menekin ansiosta. Pankkien hyvien tulosten johdosta

niiden vakavaraisuus yleisesti ottaen jopa parani, vaikka luottokanta kasvoikin 13 %.

Luotonannon voimakkaaseen kasvuun liittyy omat riskinsä. Nousukauden luottavaisessa ilmapiirissä saattaa varautuminen tulevaisuuden luottotappioihin jäädä liian vähäiselle huomiolle. Rahoitustarkastus muistuttikin vuoden lopussa pankkeja tarpeesta varautua tuleviin luottotappioihin nyt, kun kannattavuus on hyvä. Luottotappiovarauskäytäntöjä ja -määräyksiä onkin kehitettävä siihen suuntaan, että varautuminen olisi nykyistä helpompaa. Tähän liittyy kuitenkin vaikeita kirjanpidollisia ja verotuksellisia kysymyksiä, jotka olisi ratkaistava, jotta saataisiin aikaan yhtenäiset ja selkeät normit. Nykykäytäntö saattaa pahimmillaan jyrkentää suhdanteita, kun tappiot realisoituvat laskukautena ja rasittavat tulosta ja vakavaraisuutta.

Suomessa pankkien kiinteistöriskit ovat kansainvälisesti vertaillen edelleen huomattavat. Riskejä on tarmokkaasti purettu, mutta vieläkin on paljon tehtävää erityisesti eräiden osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvien pankkien kiinteistöriskeissä. Yhteenliittymän hyvä kokonaiskantavuus ja vakavaraisuus antavat tähän hyvän mahdollisuuden, jos vain yhteistä tahtoa löytyy. Tärkeätä on, että kaikki pankit julkistavat tiedot kiinteistöomistustensa arvostuksesta ja tuotoista markkinoiden ja tallettajien arvioitavaksi vähintäänkin Rahoitustarkastuksen edellyttämällä tarkkuudella.

Joukkovelkakirjamarkkinoilla ei Suomessa tapahtunut merkittävää

kasvua, päinvastoin kuin muissa euromaissa. Osasyynä lienee yritysluottojen korkomarginaalien riskimielessä edelleenkin liiankin alhainen taso. Yritykset ovat saaneet lainaa pankeista halvemmallakin kuin joukkolainamarkkinoilta, joten tunkua markkinoille ei ollut. Sijoittajat olivat kiinnostuneita aikaisemminkin pikemminkin osakemarkkinoista.

Helsingin Pörssin kehitys olikin ennätyksellistä. Kaupankäynnin volyymi niin rahallisesti kuin lukumäärältään kasvoi rajusti. Myös listautumisantien määrä lisääntyi huomattavasti. Sama trendi näyttää jatkuvan vuonna 2000. Pörssikurssien huomattavaan nousuun sisältyy jo huolestuttaviakin piirteitä. Toisaalta on muistettava, että yleismaailmalliseen tapaan nousu on keskittynyt informaatioteknologiasektoriin, jonka osuus Helsingin Pörssissä on poikkeuksellisen suuri. Perinteisimmillä toimialoilla kehitys on ollut huomattavasti maltillisempaa.

Osakekaupan vilkkaus on tuonut mukanaan myös lieveilmiöitä, kuten epäilyjä sisäpiiritiedon väärinkäytöstä ja kurssimanipulaatiosta. Rahoitustarkastus onkin antanut lukuisia tapauksia poliisille tutkittavaksi. Osakeantien ja -myyntien järjestämisessä on myös ollut ongelmia, erityisesti ylimerkintätapauksissa. Eri sijoittajaryhmien tasapuolinen kohtelu on monikymmenkertaisissa ylimerkinnöissä vaikeata ellei mahdotonta. Antien ja myyntien järjestäjien menettelytapoihin ja eettiseen integriteettiin onkin syytä kiinnittää erityistä huomiota.

Samankaltaisia ongelmia on ollut myös muissa maissa. FESCO:n piirissä aloitettiin työ yleiseurooppalaisten suositusten aikaansaamiseksi mm. osakealokaatioiden periaatteista.

Osakemarkkinoiden ylikuumenemisen ja suurten fuusioiden myötä on korostunut se, miten tärkeitä on yritysten omistajavalvonta ja sisäinen hallintomenettely (corporate governance). Kansainvälistyvässä yritysmaailmassa toimivan johdon ja omistajien etua vaalivan hallituksen sujuvan yhteistyön merkitys kasvaa entisestään. Suomalaisistakin yrityksistä on tullut niin suuria, ettei liene mahdollista, että samat henkilöt voivat tehokkaasti olla jäsenenä monen yhtiön hallituksessa samaan aikaan kun päätoimenaan johtavat suuryhtiötä.

Osakekauppojen määrän kasvu on ylittänyt kaikki ennakoarvot ja vienyt kauppojen selvittämisjärjestelmän kapasiteettinsa ylärajoille. Yhdessä muiden viranomaisten kanssa Rahoitustarkastus on ollut voimakkaasti tukemassa HEX-konsernin ja arvopaperivälittäjien ja säilytysyhteisöjen ponnisteluja kaupankäynnin sujuvuuden turvaamiseksi. Arvo-osuusjärjestelmää on kuitenkin kehitettävä siten, että nykyisestä hajautetusta järjestelmästä siirrytään keskitettyyn järjestelmään. Valtiovarainministeriö onkin antanut päätöksen järjestelmän keskittämisestä 16.10.2000 mennessä. Keskittämiseen liittyvän jatkokehityksen yhteydessä on huolehdittava siitä, että esimerkiksi toiminnan luotettavuuden valvonnan ja sisäpiirikauppojen tutkimisen mahdollisuuksia ei heikennetä.

Kaiken kaikkiaan vuosi 1999 oli Suomen rahoitusmarkkinoiden kannalta positiivinen. Ennusteet vuodelle 2000 ovat myös myönteiset. Teknologian, erityisesti Internet-teknologian, nopea kehittyminen ja

siihen sekä euroon liittyvä kansainvälistyminen ovat kuitenkin murtamassa rahoitusmarkkinoiden perinteisiä rakenteita sellaisella vauhdilla, ettei markkinoilla toimivilla sen paremmin kuin valvojilla ja lainsäätäjälläkään ole

varaa hetkenkään itsetyytyväiseen herpaantumiseen. Haasteet kasvavat ja niiden mukana myös mahdollisuudet paitsi menestykseen myös epäonnistumisiin. Valppautta vaaditaan.

Maaliskuussa 2000

Toimintaympäristö

Toimintaympäristö oli suotuisa

Euroopan talous- ja rahaliiton kolmas vaihe alkoi vuoden 1999 alussa, jolloin myös Suomen markasta tuli euron ilmenemismuoto. Korot määräytyvät nyt koko euroalueella samojen tekijöiden perusteella, eivätkä jäsenmaiden valuuttojen keskinäiset kurssit enää vaihtelee.

Talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen odotettiin vakauttavan rahan ja pääomamarkkinoita. Odotukset näyttivät suurelta osin toteutuneen. Sekä lyhyet rahamarkkinakorot että pitkät joukkovelkakirjalainakorot pysyivät alhaisina ja suhteellisen vakaina, vaikka markkinakorot jonkin verran nousivatkin jälkimmäisellä vuosipuoliskolla. Euron heikentyminen Japanin jeniin ja Yhdysvaltain dollariin nähden lisäsi viennin kilpailukykyä, mutta sen vaikutukset Euroopan talouteen tai pääomamarkkinoihin olivat vähäiset.

Suomen makrotalous kehittyi vakaasti, joskin kansantalouden kasvu hieman hidastui. Bruttokansantuote oli vuonna 1999 reaalisesti 3,5 % suurempi kuin vuotta aiemmin, kun vastaava kasvu vuonna 1998 oli 5,0 %.¹ Kuitenkin Suomen taloudellinen kasvu oli edelleen nopeampaa kuin useimmissa muissa talous- ja rahaliiton jäsenmaissa. Myös työttömyyden hidas aleneminen jatkui.

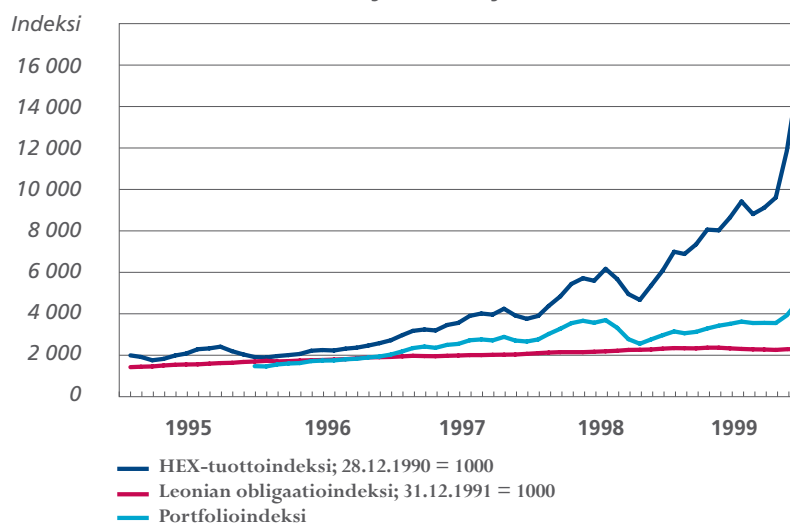
Kiinteistöjen ja muiden varallisuusesineiden hinnat jatkoivat nousuaan. Esimerkiksi Helsingin pörssin HEX-portfolioindeksi nousi 66 %

vuoden 1999 aikana (kuviot 1 ja 2). Myös asuntokauppa oli vilkasta ja asuntojen hinnat nousivat edelleen.

Maailmantaloudelle vuosi 1999 oli suotuisampi kuin vuosi 1998, jota leimasivat Aasian ja Venäjän kriisit.

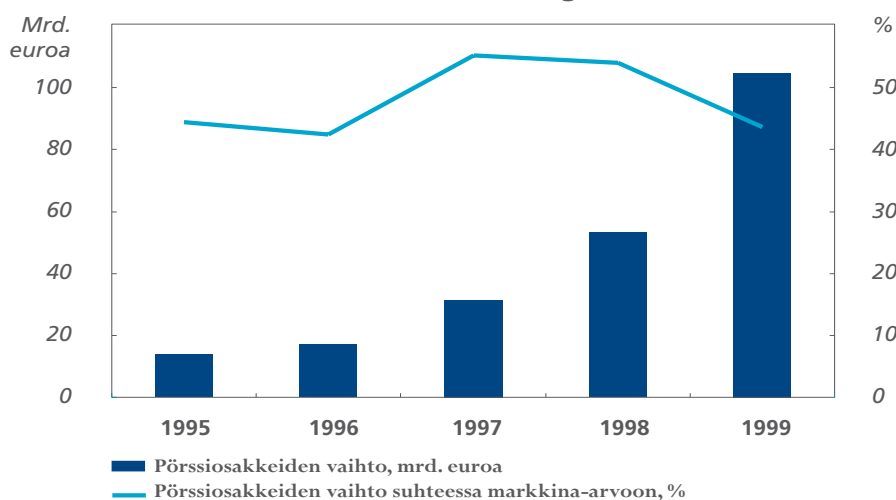
OECD korjasi syksyllä 1999 jäsenmaittensa kasvuennustetta aiemmin arvioitua suuremmaksi. Öljyn hinnan nousulla näyttää olleen vain vähäisiä makrotaloudellisia vaikutuksia.

Kuvio 1. Tuottokehitys osake- ja rahamarkkinoilla 1995–1999

Lähde: Helsingin Pörssi.

Kuvio 2. Osakkeiden vaihto Helsingin Pörssissä 1995–1999

Lähde: Helsingin Pörssi.

¹ Lähde: Tilastokeskus.

Pörssit etsimässä yhteistyömuotoja

Pörssien nopea tekninen kehitys, markkinapaikkojen verkottuminen ja Internetin käyttö palvelujen tarjoamisessa ovat koventaneet markkinapaikkojen välistä kilpailua entisestään. Monet eurooppalaiset pörssit ovat etsimässä yhteistyömuotoja, joilla ne voisivat säilyttää kilpailukykyisen asemansa.

Saksan ja Sveitsin johdannaispörssit ovat perustaneet johdannaispörssin Eurexin, jonka kanssa Helsingin Pörssi on yhteistyössä. Yhteistyön kautta suomalaisille Eurexin jäseniksi hyväksytyille välittäjille ja markkinatakaajille on avautunut mahdollisuus käydä kauppaa kaikilla Eurexissa kaupankäynnin kohteena olevilla tuotteilla (ks. sivu 9). Osakemarkkinoilla Helsingin Pörssi on pyrkinyt olemaan mukana eurooppalaisessa yhteistyössä.

Internetin käyttö palvelujen tarjonnassa kasvaa

Rahoitusmarkkinoilla toimivat ovat yhä enemmän alkaneet tarjota palvelujaan Internetissä. Erityisesti suomalaiset pankit ovat olleet edelläkävijöitä maailmassa Internetin hyödyntämisessä.

Vuonna 1999 pankkien Internet-palveluja käyttävien asiakkaiden määrä kasvoi edelleen. Internet-asiakkaita on pankeilla yhteensä jo yli miljoona. Internetiä käytetään pääasiassa laskujen ja verkosta ostettavien palvelujen maksamiseen. Verkko-palvelut ovat vähitellen laajenemassa mm. kulutusluottojen ja opintolainojen tarjoamiseen.

Myös Helsingin Pörssin välittäjät ovat lisänneet Internetin käyttöä.

Vuoden 2000 alussa yhteensä kahdeksan välittäjää tarjosi asiakkailleen mahdollisuuden antaa toimeksiantoja Internetin kautta. Myös Internetin kautta tehdyt osakemerkinnät osakkeissa ovat yleistyneet.

HEX-konserni alkoi vuoden 1999 aikana kehittää välittäjille tarjottavaa Internet-pohjaista eHex-järjestelmää, jonka ensimmäinen versio valmistuu vuoden 2000 keväällä. eHex mahdollistaa osakkeiden on-line-välityspalvelun ja reaaliaikaisen markkinainformaation tarjonnan välittäjän asiakkaille. Järjestelmään on tarkoitusta lisätä myöhemmin mm. mahdollisuus käydä johdannaiskauppaa Internetin kautta.

RAHOITUSMARKKINOIDEN RAKENTEELLISET MUUTOKSET

Ensimmäinen finanssi-konglomeraatti syntymässä

Meritanordbanken Oyj teki syyskuussa 1999 käteistarjouksen Christiania Bank og Kreditkasse ASA:n osakkeista. Christiania Bankin osakkeenomistajille tehdyn julkisen ostotarjouksen voimassaoloaika pidennettiin useaan otteeseen. Tämän toimintakertomuksen kirjoittamishetkellä Meritanordbankenin tekemä ostotarjous on edelleen voimassa. Unidanmark A/S ja Nordic Baltic Holding AB (publ) sopivat maaliskuun 2000 alussa yhdistymisestä, joka on tarkoitus toteuttaa osakevaihtotarjouksena huhtikuun alkuun mennessä.

Merita Oyj ja Nordbanken Holding AB (publ) solmivat syyskuussa yhdistymissopimuksen, jonka tarkoi-

tuksena oli yksinkertaistaa Meritanordbankenin juridista rakennetta. Konsernin ylimmäksi omistajaksi tulee Tukholman pörssissä noteerattu Nordbanken Holding, väliaikaiselta nimeltään Nordic Baltic Holding (NBH) AB (publ).

Leonia Oyj:n ja Vakuutusyhtiö Sampo Oyj:n hallitukset allekirjoittivat lokakuussa sopimuksen, jonka mukaan ne yhdistyvät tasavertaisina osapuolina uudeksi Sampo-Leonia-konserniksi. Osapuolet allekirjoittivat vuoden 2000 helmikuun alussa fuusiosopimuksen, jonka mukaan Leonia Oyj sulautuu vuoden 2000 lopussa Vakuutusyhtiö Sampo Oyj:hin. Fuusion jälkeen siirrytään holdingyhtiörakenteeseen. Fuusion toteutuminen edellyttää mm. eduskunnan suostumusta ja postipankkilain kumoamista. Sampo-Leonia tulee olemaan ensimmäinen suomalainen finanssikonglomeraatti.

Osuuspankkikeskus-OPK osuuskunta, Ilmarinen ja Suomi-yhtiö ilmoittivat joulukuussa perustavansa asiakasomisteisen yhteistyöryhmän, joka tarjoaa kaikkia pankki- ja vakuutuspalveluita. Kukin yhteisö keskittyy omaan liiketoimintaansa, mutta hyödyntää yhteistyöryhmän jakelukanavia.

Monet pankit päättivät perustaa asuntorahoitukseen erikoistuvan asuntopankin, mikä tuli mahdolliseksi vuoden 2000 alusta, kun kiinnitysluotopankkilaki tuli voimaan. Asuntopankki hankkii rahoituksen laskemalla liikkeeseen sijoittajille suunnattuja joukkovelkakirjalainoja, joiden vakuutena ovat pankin asuntolainasaatavat.

Leonia Pankki Oyj:n ja Suomen Posti Oy:n yli satavuotinen yhteistyö päättyy vuoden 2000 lopussa. Yhteis-

työn päättyminen tarkoittaa Leonian pankkipalveluiden loppumista postin konttoreissa.

Helsingin Pörssi aloitti yhteistyön Eurexin kanssa

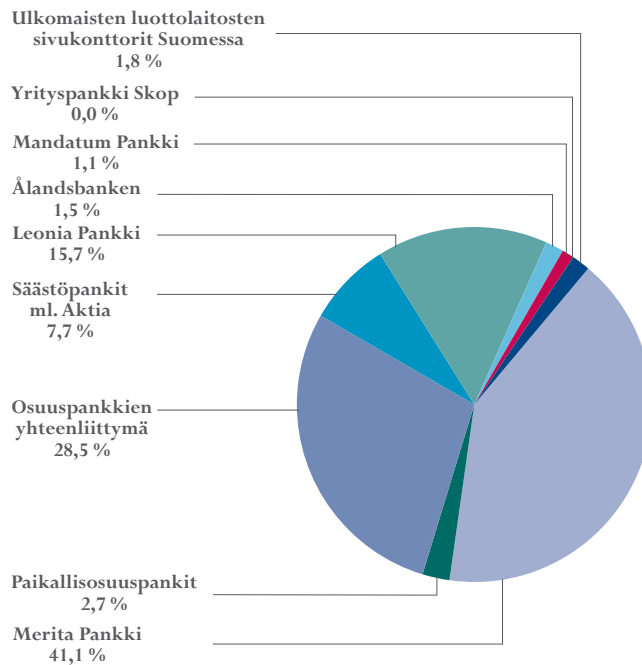
HEX Oy ja Helsingin Pörssi tekivät huhtikuussa 1999 yhteistyösopimuksen saksalais-sveitsiläisen johdannaispörssin Eurex AG:n kanssa osakejohdannaiskaupan siirtämisestä Eurexiin.

Johdannaistuotteet siirtyivät Eurexiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa syyskuun lopussa siirrettiin vakioidut indeksijohdannaiset ja likvideimmät osakejohdannaiset. Toisessa vaiheessa siirrettiin muitakin vakioiduista johdannaistuotteista.

Eurexiin siirtyneillä johdannaisilla ei käydä enää jatkossa kauppaa Helsingin Pörssissä. Niihin sovelletaan Saksan lainsäädäntöä ja Eurexin sääntöjä. Helsingin Pörssissä kauppaa käydään edelleen lainaussopimuksilla ja osaketermiineillä sekä muutamilla osakeoptioilla.

Johdannaisten kaupankäynnin siirtäminen Eurexiin muutti Helsingin Pörssissä johdannaiskauppaa harjoittaneiden arvopaperivälittäjien toimintatapoja. Suomessa arvopaperimarkkinoiden osapuolet ovat perinteisesti hoitaneet koko asiakaspalveluketjun itse ja toimineet myös selvitysosapuolina. Eurexissa suomalaiset välittäjät eivät voi saada selvitysvälittäjän oikeuksia. Ulkomaiset Eurexin jäsenet, joilla ei ole kiinteää toimipaikkaa Saksassa, tekevät sopimuksen selvityksen hoitamisesta saksalaisen selvitysjäsenen kanssa.

Kuvio 3. Pankkikonsernien markkinaosuudet talletuksista 31.12.1999

Lähde: Rahoitustarkastus.

KILPAILU RAHOITUSMARKKINOILLA

Etävälittäjien määrä lisääntyy

Vuoden 1999 lopussa Helsingin Pörssissä toimi kuusi etävälittäjää, joiden yhteenlaskettu osuus pörssin vuosivaihdosta oli 6 %. Etävälittäjät ovat kuitenkin kasvattamassa markkinaosuuksiaan, sillä joulukuussa näiden osuus pörssi-kaupankäynnistä oli noussut jo 10 prosenttiin. Lisäksi neljä uutta etävälittäjää on saanut oikeuden aloittaa kaupankäynnin Helsingin Pörssissä.

Muut säästömuodot kasvussa

Pankkien talletukset kasvoivat lievästi vuoden 1999 aikana. Perinteisten pankkitalletusten osuus kokonaissäästämisestä on kuitenkin vähenemässä, sillä säästövarallisuus hakeutuu yhä

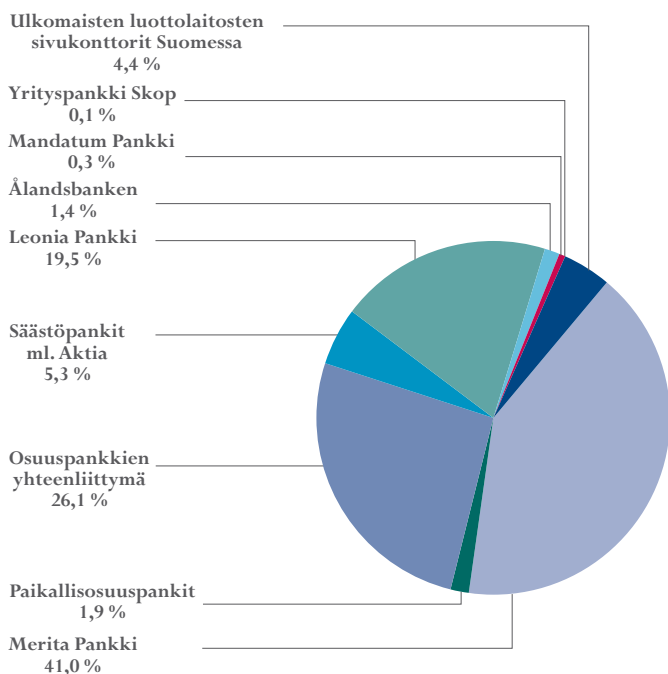
enemmän sijoitusrahastoihin. Myös vakuutusäästäminen on lisääntynyt nopeammin kuin talletukset.

Pankkisidonnaisten² rahastojen pääomat yli kaksinkertaistuivat vuoden 1999 aikana, ja niiden kasvuvauhti oli nopeampaa kuin rahastojen keskimäärin. Pankkisidonnaisten rahastojen osuus koko rahastopääomasta oli vuoden 1999 lopussa runsaat 60 %.

Pankkien markkinaosuudet talletuksista muuttuivat siten, että Merita Pankki Oyj menetti markkinaosuutensa ja jonkin verran myös osuuspankkien yhteenliittymä, kun muut kasvattivat niitä (kuviot 3). Talletuskor-

² Pankkisidonnaisiksi rahastoiksi on tässä määritellyt Merita Rahastoyhtiö Oy, OP-Rahastoyhtiö Oy, Leonia Rahastoyhtiö Oy, Leonia MM Rahastoyhtiö Oy, Mandatum Rahastoyhtiö Oy, Aktia Rahastoyhtiö Oy, Handelsbanken Fondbolag Ab, Trevice Rahastoyhtiö Oy ja Ålandsbanken Rahastoyhtiö Oy.

Kuvio 4. Pankkikonsernien markkinaosuudet luotoista 31.12.1999

Lähde: Rahoitustarkastus.

koja ei juurikaan käytetty kilpailu-aseena, sillä vuoden 1999 aikana korkojen muutokset olivat vähäisiä. Sen sijaan kanta-asiakasetuja ja kokonaisasiakkuusetuja sekä niihin sidottuja palvelupaketteja markkinoitiin asiakkaille aktiivisesti.

Luotonannon kasvu jatkui voimakkaana. Kilpailu luotoista oli edelleen varsin kireää. Markkina-

osuuksiaan menettivät Merita Pankki ja Leonia-konserni. Näiden pankkikonsernien yhteenlasketut markkinaosuudet laskivat vuoden 1999 aikana 63,1 prosentista 60,5 prosenttiin (kuvio 4). Markkinaosuuksia lisäsivät erityisesti ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit ja jonkin verran myös osuuspankkien yhteenliittymä.

Rata selvitti asuntoluottokannan kasvua

Rata selvitti kesä-heinäkuussa 1999 pankkien asuntolainakannan kasvua ja sen syitä. Uusia asuntoluottoja myönnettiin tammi-kesäkuussa 1999 yhteensä 25 miljardin markan edestä. Kun otetaan huomioon luottojen yhdistelyt, siirrot ja kuoletukset, todelliseksi kuuden ensimmäisen kuukauden luotonannoksi voidaan arvioida 13 miljardia markkaa. Kesäkuun lopun asuntolainakanta oli 121 miljardia markkaa.

Pankkien korkomarginaali kaventui tammi-kesäkuussa 0,1 prosenttiyksikköä ja lainojen maksuajat pidentyivät jopa 30 vuoteen saakka. Pankkien oman ohjeistuksen mukaan asuntovaakuudet arvostetaan pääsääntöisesti 70 prosenttiin vakuuksien käyvistä arvoista. Myös korkeampia vakuusarvoja käytettiin.

Kaikki pankkiryhmät painottivat maksukyvyyn merkitystä luottopäätöstä tehtäessä. Selvityksessä kuitenkin havaittiin, että kaikilla pankeilla ei ole selkeitä ohjeita maksukyky selvityksen laatimisesta. Rata esitti huolensa siitä, että mikäli kuukausittaiset lainanhoitokulut on asetettu velallisen maksukyvyyn ylärajoille, niin korkotason noustessa velalliselle saattaa tulla vaikeuksia hoitaa lainojaan.

Strategisten päälinjausten mukainen toiminta

Rahoitustarkastus (Rata) on toimintastrategiassaan ilmaissut edistävänä markkinaehtoisuutta ja markkinoiden tiedonsaantia, markkinoiden tehokkuutta ja toimintavarmuutta sekä yhteistyötä koti- ja ulkomaisten sidosryhmien kanssa. Nämä toimintaa ohjaavat linjaukset antoivat selkeän perustan vuoden 1999 toiminnalle.

MARKKINAEHTOISUUDEN JA MARKKINOIDEN TIEDONSAANNIN EDISTÄMINEN

Rata edistää markkinaehtoisuutta mm. pyrkimällä omilla toimenpiteillään vaikuttamaan markkinoiden toiminnan tehokkuuteen ja hyvään tapaan markkinoilla. Käytännön valvontatyössä Rata asettaa vaatimuksia valvottavien itsestään antamalle informaatiolle ja valvottavien toiminnan avoimuudelle sekä kohdistaa tarkastuksiaan valvottavien johtoon, sisäiseen valvontaan ja valvottavan menettelytapoihin.

Parantaakseen markkinoiden tiedonsaantia Rata antoi joulukuussa 1999 suosituksen, jossa kiteytettiin ne asiat, joiden osalta luottolaitosten tilinpäätösinformaatiota on tarpeen kehittää. Rata itse päätti alkaa julkistaa valvontatoimenpiteensä vuoden 2000 alusta.

Arvopaperimarkkinoiden pelisääntöjä tarkennettiin täsmentämällä osakeanneissa ja -myynneissä noudatettavia menettelytapoja. Lisäksi Rata teki valtiovarainministeriölle esityksen sijoitusneuvonnan saattamisesta nykyistä kattavammin sääntelyn ja valvonnan piiriin. Rata myös vahvisti Ar-

vopaperivälittäjien yhdistyksen laatiman ammattimaisen sijoittajan kriteeristön.

Tilinpäätöksiin halutaan enemmän tietoja rahoitusinstrumenteista

Rata täydensi tilinpäätös määräyksiään antamalla luottolaitoksille suosituksen siitä, mitä lisätietoja näiden tulee esittää rahoitusinstrumenteista, riskienhallinnasta ja riskiasemasta toimintakertomuksessa ja sen liitetiedoissa. Suosituksen mukaan tilinpäätöksessä esitettävät tiedot tulee oleellisuuden periaatteen mukaan suhteuttaa kunkin luottolaitoksen erityisolosuhteisiin, toiminnan luonteeseen ja kokoon.

Markkinoinnin pelisääntöjä yhdenmukaistetaan

Rata ja Vakuutusvalvontavirasto alkoi yhteistyössä selvittää sijoitustuotteiden markkinointiin liittyviä kysymyksiä. Selvitystyön taustalla oli tarve saattaa sijoitustuotteiden markkinoinnin pelisäännöt mahdollisimman yhdenmukaisiksi riippumatta siitä, tarjoaako tuotteita vakuutusyhtiö, luottolaitos tai sijoituspalveluyritys.

Rata uudisti toukokuussa ohjataan arvopaperien markkinoinnissa noudatettavasta menettelystä, jonka tavoitteena on antaa suuntaviivat hyvän tavan mukaiselle markkinoinnille. Ohjeen mukaan arvopapereiden markkinoinnissa tulee keskittyä markkinoitavan arvopaperin kannalta olennaisiin seikkoihin eikä sijoittajan huomiota tule kiinnittää yksipuolisesti arvopaperin yhteen ominaisuuteen tai ainoastaan joihinkin erityisiin ominai-

suuksiin. Markkinoinnissa tulee käydä selvästi ilmi, kuka on arvopaperin tarjoaja ja kuka sen liikkeeseenlaskija.

Myös Vakuutusvalvontavirastossa on valmisteilla vakuutuksien markkinointia sääntelevä ohjeistus.

Syksyllä antamassaan kannanotossa Rata kiinnitti luottolaitosten huomion näiden harjoittamaan markkinointiin (ks. sivu 12).

Arvopaperimarkkinoiden menettelytapoja tarkennettiin

Rata ohjeisti välittäjien osakeanneissa ja -myynneissä noudattamia menettelytapoja sekä osakeantien ja -myyntien allokaatioita.

Rata mukaan välittäjien tulisi laatia omat sisäiset menettelytapaohjeet asiakkaan tunnistamisesta ja maksukyvyn varmistamisesta erityisesti osakeanneissa ja -myynneissä.

Allokaatioperiaatteista annetun kannanoton tarkoitus oli varmistaa samanlaatuisten sijoittajien tasapuolinen kohtelu. Osakeannin järjestäjän ei tule allokaatioissa suosia omia asiakkaitaan, eikä merkintäpaikan tai sijoittajan nykyisen tai tulevan asiakassuhteen tulisi vaikuttaa allokaation suuruuteen. Tarjous- tai listalleottoesitteessä tulee myös kertoa, mikäli liikkeeseenlaskija ja myyjä ovat päättäneet suosia tiettyä ryhmää tai sijoittajatahoa. Allokaatioperiaatteista vastaavat viime kädessä arvopaperin liikkeeseenlaskija ja myyjä.

Rata antoi sijoitusrahastojen palkkiorakenteista kannanoton, jolla se halusi kiinnittää rahastoyhtiöiden huomion palkkiorakenteiden selkeyteen ja läpinäkyvyyteen sekä osuuden-

omistajien yhdenvertaiseen kohteeluun. Sijoitusrahaston säännöissä tulee selkeästi esittää ne perusteet, joiden mukaan palkkioita peritään.

Sijoitusrahastolain mukaan rahastoyhtiön on kohdeltava rahasto-osuuden omistajia yhdenvertaisesti. Jos rahastoyhtiö haluaa porrastaa sijoitusrahaston merkintä-, lunastus- tai hallinnointipalkkion, on porrastusperusteen oltava sijoittajien suhteen yhdenvertainen ja objektiivisesti perusteltu. Palkkioita määrättäessä voidaan ottaa huomioon sijoittajan kokonaisasiakkuus rahastoyhtiön hallinnoimissa rahastoissa.

Rata teki valtiovarainministeriölle esityksen, että Suomessa ryhdyttäisiin toimenpiteisiin sijoitusneuvonnan saattamiseksi nykyistä kattavammin sääntelyn ja valvonnan piiriin. Tämä parantaisi erityisesti yksityisten sijoittajien suojaa ja lisäisi osaltaan yleisön luottamusta arvopaperimarkkinoiden toimintaan.

Ratan mielestä kaiken rahoitusmarkkinoilla tapahtuvan sijoitusneuvonnan tulisi olla säänneltyä riippumatta siitä, kuka neuvontaa antaa ja mitä sijoitustuotteita neuvonta koskee. Tällä hetkellä sijoituspalveluyritysten ja luottolaitosten harjoittama sijoitusneuvonta on säänneltyä ja valvonnan piirissä. Markkinoilla sen sijaan toimii useita neuvontaa antavia yrityksiä, joihin sääntely ja valvonta ei ulotu. Ratan esityksen mukaan sääntelyn painopisteen tulisi olla lähinnä menettelytapakysymyksissä. Sijoitusneuvontaa harjoittaville yhteisöille asetettavat pääomavaatimukset ja toimiluvan muut ehdot voisivat olla kevyemmät kuin sijoituspalveluyrityksillä.

Rata vahvisti kesäkuussa Arvopäivälittäjien yhdistys ry:n hakemuksesta ne perusteet, joiden nojalla asiakasta voidaan pitää ammattimaisena sijoittajana. Arvioidessaan asiakkaansa ammattimaisuutta sijoituspalveluyrityksen tulee kiinnittää huomiota muun muassa asiakkaan sijoitustoiminnan organisointiin, sijoitustoiminnan jatkuvuuteen ja säännöllisyyteen sekä sijoitettavaan varallisuuteen.

Helsingin Pörssi, Keskuskaupparekisteri sekä Teollisuuden ja Työntekijäliiton Keskusliitto valmistelivat ns. sisäpiiri-ohjeen tehostamaan sisäpiiriasioiden hallintaa julkisen kaupankäynnin kohteena olevissa yhtiöissä. Ohje sisältää toimintatavat sisäpiiriaseman tunnistamisessa ja määrittelyssä, sisäpiiritiedon käsittelemisessä ja hallinnoimisessa sekä sisäpiiriläisten kaupankäynnissä arvopapereilla. Vuoden 2000 maaliskuun alussa voimaan tulevassa ohjeessa suositetaan yhtiöitä pitämään ns. hankekohtaisia sisäpiirirekistereitä.¹

Luottolaitosten menettelytapoja valvottiin

Luottolaitosten menettelytapojen valvonnassa huomiota kiinnitettiin paitsi uuden lainsäädännön aiheuttamiin muutoksiin takaus- ja panttaussitoumuksissa myös luottolaitosten markkinointiin.

Laki takauksesta ja vierasvelkapanntauksesta tuli voimaan lokakuun 1999 alussa, minkä johdosta luottolaitosten käyttämät vakioehtoiset vakuussitoumukset uusittiin. Mallisopimukset neuvoteltiin Suomen Pankkiyhdistyksen kanssa. Elokuussa voimaan tullut uusi tilisiirtolaki aiheutti

muutoksia Suomen Pankkiyhdistyksen laadittuihin maksujenvälityksen yleisiin ehtoihin.

Luottolaitosten markkinoinnissa havaittiin sellaisia epätarkkuuksia ja puutteita, joihin Rata kehotti valvotavinaan kiinnittämään huomiota. Markkinointikannanotossaan Rata esitti näkemyksiään niistä ongelmista markkinoinnissa, joista oli eniten havaintoja.

Ratalle saapuneiden kirjallisten selvityspyyntöjen määrä väheni edelleen ja oli yhteensä 183. Myös puhe- ja tiedustelujen määrä laski. Yhteydenottojen määrien vähenemiseen vaikutti omalta osaltaan Pankkialan Asiakasneuvontatoimiston aseman vakiintuminen. Toimiston ja Ratan väliltä työnjakoa selkeytettiin niin, että valvonnan kannalta merkittävät kysymykset ohjautuvat Rataan, ja toisaalta ne asiat, joissa selkeästi on kysymys jokapäiväisiin pankkipalveluihin liittyvistä ongelmista, ottaa asiakasneuvontatoimisto käsiteltäväkseen.

Rata lisää avoimuuttaan – valvontatoimenpiteet julkistetaan

Rata päätti alkaa julkaista vuoden 2000 alusta lakisäätteisiä valvontatoimenpiteitään, joita ovat mm. erityisen asiamiehen asettaminen, uhkasakon asettaminen sekä toimiluvan peruuttaminen tai rajoittaminen. Lisäksi Rata

¹ Hankekohtaiset sisäpiirirekisterit ovat yhtiön ylläpitämiä luetteloita henkilöistä, jotka ovat saaneet tiedon yhtiön merkittävistä hankkeista. Tällaisia merkittäviä hankkeita voivat olla esimerkiksi yrityskaupat ja toimialajärjestelyt. Hankekohtaiset sisäpiirirekisterit helpottavat yhtiön sisäpiiritiedon hallinnointia. Rata saa tarvittaessa hankekohtaisen sisäpiirirekisterin käyttöönsä. Rekisteriä käytetään sisäpiiritiedon väärinkäytön kiellon valvonnassa.

tulee jatkossa useammin julkisuuteen, jos se katsoo tarpeelliseksi puuttua markkinoilla vallitsevaan toimintatapaan tai yksittäisen valvottavan toimintaan.

Luotettavuus ja sopivuus -raportointia tehostetaan

Luottolaitosvalvottavien hallintohenkilöiden luotettavuus ja sopivuus -raportointia päätettiin tehostaa antamalla valvottaville uusi ohje asiasta. Vielä lausuntokierroksella olevan ohjeluonnoksen mukaan valvottavien tulee ilmoittaa Ratalle aiempaa enemmän tietoja hallintohenkilöiden ja omistajien sopivuudesta ja pätevydestä. Myös raportointitapaa muutetaan. Aiemmistä vuosi-ilmoituksista luovutaan, ja Rata saa ilmoituksen aina hallintohenkilön vaihtumisen yhteydessä.

MARKKINOIDEN TEHOKKUUDEN JA TOIMINTAVARMUUDEN EDISTÄMINEN

Rahoitusmarkkinoiden toimintavarmuus oli yksi keskeisimpiä valvontakohteita vuonna 1999. Erityisen tarkasti Rata seurasi suomalaisten johdannaisten kaupankäynnin siirtoa Eurexiin.

Rata valvoi monin tavoin valvottaviensa valmistautumista vuoteen 2000. Se edellytti valvottaviltaan vuodenvaihteeseen liittyviä jatkuvus- ja siirtymäsuunnitelmia ja korosti johdon vastuuta valmistelujen valvomisessa.

Osakeselvityksen toimintavarmuuden turvaamiseksi Rata edellytti mark-

kinaosapuolten ryhtyvän kauppojen selvitystä turvaaviin toimenpiteisiin. Vuonna 1999 yli 92 % kaupoista selvitettiin määräajassa eli T + 3 -päivässä (kauppapäivä + kolme pankkipäivää). Edellisenä vuonna vastaava luku oli vain noin 84 %.

Eurex-hanketta valvottiin tiiviisti

Rata valvoi tiiviisti Eurex-hankkeen etenemistä ja lisäsi yhteistyötään Saksan valvojien kanssa sekä tutustui Saksan selvityspankkien toimintaan. Lisäksi Rata teki valvontakäynnit kaikkiin Eurexissa kaupankäynnin aloittaneisiin suomalaisiin välittäjiin ja markkinatakaajiin.

Johdannaiskaupankäyntiä valvotaan pääasiallisesti Saksassa. Rata valvoo suomalaisten välittäjien Suomessa tarjoamia palveluita ja sitä, että suomalaisten välittäjien ja markkinatakaajien toimilupaedellytykset täyttyvät. Eurex hoitaa tarvittavan raportoinnin viranomaisille. Saksassa valvontaa hoitaa kolme viranomaista eli Saksan Hessenin osavaltion valvontaviranomainen (paikallinen kauppa- ja teollisuusministeriö), BAWe² sekä Eurexin oma valvontayksikkö, joka on Saksan pörssilain mukaan viranomaisasemassa.

Valvontakäynneillään Rata selvitti mm. suomalaisten välittäjien valmiudet käydä kauppaa ja hoitaa kauppojen selvitys Eurexissa. Lisäksi kartoitettiin välittäjien riskienhallinnan ja maksuvalmiuden hallinnan periaatteita Eurex-kaupankäyntiä varten.

Suomalaiset välittäjät eivät olleet täysin valmiita aloittamaan kaupankäyntiä Eurexissa vielä syyskuussa.

Syynä heikkoon valmiuteen oli se, että kaikkien välittäjien järjestelmissä ei ollut valmiuksia asiakaskohtaiseen positionhallintaan ja vakuuslaskentaan. Lisäksi HEXin kehittämä Eurex-kaupan back-office-toimintoja tukeva sovellus valmistui aiottua myöhemmin. Näin ollen vuoden loppuunkaan mennessä kaikki halukkaat välittäjät eivät olleet siirtyneet käymään kauppaa Eurexissa. Eurexin jäsenenä oli vuoden 1999 lopussa 15 suomalaista välittäjää. Kaksi johdannaistoimintaa harjoittanutta sijoituspalveluyritystä päätti luopua välitys- tai markkinatakaustoiminnasta pääasiassa kustannussyistä.

Osakeselvityksen ongelmiin haettiin ratkaisuja

Pörssikaupankäynnin ja kauppojen selvityksen volyymit ja lukumäärät kasvoivat vuonna 1999 nopeasti. Tapahtumien määrissä tultiin jo selvitysjärjestelmän kapasiteetin ääri rajoille.

Rata pyrki aktiivisesti selvittämään osakeselvitykseen liittyviä ongelmia. Se teki välittäjiin ja selvitysosapuoliin valvontakäyntejä selvittääkseen, kuinka näiden maksuvalmius on hoidettu ja kuinka nämä selviytyvät kasvaneiden kaupankäyntivolyymien aiheuttamista vakuusvaatimuksista. Valvontakäynneillä havaittiin, että kaikkien välittäjien maksuvalmius ei ollut tyydyttävä. Joillakin välittäjillä oli aika ajoin vaikeuksia täyttää vakuusvaatimukset. Myös riskienhallinnassa oli puutteita.

² Bundesaufsichtsamt für den Wertpapierhandel.

Markkinaosapuolilta Rata edellytti, että ne ryhtyvät toimenpiteisiin osakeselvityksen ongelmien vähentämiseksi jo ennen kuin arvo-osuusrekisterit keskitetään yhteen arvo-osuusrekisteriin syksyllä 2000. Tämän on arvioitu parantavan mahdollisuuksia kehittää selvitystoimintaa edelleen. Keskitetyssä järjestelmässä kauppojen selvitystä voidaan tehostaa luomalla toimiva lainauspooli ja siirtymällä ns. RTGS³ -järjestelmään, joka parantaa selvitystoiminnan luotettavuutta ja turvallisuutta. Keskitäminen antaa myös mahdollisuuden siirtyä moniportaiseen omistajarakenteeseen.

Vuoden lopulla Helsingin Pörssi ja Arvopaperikeskus (APK) joutuivat ottamaan käyttöön väliaikaisia, selvitystä turvaavia toimenpiteitä. Pörssi rajoitti kaupankäyntiä nostamalla eniten vaihdettujen osakkeiden pörssierien kokoja ja rajoittamalla alle pörssi-erällä käytyjen kauppojen kaupankäynnin puoleen tuntiin päivässä. Selvitystoiminnassa siirryttiin noudattamaan poikkeusaikataulua. APK:n konekapasiteettia lisättiin vuoden 2000 alkupuolella.

Viranomaiset seurasivat aktiivisesti vuosi 2000 (Y2K⁴) -valmisteluja

Rahoitussektori siirtyi vuoteen 2000 ilman tietojärjestelmähäiriöitä.

Rata ja muut valvontaviranomaiset seurasivat aktiivisesti rahoitusmarkkinoiden vuosi 2000 -valmisteluja. Valvontaviranomaisten (Rata, Suomen Pankki, sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovaraministeriö ja Vakuutusvalvontavirasto) yhteistyöelimenä toimi jo vuonna 1998 perustettu vuosi

2000 -viranomaiskokous, jossa koordinoitiin vuosi 2000 -valvontaa, laadittiin yhteisiä selvityksiä sekä vaihdettiin tilannetietoja. Etenkin Joint Year 2000 Councilin⁵ laatimia suosituksia käytettiin hyväksi vuosi 2000 -valvonnassa.

Rata teki sekä keväällä että syksyllä vuosi 2000 -valvontakäynnit keskeisiin valvottaviinsa ja tarkasti myös suomalaisten pankkien ulkomaisten sivukonttoreiden valmiuden vuoteen 2000 siirtymiseen. Valvottaville lähetettiin huhtikuussa yleiskirje, jossa edellytettiin, että valvottavan ylin johto seuraa kerran kuukaudessa vuosi 2000 -valmiuden etenemistä omassa organisaatiossaan. Kevään tarkastuksilla selvitetiin mm. valvottavien tietojärjestelmien muutostöiden sekä sisäisen ja ulkoisen testauksen tilanne. Syksyn valvontakäynneillä Rata pyrki selvittämään, olivatko valvottavien vuoteen 2000 liittyvät jatkuvuus- ja tiedotus-suunnitelmat sekä vuodenvaihteen siirtymäsuunnitelmat riittäviä.

Pankkien tietoturvallisuuden taso kartoitettiin ja maksujärjestelmien tarkastuksia jatkettiin

Neljään suurimpaan pankkiin ja pankkiryhmään tehtiin valvontakäynnit, joiden tarkoituksena oli selvittää pankkien tietoturvallisuuden taso. Tavoitteena oli saada yleiskuva pankeissa noudatetuista tietoturvallisuuden periaatteista sekä selvittää tieto- ja järjestelmäturvallisuuteen liittyvät keskeiset kontrollit, ohjeistus sekä mahdolliset tietoturvariskit. Valvontakäynneillä ei todettu vakavia puutteita tietoturvallisuudessa, mutta niillä

kiinnitettiin huomiota tietoturvallisuuden tason ja riskien arviointiin, ohjeistuksen ajantasaisuuteen, raportointiin ja koulutukseen.

Rata kartoitti alkuvuodesta myös euroon siirtymisen vaikutusta keskeisten pankkien maksujärjestelmiin sekä kassanhallintaan. Pankkien kirjeenvaihtajapankkien merkitys maksuliikenteessä oli selvästi alkanut vähentyä euron korvattua 11 muuta valuuttaa. Uusina maksuväylinä pankit alkoivat käyttää TARGETia ja EBA:n Euro Clearing -maksujärjestelmää. Euroalueelle kertynyt likviditeetti kotiutettiin pankeissa päivittäin keskuspankissa olevalle sekkitiilille, jonka merkitys päivittäisen kassanhallinnan välineenä korostui.

Syksyllä suurimpiin pankkeihin tehdyssä seurantatarkastuksessa selvitettiin katteen tarkistamista asiakkaiden maksuliikennetileillä ja siihen liittyvää riskienhallintaa sekä menettelytapoja. Rata edellytti päivänsisäisten limiittien asettamista tileille riittävän riskienhallinnan varmistamiseksi niissä tapauksissa, joissa kate tarkistettiin vain päivän lopussa ja asiakkaan tilin sallittiin mennä päivän aikana miinukselle. Pitkän aikavälin tavoitteena tulee olla katteen varmistaminen myös päivän sisällä.

³ Real-time gross settlement (reaaliaikainen bruttomaksujärjestelmä).

⁴ Year 2 Kilos.

⁵ Joint Year 2000 Council perustettiin BISin kokouksessa huhtikuussa 1998 edistämään kansainvälisesti valvojen vuosi 2000 valmistelua. Se koostuu Baselin pankkivalvontakomitean, G10-maiden maksu- ja selvitysjärjestelmäkomitean (CPSS), Vakuutusvalvojen kansainvälisen yhdistyksen (IAIS) ja Arvopaperivalvojen kansainvälisen organisaation (IOSCO) edustajista.

Rata aloitti myös kotimaan maksujärjestelmien ja clearingtoimintojen tarkastukset. Tarkastuksilla arvioidaan erityisesti maksujärjestelmien riskikartoitusten ja riskienhallinnan sekä kontrollien riittävyttä. Lisäksi selvitetään mm. kotimaan maksujenvälitykseen liittyvää hallintoa ja raportointia, sisäistä valvontaa ja ohjeistusta sekä toimintaprosesseja ja toiminnan jatkuvuuden varmistamista.

Pankeilta edellytettiin kiinteistöriskien vähentämissuunnitelmat

Rata edellytti pankeilta toimia kiinteistöriskien vähentämiseksi. Pankit toimittivat syksyllä Rataan vuoden 2003 loppuun ulottuvat tarkistetut kiinteistöriskien vähentämissuunnitelmasa. Suunnitelmat olivat oikeasuuntaisia, mutta osassa niistä ei ollut otettu riittävästi huomioon mm. kiinteistömarkkinoilla kiinteistösijoituksille asetettavia tuottovaatimuksia. Jos suunnitelmat toteutuvat, pankkisektorin kiinteistöriski vähenee merkittävästi.

Ratan tämänhetkisten määräysten mukaan pankkien tulee julkistaa tilinpäätösinformaatiossa muussa kuin omassa käytössä olevien kiinteistöomistustensa sitoutuneet pääomat tuottoasteittain. Tavoitteena on, että Rata ja valtiovarainministeriö yhteistyössä selventävät pankkien muussa kuin omassa käytössä olevien kiinteistöjen arvostusperiaatteita.

Toimintojen ulkoistamisesta annettiin kannanotto

Rata antoi valvottavilleen toimintojen ulkoistamisesta kannanoton, jossa se määritteli ulkoistamiselle asetetut edellytykset. Kannanotossaan Rata korosti, että valvottavat eivät saa ulkoistaa ydintoimintojaan tai toiminnan kannalta muutoin kriittisiä tehtäviä.

Ulkoistaminen ei saa myöskään vaikeuttaa valvontaa. Toimiluvan saaneen yhteisön johto ei vapaudu vastuustaan toimintojaan ulkoistamalla. Valvottavalla säilyy aina velvollisuus raportoida Ratalle myös ulkoistetuista toiminnoista.

Ratan valvottavat ovat ulkoistaneet toimintojaan joko yhtiöittämällä niitä tai siirtämällä aikaisemmin itse hoidettuja tehtäviä ulkopuoliselle palvelujen tarjoajalle. Sijoituspalveluissa toimintoja on ulkoistettu lähinnä omaisuudenhoidossa. Pankeissa ulkoistaminen on koskenut valuutakauppaan liittyviä prosesseja tai hallinnollisia tukitoimintoja.

Rekisterinpitäjiä muistutettiin myöhästyneistä sisäpiiri-ilmoituksista

Rata kehotti sisäpiirirekisterinpitäjiä muistuttamaan ilmoitusvelvollisia sisäpiiri-ilmoituksen ja muutosten tekemiselle asetetusta kahden viikon määräajasta ja ilmoitusvelvollisuuden asianmukaisesta täyttämisestä. Rekisterinpitäjien edellytettiin myös tarkistavan sisäpiirirekistereiden tiedot määräajoin.

Syksyllä 1998 antamassaan kannanotossa Rata oli kehottanut rekisterinpitäjiä ilmoittamaan Ratalle kaikis-

ta myöhässä tulleista sisäpiiri-ilmoituksista. Kannanoton antamisen jälkeen Rataan saapui satoja ilmoituksia myöhästymisistä.

Rata teki valistustyötä rahanpesun estämiseksi

Rata osallistui rahanpesumääräyksiä koskevaan valistustyöhön erilaisissa sidosryhmien järjestämissä tilaisuuksissa ja järjesti valvottavilleen seminaarin, jossa käsiteltiin rahanpesun torjuntaan liittyvien asioiden lisäksi henkilön sähköistä tunnistamista.

Suomen Sijoitusrahastoyhdistys ry. laati yhteistyössä Ratan kanssa suosituksen rahastoasiakkaan tunnistamisesta ja rahanpesun estämisestä. Jotta rahanpesun estämistä koskevat säännökset ja velvollisuudet olisivat helposti löydettävissä, koottiin Ratan kotisivuille Internetiin rahanpesun estämistä koskeva tietopaketti.

Rata osallistui myös rahanpesun estämistä koskevaan kansainväliseen yhteistyöhön (ks. sivu 16).

Rahanpesun estämistä koskeva lainsäädäntö kattaa Suomessa nyt koko rahoitusalan. Käytännössä kaikki Ratan valvottavat ovat lain piirissä. Uusi sijoitusrahastolaki toi rahanpesulainsäädännön piiriin myös rahastoyhtiöt ja säilytysyhteisöt. Valvontatehtävässään Rata pyrkii vaikuttamaan siihen, että valvottavat noudattavat rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annettua lakia ja määräystä yhtenäisin menettelytavoilin.

KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

Kansainvälisen yhteistyön merkitys sääntelyssä ja valvonnassa kasvaa. Kansainvälisillä foorumeilla tehdyt suositukset ja pakolliset direktiivit ohjaavat yhä enemmän kansallisen valvonnan ja sääntelyn peruseriaatteita.

Rata panostaa erityisesti euroopalaiseen yhteistyöhön. Yhteistyötä EU-maiden kesken tehdään mm. Euroopan komission asiantuntijatyöryhmissä ja EU:n neuvoston alaisissa työryhmissä. Yhteistyöelimiä ovat edelleen Euroopan keskuspankkijärjestelmä (EKPJ) ja ETA-maiden arvopaperivalvojen yhteistyöjärjestö (FESCO).

Niillä osa-alueilla, jotka Rata katsoo toimintansa ja suomalaisten rahoitusmarkkinoiden kannalta tärkeiksi, toimitaan aktiivisesti ja asioihin pyritään vaikuttamaan jo niiden valmisteluvaiheessa. EU-yhteistyön ulkopuolella Ratalle tärkeitä foorumeita ovat mm. Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF), Maailmanpankki, Kansainvälinen järjestelypankki (BIS), Baselin pankkivalvontakomitea, kansainvälinen arvopaperivalvojen yhteistyöjärjestö (IOSCO) sekä pankki-, arvopaperi- ja vakuutusvalvojen yhteistyöfoorumi, ns. Joint Forum.

Rata osallistui yhteistyöhön EKPJ:ssä ja EU:ssa

Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ) työhön Rata osallistui pankkivalvontakomiteassa (BSC⁶) ja sen alatyöryhmissä. EKP julkaisi helmikuussa BSC:ssä valmistellun selvityksen EMUn mahdollisista vaikutuksista EU:n pankkijärjestelmään keskipitkällä ja pitkäl-

lä aikavälillä⁷ sekä heinäkuussa selvityksen teknologian vaikutuksista EU:n pankkijärjestelmään⁸.

Rata oli mukana myös Euroopan komission pankkialan neuvoo-antavan komitean⁹ sekä arvopaperimarkkina-valvojen komitean¹⁰ työssä. Pankkialan neuvoo-antavassa komiteassa käsiteltiin mm. vakavaraisuuskehikon uudistamista, rahoitussektorin valvonnan nykytilaa ja -rakenteita, sekä EU:n hakijamaiden pankkisektorin sekä pankkivalvonnan valmistautumista EU:hun liittymiseen.

ETA-maiden pankkivalvojen epävirallisessa yhteistyöryhmässä Groupe de Contactissa käsiteltiin mm. pankkien ja valvontaviranomaisten varautumista vuoteen 2000, finanssikonglomeraattien valvontaa sekä pankkien omistajia koskevaa viranomaisvalvontaa. Ryhmä käsitteli useita EU:n pankkivalvontaa koskevien direktiivien sovelluskysymyksiä, keskusteli ja vaihtoi tietoja kunkin jäsenvaltion ajankohtaisista pankkivalvonnan aiheista sekä teki pankkitoimialaa koskevia selvityksiä (mm. vakavaraisuus ja kannattavuus) pankkialan neuvoo-antavan komitean ja EKPJ:n pankkivalvontakomitean toimeksiannoista.

Euroopan komissio julkisti rahoituspalveluiden toimintasuunnitelman¹¹ toukokuussa 1999. Suunnitelmalla pyritään luomaan nopeasti toimivat rahoitusalan yhtenäismarkkinat. Suomen EU:n puheenjohtajuuskaudella käsiteltiin mm. jäljempänä mainittuja direktiivihankkeita, joista useimpien valmistelutyöhön Ratan asiantuntijat osallistuivat.

Ratan edustaja osallistui EU:n neuvoston työryhmän kokouksiin, jois-

sa käsiteltiin Euroopan komission ja Euroopan parlamentin heinäkuussa 1999 antamaa muutosehdotusta vuoden 1991 rahanpesudirektiivistä. Muutosehdotuksen keskeisiä kysymyksiä on rahanpesudirektiivin mahdollinen laajentaminen koskemaan rahoitusalan ulkopuolisia itsenäisiä ammatteja, kuten tilintarkastajia, kirjanpitäjiä ja lakimiehiä sekä kasinoita ja tarkemmin määriteltäviä arvotavaroiden kauppiaita. Muutosehdotus sisältää myös periaatteita asiakkaan tunnistamisesta etäpalvelutilanteissa. Direktiivin muutosehdotuksen käsittely jatkuu työryhmässä ainakin kevään 2000.

Rata osallistui myös komission alaisen rahanpesun yhteyskomitean työhön sekä Financial Action Task Forcen (FATF) kokouksiin ja Suomen FATF-toimikunnan työhön. Toimikuntaan kuuluvat eri ministeriöiden, rahanpesun selvittelykeskuksen ja valvojen edustajia. Sen tehtävänä on FATFin ja rahanpesusäännösten koordinointi ja tiedottaminen Suomessa.

Useiden direktiivien valmistelu käynnissä

Direktiiviehdotus rahoituspalvelujen etämyynnistä valmistui vuoden 1999 lopussa. Ehdotuksessa pyritään yhtenäistämään kuluttajamarkkinoista ja myyntitekniikoista annettuja säännöksiä. Ei-toivottujen markkinointitekniikoiden kohdistamista kuluttajiin rajoi-

⁶ *Banking Supervision Committee.*

⁷ *Possible effects of EMU on the EU Banking Systems in the Medium to Long Term.*

⁸ *The Effects of Technology on the EU Banking Systems.*

⁹ *Banking Advisory Committee.*

¹⁰ *High Level Securities Supervisors Committee.*

¹¹ *Financial Services: Action Plan.*

tetaan antamalla tarvittavat säännökset kaupan peruuttamisesta ja markkinointikiellosta. Direktiiviin sisältyy myös ns. peruuttamisoikeus¹², joka koskee vain niitä rahoitustuotteita, joiden hinnanmuutos ei ole riippuvainen markkinamuutoksista. Direktiivi hyväksyttäneen vuonna 2000.

Sijoitusrahastodirektiivin kahta muutosehdotusta käsiteltiin aktiivisesti EU:n neuvoston asiantuntijatyöryhmässä Suomen puheenjohtajakaudella. Direktiivin muuttaminen on ollut vireillä lähes koko 1990-luvun ajan, ja se on osoittautunut vaikeaksi EU:n jäsenvaltioiden markkinarakenteiden ja lainsäädäntöerojen vuoksi.

Suomen tekemä kompromissiehdotus uusia sijoitusinstrumentteja (rahasto-osuus-, käteis-, johdannais- ja indeksirahasto) koskevasta komission ehdotuksesta sai varsin laajaa tukea jäsenvaltioilta. Kompromissiehdotuksella pyrittiin selkeyttämään komission ehdotuksen rakennetta sekä erityisesti luomaan yhteinen liikkeeseenlaskija-kohtainen sijoitusrajoitus sijoitusrahaston eri sijoitusinstrumenteille. Työryhmä jatkaa työtään Portugalin puheenjohtajakaudella keväällä 2000.

Rata osallistui sähkörahadirektiivin valmisteluun valtiovarainministeriön kokoamassa asiantuntijaryhmässä. Ryhmä toimi Suomen EU-puheenjohtajakauden ajan taustatukena direktiivin varsinaiselle valmisteluryhmälle. Direktiiviehdotuksen lopullinen sisältö jäi valmisteltavaksi Portugalin puheenjohtajakaudella.

FESCON toiminta aktivoitui

ETA-alueen arvopaperivalvojen yhteistyöjärjestön FESCON¹³ toiminta aktivoitui huomattavasti vuoden aikana. Valvojen välisten yhteistyötarpeiden lisäksi lisäpotkua toiminnalle antoivat useat EU:n komission rahoituspalvelujen toimintaohjelmassa oleva hankkeet tai niiden osat, jotka oli suunniteltu FESCON toteutettavaksi tai valmisteltavaksi.

FESCON jäsenet allekirjoittivat yhteistyösopimuksen, jonka tarkoituksena on lisätä viranomaisten välistä valvonta- ja tutkintayhteistyötä sekä keskinäistä tietojenvaihtoa. Tätä varten perustettiin erityinen jäsenvaltioiden kokeneista markkinavalvoista koostuva yhteistyöryhmä, FESCOPEL¹⁴.

Vuoden 1999 aikana hyväksyttiin ensimmäiset FESCON standardit, jotka koskivat sijoituspalvelujen tarjoajien luotettavuus- ja sopivuusarviointeja¹⁵, säänneltyjä markkinoita¹⁶ sekä osake-emissioiden osapuolten menettelytapasääntöjä¹⁷.

Sijoittajansuojakysymyksiä käsittelevä työryhmä¹⁸ sai työnsä ensimmäiseen osaan kuuluneet ammattimaisten sijoittajien määrittelemistä koskevat standardit valmiiksi tammikuussa 2000. Nämä hyväksyttiin FESCON kokouksessa helmikuussa. Työryhmä keskittyy tämän jälkeen toiseen osaluueeseensa eli harmonisoimaan sijoittajan ja sijoituspalvelujen tarjoajan välisiä menettelytapoja.

Vuoden 1999 aikana perustettiin lisäksi neljä uutta työryhmää pohtimaan listalleottoesitteiden vastavuoroisen tunnustamisen helpottamista, markkinoiden väärinkäytöksiä, vaihto-

ehtoisia kaupankäyntijärjestelmiä sekä osakeantien allokaatioita.

Euroopan laajuisia osake-emissioita käsittelevä työryhmä pyrkii löytämään keinoja siihen, kuinka useiden maiden markkinoilla toteutettavia emissioita voidaan helpottaa esimerkiksi esitteitä yksinkertaistamalla.

Markkinoiden väärinkäytöksiä käsittelevän ryhmän¹⁹ tavoitteena on muodostaa valvojen yhteinen käsitys mm. kurssimanipulaation sääntelystä. Ehdotus on tarkoitus luovuttaa EU:n komissiolle käytettäväksi pohjana markkinamanipulaatiota sääntelevän direktiiviehdotuksen laadinnassa.

Vaihtoehtoisia kaupankäyntijärjestelmiä²⁰ käsittelevä ryhmä pohtii, miten valvonnassa ja sääntelyssä tulisi ottaa huomioon varsinaisten julkisten markkinapaikkojen lisäksi syntyneet arvopapereiden kaupankäyntijärjestelmät. Ryhmän työllä on yhteys EU:n komission suunnitelmiin täydentää sijoituspalveluyrityksistä annettua direktiiviä.

Neljännän työryhmän tehtävänä on laatia yhteiset menettelytavat emissioiden allokaatioille ja stabiloinnin käyttämiselle emissioissa. Ryhmän puheenjohtajana toimii Ratan johtaja Kaarlo Jännäri.

¹² *Asiakkaalla on oikeus peruuttaa ostamansa palvelu määräajan kuluessa.*

¹³ *Forum of European Securities Commissions.*

¹⁴ *The FESCO Exchange of Information and Surveillance Co-ordination Group.*

¹⁵ *Fit & proper.*

¹⁶ *Standards for Regulated Markets.*

¹⁷ *Market Conduct Standards for Participants in an Offering.*

¹⁸ *Standards for Investor Protection.*

¹⁹ *Market Abuse.*

²⁰ *Alternative Trading Systems.*

VIRANOMAISYHTEISTYÖ

Meritanordbanken- valvontayhteistyö jatkui sovittujen linjausten mukaisesti

Meritanordbanken-konsernin valvontayhteistyö Ruotsin Finansinspektionen kanssa jatkui sovittujen linjausten mukaisesti. Meritanordbanken-konsernin rakennejärjestelyjen toteutuksessa Ratan rinnalle uutta kokonaisuutta valvomaan tulee Finansinspektionen, joka aikaisemmin vastasi Nordbanken-konsernin valvonnasta.

Vakuutusvalvontavirasto perustettiin; Rata mukana johtokunnassa

Vakuutusvalvontavirasto (VVV) aloitti toimintansa huhtikuun 1999 alussa. Samassa yhteydessä VVV:n ja Ratan johtokuntien kokoonpanot saatettiin mahdollisimman yhdenmukaisiksi. Ratan johtaja on VVV:n johtokunnan jäsen virkansa perusteella.

Rata on tehnyt yhteistyötä uuden valvojan kanssa viraston perustamisesta lähtien. Yhteistyön tarve lisääntyy edelleen mm. rahoitus- ja vakuutusryhmien valvonnan tehostamisessa, kun uusia finanssikonglomeraatteja syntyy lisää. Rata ja VVV uudistavat STM:n kanssa tehdyn valvontapöytäkirjan vuoden 2000 alussa.

Rata osallistui VM:n työryhmiin

Ratan edustajat osallistuivat valtiovarainministeriön asettamiin lukuisiin erilaisiin työryhmiin. Arvopaperimarkkinoiden ajankohtaisia asioita käsiteltiin säännöllisesti pidetyissä kuukausitapaamisissa. Suomen EU:n puheenjoh-

tajuuskaudella valtiovarainministeriön rahoitusmarkkinaosaston vastuulla olleissa EU-hankkeissa Ratan edustajat toimivat joko kansallisen edustajan varaedustajana tai puheenjohtajan taustatuksi perustetuissa ryhmissä.

Maksu- ja selvitysjärjestelmien yhteistyön periaatteet vahvistettiin

Ratan ja Suomen Pankin välisen maksu- ja selvitysjärjestelmien yhteistyön periaatteet ja työnjako vahvistettiin syksyllä sen jälkeen, kun EKP:n neuvosto hyväksyi yleiset maksujärjestelmien valvonnan periaatteet euroalueen keskuspankeille. Käytännön valvontayhteistyön aloittamiseksi Ratan ja Suomen Pankin rahoitusmarkkinaosaston välille perustettiin maksu- ja selvitysjärjestelmien valvontaryhmä.

Viranomaistilastoinnin tiedonkeruu laajeni

Ratan, Suomen Pankin ja Tilastokeskuksen yhteistyö viranomaistilastoinnissa (Virati) jatkui. Hankkeen päämääränä on ollut yhtenäistä luottolaitosten viranomaisille tarkoitettua raportoinnin sisältö ja muoto.

Vuoden 1999 aikana vakavaraisuutta koskevat ilmoitukset tulivat konekielisen tiedonkeruun piiriin. Maariskää koskevan tiedon konekielinen muoto yhdenmukaistettiin muun konekielisen tiedonkeruun kanssa vuoden 1999 lopun tilanteesta alkaen.

Sijoituspalveluyritykset tulivat vuoden 1999 alusta tase- ja tulostietojensa osalta viranomaistilastoinnin piiriin.

Pankkialan asiakasneuvonta- toimisto vakiinnutti asemansa

Pankkialan Asiakasneuvontatoimistoon saapui vuoden 1999 aikana yhteensä 1730 yhteydenottoa, joista yli neljännes koski päävelkasuhteeseen liittyviä ongelmia. Havaittavissa kuitenkin on, että esimerkiksi tilinkäyttöön liittyvät kysymykset ovat kasvamassa.

Neuvontatoimiston toimikunnan käsiteltäväksi tuli vajaa kymmenen asiakastapausta, joihin liittyi laajamerkityksisiä kysymyksiä. Neuvontatoimisto on selkeästi vakiinnuttanut asemansa alan asiantuntijana, ja se palvelee myös Ratan valvontatehtävää.

RATAN OMAN TOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Luottolaitososaston operatiivisessa toimistossa otettiin käyttöön ns. tarkastuspoolit loppuvuodesta 1999. Institutionaalisista tarkastusryhmistä luovuttiin ja tilalle tulivat valvonnan eri osa-alueille (luottoriski, sisäinen valvonta, kirjanpito ja tilinpäätös, yleistarkastus) keskittyvät ryhmät. Vastaavanlainen toimintamalli on ollut jo käytössä luottolaitososaston sektoritoimistossa. Myös lakiasiantoinniston organisaatiota uudistettiin tukemaan paremmin Ratan valvontatyötä.

Sisäpiiritutkinnan tehostamiseksi pääomamarkkinaosastolla otettiin käyttöön uusi tutkintaa tukeva tietojärjestelmä.

Valvottavien raportoinnin riittävyttä selvitettiin

Valvottavien jatkuvaan valvontaan tarkoitettua raportoinnin ajanmukais-

tamiseksi toteutettiin ”Raportoinnin riittävyys ja oleellisuus” -projekti. Projektissa käytiin kattavasti läpi nykyinen Ratalle tapahtuva raportointi ja pyrittiin arvioimaan valvonnan näkökulmasta kunkin raportin oleellisuutta ja riittävyttä. Projektissa arvioitiin myös, missä määrin Rata voisi hyödyntää valvottavien omia raportteja.

Projekti osoitti, ettei voimassa olevan lainsäädännön rajoissa ole juurikaan mahdollista vähentää nykyistä raportointia. Jatkuva valvontaa voidaan lähinnä tehostaa jalostamalla ja kehittämällä olemassa olevaa raportointia. Atk-järjestelmiä tulisi kehittää siten, että valvottavilta konekielisesti kerättävät tiedot muodostavat yhteisen, käyttäjäystävällisen kokonaisuuden.

Ratalaisten osaamista kehitettiin tulevien osaamistarpeiden pohjalta

Rahoitusmarkkinoiden muutosten arvioidaan muuttavan myös valvojan työtä, mikä edellyttää jatkuvaa osaamisen kehittämistä perinteisillä ja uusilla valvonta-alueilla. Rata määritteli valvojan ydinosaamisalueet ja osaamisen kehittämistarpeet Ratan strategisten linjausten ja rahoitusmarkkinoiden muutosten näkökulmasta ja valitsi keskeisimmät kehittämisalueet vuosiksi 2000–2002.

Osaamisalueet jaettiin kahteen ryhmään: koko Ratassa laajasti kehitettäviin alueisiin ja erityisalueisiin, joissa joillakin asiantuntijoilla tulee olla syvälinen asiantuntemus. Osaamisen kehittämisessä käytetään sekä sisäistä räätälöityä että ulkopuolista koulutusta ja seminaareja, hyödynne-

tään työkiertoa sekä tuetaan kurssi- muotoista tutkintoon tähtäävää itseopiskelua (CIA, CISA²¹).

Asiantuntijoiden koulutuksessa painottui edelleen riskienhallinta ja siihen liittyvät menetelmät. Osa asiantuntijoista osallistui kansainvälisiin, muiden valvontaviranomaisten tai yhteistyötahojen järjestämiin pankkivalvonnan ajankohtaisia teemoja käsitteleviin tilaisuuksiin. Yhdessä Helsingin kauppakorkeakoulun johtamiskoulutuslaitoksen kanssa toteutettiin lähinnä Ratan lakimiehille suunnattu laaja kirjanpito- ja tilinpäätöskysymyksiä käsittelevä kurssi. Koko Ratan henkilökunta perehdytettiin uuteen julkisuuslainsäädäntöön ja sen vaikutuksiin Ratan toiminnassa. Kieli- ja viestintäkoulutusta jatkettiin.

Toimintariskien hallinnan menettelytapoja tarkistettiin

Rata tarkisti johtokunnan hyväksymien sisäisen valvonnan periaatteiden mukaisesti toimintariskien hallinnan ja menettelytavat osana vuosittaista toiminnan suunnittelua. Käytössä olevien menetelmien arvioitiin olevan riittäviä. Toimintaympäristön ja markkinakäytäntöjen seuranta päätettiin edelleen tehostaa.

Johtokunta hyväksyi myös Ratan yleiset toimintaperiaatteet rahoitusmarkkinoiden erityistilanteiden hallintaa varten.

Imagotutkimus antoi eväitä toiminnan kehittämiseen

Rata teetti kesä-heinäkuussa imagotutkimuksen, jolla se halusi selvittää keskeisimpien sidosryhmien mielipiteitä ja käsityksiä Ratasta ja sen toimin-

nasta. Tutkimus antoi eväitä Ratan toiminnan edelleen kehittämiseksi.

Tutkimustulokset osoittivat Ratan olevan entistä avoimempi ja aktiivisempi. Toisaalta Ratan toivottiin edelleen lisäävän avoimuuttaan ja reagoit nopeuttaan sekä tehostavan viestintänsä aktiivisuutta. Vastaajien mukaan Ratan palveluhenkisyys ja yhteistyökykyisyys ovat parantuneet, ja se on parantanut myös tiedottamistaan.

Ohje- ja määräyskokoelma uudistuu

Ratan antamien normien läpinäkyvyyden, selkeyden ja ymmärrettävyyden kehittämistä koskevaa valmistelutyötä jatkettiin ohje- ja määräyskokoelman uudistamisprojektissa. Tavoitteena on selkeyttää kokoelman rakennetta samoin kuin yksittäisen ohjeen ja määräyksen sisältöä sekä parantaa normien luettavuutta ja käytettävyyttä. Uudistus toteutetaan kolmen vuoden aikana.

Tietohallinnon linjaukset määriteltiin

Ratan tietohallintostrategia vuosiksi 2000–2002 valmistui. Strategia määrittelee tietotekniikan soveltamisen painoalueet, teknologiset linjaukset ja ratalaisten atk-valmiuksien tavoitetason.

Tietohallintostrategian mukaan valvottavan asiaan tai instituutioon liittyvät tiedot keskitetään käyttäjän näkökulmasta yhteen paikkaan. Uusien palvelujen toteuttamisessa hyödynnetään web-teknologiaa, joka mahdollistaa toisiinsa liittyvien asioiden linkittämisen ja madaltaa palvelujen käyt-

²¹ CIA = Certified Internal Auditor, CISA = Certified Information Systems Auditor.

tökynnystä. Ratalaisten atk-valmiuksien kehittäminen on yksi strateginen painoalue.

Ratan omien sovellusten vaatimat vuosi 2000 -muutokset saatiin onnistuneesti toteutettua. Sovellukset ovat toimineet normaalisti vuosituhannen vaihtumisen jälkeen.

Valvottavien taloudellisen tilan ja riskien seurantaan tarkoitettua Riski-järjestelmää kehitettiin edelleen. Jär-

jestelmään liitettiin valvottavien vakavaraisuuden seuranta. Valvottavien kannattavuuteen, vakavaraisuuteen ja maksuvalmiuteen ja useimpiin markkinariskeihin liittyvät tiedot löytyvät nyt samasta järjestelmästä.

Myös sijoitusrahastojen seuranta liitettiin Riski-järjestelmään. Sijoitusrahastotiedonkeruu aloitettiin tilanteesta 31.1.1999. Maariskitiedonkeruun yhdistäminen Riski-järjestelmään

aloitettiin ja maariskitiedot kerättiin uudessa muodossa ensimmäistä kertaa vuoden 1999 lopun tilanteesta.

Rata ja Suomen Pankki päättivät hankkia asiakirjojen hallintaan valmisohjelmiston, joka helpottaa asiakirjojen luokittelua, etsintää ja asiakirjojen käsittelyprosesseja. Tavoitteena on sähköistää koko Ratan asiakirjahallinto muutaman vuoden kuluessa.

Valvontatoiminta

Rahoitustarkastus on viime vuosina pyrkinyt systemaattisesti lisäämään toimintansa tehokkuutta. Tarkastus- ja valvontatoiminnassa tämä on merkinnyt sitä, että Rata yhä useammin määrittelee valvontatoimenpiteensä sen mukaan, millainen riski valvottavaan ja sen toimintaan liittyy. Tarkastukset suunnataan markkinoiden toiminnan ja riskien kannalta keskeisiin valvottaviin.

Riskien valvonnan painopistettä on määrätietoisesti suunnattu mitattavissa olevista riskeistä laadullisiin eli strategisiin ja toiminnallisiin riskeihin. Tavoitteena on saada kokonaisvaltainen, kaikki riskiasemat kattava arviointi valvottavien tilanteesta. Laadullisten riskien huomioon ottaminen sisältyy myös kansainväliseen uuteen vakavaraisuuden sääntelyehdotukseen (ks. sivu 30).

Koska laadullisia riskejä ei voida mitata raportoitavan numerotiedon pohjalta, käyttöön otettiin haastattelupohjainen arviointikehikko, jonka avulla pyritään selvittämään valvottavan omat näkemykset riskeistään ja niiden tilasta.

Laadullisten riskien arviointi aloitettiin kartoittamalla valvottavien strategisia EMU-valmiuksia ja arvioimalla valvottavien johdon toimintaa ja corporate governance -järjestelmän (yrityksen johtamisen hallinto) toimivuutta.

EMU-valmiuden arvioinnissa valvontakäynnit suoritettiin kevään ja syksyn 1999 aikana. Johdon toiminnan arvioimisen apuvälineeksi suunniteltu kyselykehikko valmistui joulukuussa, ja se testataan ja viimeistellään keväällä 2000.

Corporate governancea laadittiin useita kirjallisia selvityksiä, jotka

koskivat järjestelmään liittyvää lain-säädäntöä Suomessa ja käytössä olevien ylikansallisten vaihtoehtoisten järjestelmien ominaispiirteitä. Maaliskuussa 2000 julkistettiin Rahoitustarkastus tiedottaa -tiedotteessa artikkeli, jossa käsiteltiin omistajavalvontaa ja siihen liittyviä ongelmia.

TALOUDELLISEN TILAN JA RISKINOTON VALVONTA

Pankkien¹ kannattavuus oli yhä erinomainen

Pankkien kannattavuus oli vuonna 1999 lähes yhtä hyvä kuin vuotta aiemmin. Oman pääoman tuotto oli erittäin korkea, 20 %, mikä on lähes minkä tahansa kriteerin mukaan huipuluokkaa.

Pankkien rahoituskate supistui. Vuonna 1998 rahoituskatetta kertyi 19,0 miljardia markkaa, mutta vuonna 1999 enää 18,6 miljardia markkaa. Sekä anto- että ottolainauksen määrä kasvoi, mutta keskimääräinen korkomarginaali otto- ja antolainauskorkojen välillä kapeni. Tammikuun 1999 lopussa euromääräisen otto- ja antolainauksen keskimarginaalin välinen marginaali oli 3,8 prosenttiyksikköä. Vaikka antolainauskannan keskimarginaali oli joulukuun lopussa enää 3,5 prosenttiyksikköä.² Lisäksi konserneihin kuuluvien muiden toimialojen yritysten korkokulut kasvoivat.

Nettomääräiset palkkiotuotot kasvoivat 7,0 miljardista markasta 7,7 miljardiin markkaan. Etenkin omaisuudenhoidosta saadut palkkiotuotot

kasvoivat. Sen sijaan esimerkiksi pankkitakauksista saadut palkkiotuotot vähenivät.

Arvopaperi- ja valuuttatoiminnan kate supistui selvästi edellisestä vuodesta. Katetta muodostui enää 0,8 miljardia markkaa eli noin kolmasosa edellisen vuoden 2,3 miljardista markasta. Katteen huononemiseen oli useita syitä. Valuuttakaupassa EMUn kolmannen vaiheen alku pienensi asiakaskaupan volyymeja, ja myös valuuttajohdannaiskaupankäynti väheni suojaustarpeen vähennyttyä. Osakemyynneistä ei enää realisoitunut yhtä suuria voittoja kuin aiempina vuosina.

Tärkein syy kannattavuuden parantumiseen oli luotto- ja takaustappioiden väheneminen. Vuonna 1998 pankit kärsivät luotto- ja takaustappioita 1,4 miljardin markan edestä, mutta vuonna 1999 enää 0,3 miljardia markkaa.

Myös hallinto- ja toimintakulujen väheneminen 17,2 miljardista markasta 16,4 miljardiin markkaan edisti hyvää kannattavuuskehitystä. Esimerkiksi henkilöstökulut olivat 8,8 miljardia markkaa vuonna 1998 ja vuonna 1999 vain 8 miljardia markkaa (taulukko 1, sivu 22).

Pankkien vakavaraisuus vahvistui

Pankkien vakavaraisuus parani. Vuoden 1998 lopussa pankkisektorin vaka-

¹ Suomen pankkisektoriin lasketaan tässä kuuluviksi Meritanordbanken-konserni, Osuuspankkien yhteenliittymä, Leonia-konserni, Aktia-konserni, Ålandsbanken-konserni, Mandatum Pankin konserni, Yrityspankki Skopin (selvitystilassa) konserni sekä säästö- ja paikallisosuuspankit emoyhtiöinä.

² Tilastolähde: Rahoitusmarkkinat-tilastokatsaus, Suomen Pankki.

Taulukko 1. Talletuspankkien tuloslaskelman pääerät 1998 ja 1999, mrd. markkaa*

	1999	1998
Korkotuotot	43,6	48,0
Korkomenot	25,0	29,0
Rahoituskate	18,6	19,0
Palkkiotuotot (netto)	7,7	7,0
Muut tuotot	5,1	6,4
Hallinto- ja toimintakulut	16,4	17,2
Luotto- ja takaustappiot	0,3	1,4
Poistot	1,8	2,0
Liikevoitto	12,9	11,8

* Laskelmassa ovat mukana Meritanordbanken-konserni, Osuuspankkien yhteenliittymä, Leonia-konserni, Ålandsbanken-konserni, Mandatum-konserni, Yrityspankki Skop -konserni (selvitystilassa), Aktia-konserni sekä muut säästö- ja paikallisosuuspankit emoyhtiöinä.

Lähde: Rahoitustarkastus.

Taulukko 2. Talletuspankkien vakavaraisuustiedot, mrd. markkaa*

	1999	1998
Omat varat yhteensä	74,9	62,5
josta ensisijaiset omat varat	54,8	45,7
Riskipainotetut saamiset, sijoitukset ja taseen ulkopuoliset sitoumukset sekä markkinariskit	625,6	577,7
Vakavaraisuusaste	12,0 %	10,8 %
Ensisijaisten omien varojen perusteella laskettu vakavaraisuus	8,8 %	7,9 %

* Luvuissa ovat mukana Meritanordbanken-konserni, Osuuspankkien yhteenliittymä, Leonia-konserni, Ålandsbanken-konserni, Mandatum-konserni, Aktia-konserni sekä muut säästö- ja paikallisosuuspankit emoyhtiöinä. Mukana ei ole Yrityspankki Skop -konsernia.

Lähde: Rahoitustarkastus.

varaisuus oli 10,8 %. Vuoden 1999 loppuun mennessä se oli noussut 12 prosenttiin.

Vakavaraisuuden paraneminen johtui lähinnä ensisijaisten omien varojen kasvusta. Toissijaisten omien varojen määrä ei juuri muuttunut. Erinomainen kannattavuus on auttanut pankkeja ylläpitämään vakavaraisuuttaan, sillä kertyneet voittovarot ovat kasvattaneet pääomia. Pelkästään ensisijaisten omien varojen perusteella laskettu ns. Tier 1 -vakavaraisuus vahvistui 7,9 prosentista 8,8 prosenttiin.

Sen sijaan luotonannon kasvu on hidastanut vakavaraisuuden vahvistu-

mista. Riskipainotettujen saamisten, sijoitusten ja vastuiden määrä kasvoi 539 miljardista markasta 601 miljardiin markkaan. Laskennalliset markkinariskit vähenivät myös, 38,7 miljardista markasta 24,5 miljardiin markkaan (taulukko 2).

Pankkien taseet kasvoivat

Pankkien taseet kasvoivat vuonna 1999 noin 10 % eli 912 miljardista markasta 1 002 miljardiin markkaan. Suurin osa kasvusta tapahtui vasta vuoden viimeisellä vuosineljänneksellä.

Taseen vastaavaa-puolella saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä kasvoi-

vat 556 miljardista markasta 628 miljardiin markkaan. Tämän tase-erän suhteellinen osuus kasvoi 61 prosentista 63 prosenttiin taseen loppusummasta. Eräät muutkin tase-erät, mm. saamistodistukset ja käteiset varat, kasvoivat vuonna 1999, mutta minäkään muun erän kasvu ei ollut verrattavissa yleisö- ja julkisyhteisösaamisten määrään. Merkittävistä tase-eristä ainoastaan aineelliset hyödykkeet supistuivat, 35 miljardista 32 miljardiin markkaan. Erä sisältää etenkin kiinteistöjä.

Pankkien taseiden vastattavaa-puolella tapahtui myös muutoksia. Oma pääoma kasvoi noin 24 % eli 50 miljardista markasta 62 miljardiin markkaan. Suurin osa tästä kasvusta selittyy erinomaisen kannattavuuden tuomilla voitoilla, jotka ovat kasvattaneet etenkin vapaita omia pääomia. Velat yleisölle ja julkisyhteisöille kasvoivat 438 miljardista 485 miljardiin ja liikkeeseen lasketut saamistodistukset 215 miljardista markasta 250 miljardiin markkaan. Sen sijaan velat muille luottolaitoksille supistuivat 124 miljardista markasta 109 miljardiin markkaan.

Luottokannan laatu on edelleen hyvä

Pankkikonsernien koko vastuukanta (luotot + takaukset) oli vuoden 1999 lopussa 451 miljardia markkaa. Takaukset supistuivat hieman, mutta luotot kasvoivat 11 % eli samaa vauhtia kuin vuonna 1998. Suurin luotonsaaja-sektori oli edelleen kotitaloudet, joiden vastuut kasvoivat muita sektoreita nopeammin. Kotitalouksien osuus sektoreiden yhteenlasketuista vastuista oli vuoden lopussa 45 %.

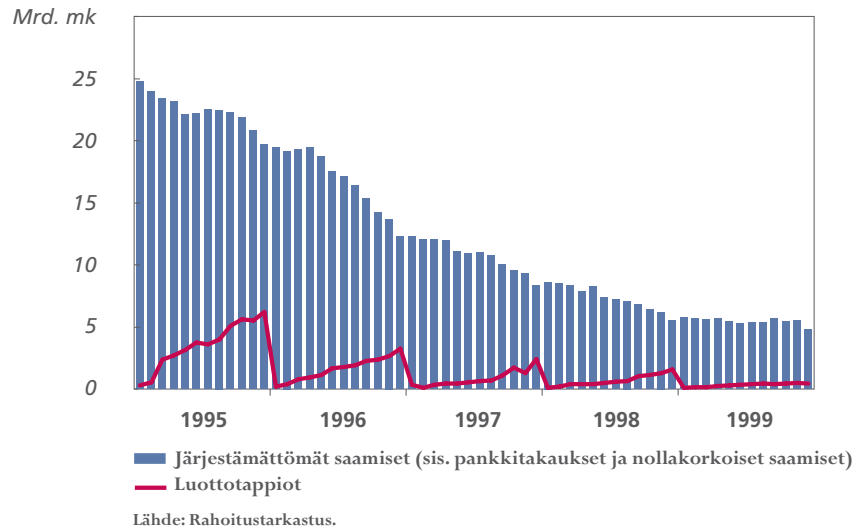
Pankkien järjestämättömien saamisen vuodesta 1994 jatkunut väheneminen on pysähtymässä. Järjestämättömät saamiset pienenivät markkamääräisesti vain vähän vuonna 1999 (kuvio 5). Suhteessa luottokantaan järjestämättömät saamiset olivat edelleen vähäiset, 1,1 %. Vuotta aikaisemmin ne olivat 1,3 % vastuukannasta. Siten järjestämättömien saamisen suhteellinen osuus on pysytellyt lähellä edellisvuotista tasoa.

Heikoin toimiala vuonna 1999 oli kauppa ja ravitsemustoiminta, mikäli mittarina käytetään järjestämättömien saamisen osuutta koko toimialan vastuukannasta. Pitkään heikoimpana toimialana ollut rakentaminen toipui vuoden 1999 aikana tämän mittarin mukaan nopeammin kuin kauppa ja ravitsemustoiminta.

Kirjatut luottotappiot olivat suhteessa vastuukantaan vähäiset, vain 0,1 % luotoista ja takauksista. Näin alhaista luottotappiotasoa ei suomalaisissa pankeissa saavutettu edes 1980-luvun loppuvuosina ennen pankkikriisiä. Sen tähden luottotappioiden tason alentumista ei enää odoteta tulevina vuosina.

Joulukuussa 1999 lähettämässään kirjeessä Rata kehotti pankkeja varautumaan uudesta luotonannosta mahdollisesti syntyviin luottotappioihin. Pankit ovat hyvien vuosien aikana pystyneet kasvattamaan vakavaraisuuttaan ja ensisijaista omaa pääomaansa, jolla tulevat luottotappiot voitaisiin kattaa. Pankkien tulisi huolehtia, että nämä varat olisivat tarvittaessa myös tosiasiallisesti käytettävissä tappioiden kattamiseen. Ratan mielestä pankkien tulisi noudat-

Kuvio 5. Talletuspankkien järjestämättömät saamiset ja luottotappiot 1995–1999

taa maltillista voitonjakopolitiikkaa tai jättää luottotappioita varten tarpeelliset varat voitonjaon ulkopuolelle joko tekemällä yleisiä tappiovarauksia tai muita vapaaehtoisia varauksia.

Suomalaisten pankkien ulkomainen riskinotto maltillista

Pankkikonsernien kokonaissaamiset ulkomailta kasvoivat 5 miljardia markkaa ja olivat vuoden 1999 lopussa yhteensä 194 miljardia markkaa.

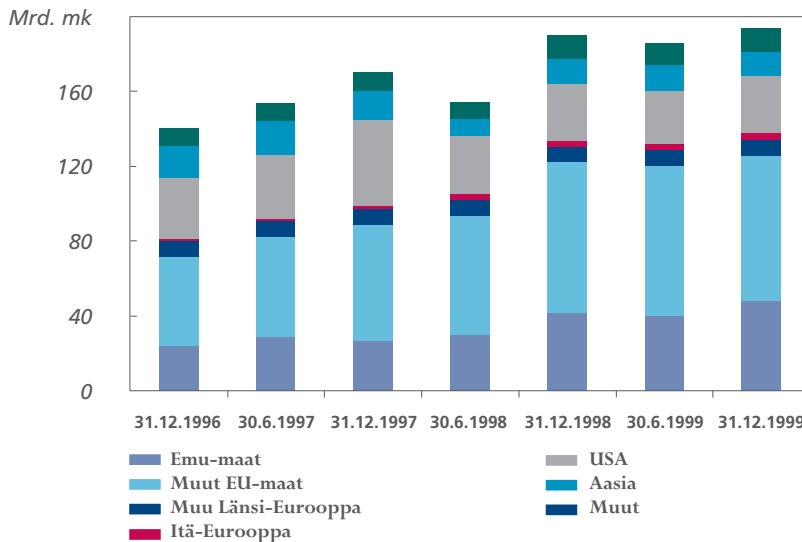
Suomalaisten pankkikonsernien saamiset Aasiasta kasvoivat noin miljardin eli 13,4 miljardiin markkaan. Kasvu selittyy suurimmalta osin ulkomaankauppaan liittyvän rahoituksen kasvulla. Aasian maiden taloudessa on havaittavissa selkeitä elpymisen merkkejä, eikä suomalaisille pankkikonserneille odoteta jatkossa tältä alueelta normaalia suurempia luottotappioita (kuvio 6, sivu 24).

Myös Venäjän taloudellinen tilanne kohentui poliittisesta epävarmuudesta huolimatta. Suomalaisten pankkien saamisen määrä Venäjältä pysyi vähäisenä vuonna 1999.

Vuonna 1998 mahdolliseksi tulevaisuudeksi ennustettiin Latinalaista Amerikkaa. Brasilian realin asettaminen kellumaan ja sen devalvoituminen noin 40 prosentilla suhteessa Yhdysvaltain dollariin vuoden 1999 alussa laukaisivat jännittyneen taloustilanteen. Suomalaisilla pankeilla ei ole ollut Latinalaisesta Amerikasta merkittävästi saamia.

Vuoden 1999 loppua kohden likviditeettitasoa nostettiin mm. vuosittu- hannon vaihdetta ja tulevia rakennejärjestelyjä varten. Tämä näkyi ennen kaikkea euroalueen saamisen reiluna kasvuna. Osaltaan euroalueen saamisen kasvuun vaikutti myös valuuttakurssiriskin poistuminen vuoden 1999 alusta.

Kuvio 6. Suomalaisen pankkikonsernien ulkomaiset saamiset alueittain 1996–1999

Lähde: Rahoitustarkastus.

Suomessa toimivien talletuspankkien johdannais-toiminta väheni edelleen

Vuonna 1998 alkanut lasku johdannais-toiminnassa³ jatkui vuonna 1999. Suomessa toimivien pankkien valuuttatermiinien sopimuskanta puoliintui 187 miljardiin markkaan. Markkamarkkinoiden loputtua korkotermiinien ja -futuuriin sopimuskanta romahti alle kymmenenteen osaan eli 124 miljardiin markkaan kohde-etuuden nimellismäärällä mitattuna. Korkotermeineissä muutoksen syynä oli myös siirtyminen OTC-instrumenteista vakioituihin tuotteisiin, jolloin nimellismääränä ilmoitetaan vain auki oleva positio.

Suomalaisen talletuspankkien vakavaraisuuslaskennassa käytetty vakioimattomien johdannais-sopimusten luottovasta-arvo vuonna 1999 laski 10,1 miljardia markkaa eli 18,3 miljardiin markkaan.

Myönnettyjen takausten ja takuusitoumusten määrä pysyi ennallaan

noin 66 miljardissa markassa. Pankkeja sitovien nostamattomien luottojen määrä lisääntyi 3,1 miljardia markkaa eli 52,4 miljardiin markkaan. Syynä oli lisääntynyt luottojen myynti (taulukko 3).

Valuutariskin hallinta helpottui euron tulon myötä

Valuuttakurssiriski, osana markkinariskiä, pysyi vuonna 1999 merkityksellään vähäisenä verrattuna luottoriskiin ja korkoriskiin. Suomalaiset luottolaitokset ovat euron tulon myötä säilyttäneet maltillisen politiikan yön yli -valuuttapositiona. Päivänsisäistä riskinottoa pankeissa säätelevät limiitijärjestelmät pyrkivät pitämään valuutariskin suunnitellun mukaisissa rajoissa. Perusliiketoimintaan liittyvä valuutariski pyritään yleensä pankeissa kattamaan.

Euron tulo on osaltaan helpottanut luottolaitosten valuuttakurssiriskien hallintaa, koska 10 ulkomaan

valuuttaan liittyvä valuuttakurssiriski poistui vuoden 1999 alusta. Pankit huomioivat valuuttamääräisessä toiminnassaan vuosituhannen vaihteeseen liittyvät epävarmuudet vähentämällä voimassa olevien sopimusten ja transaktioiden määrää. Tämän vuoksi kauppajen volyyymi laski harvinaisen pieneksi.

Suhteellinen korkoriski kasvoi

Pankkisektorin korkoriski oli vuoden 1999 lopussa 916 miljoonaa markkaa. Tämä luku osoittaa sen määrän, jonka pankit voittaisivat korkojen noustessa yhden prosenttiyksikön ja vastaavasti menettäisivät korkojen laskiessa (ks. liiteosa, sivu 84). Vuoden 1998 lopussa vastaava luku oli 744 miljoonaa markkaa⁴. Siten suhteellinen korkoriski nousi 6 prosentista vajaaseen 8 prosenttiin (taulukko 4). Myös markkamääräisesti laskettuna korkoriski kasvoi lievästi, sillä rahoituskate ei oleellisesti muuttunut. Muutokset investointiriskissä johtuvat pääasiassa siitä, että vielä ennen vuotta 1999 pankkien valuuttamääräinen investointiriski oli pääasiassa niissä valuutoissa, jotka nyt luetaan euroon.

Oletusten vaikutus laskelman lopputulokseen on merkittävä. Edellä mainittuja lukuja laskettaessa on oletettu, että vaadittaessa maksettavien talletusten korot reagoivat markkinakorko-

³ Sopimuskannoilla mitattuna. Raportointinettelystä johtuen luvuissa on mukana konsernin sisäisiä sopimuksia.

⁴ Luvut poikkeavat vuoden 1998 Ratan vuosikertomuksessa olleista luvuista mm. siitä syystä, että euron myötä raportointikehikkoa on muutettu vuoden 1999 alusta. Lisäksi Rata on vuoden 1999 alusta muuttanut joitain käyttämiään oletuksia (mm. vaadittaessa maksettavien talletusten ja primekorkoon sidottujen luottojen käsittelyä).

jen muutoksiin vuoden viiveellä. Mikäli oletusta talletusten korkoherkkyydestä muutettaisiin vastaamaan alle kuukauden viivettä, muuttuisi laskelman lopputulos oleellisesti. Jos oletetaan, että vaadittaessa maksettavat talletukset kuuluvat alle 1 kuukauden maturiteettiin, korkoriski kasvaisi määrällisesti edellä mainitusta 916 miljoonasta markasta 1 492 miljoonaan markkaan ja korkojen muutosten vaikutus olisi vastakkainen 916 miljoonan markan tilanteeseen (kuvio 7, sivu 26). Muita keskeisiä oletuksia on mm. primekorkosidonnaisten luottojen kuuluminen 1–3 kuukauden maturiteettiin⁵.

Pankkiryhmien osakkeiden markkina-arvo kasvoi

Pankkikonsernien ja niiden eläkekassojen⁶ omistamien osakkeiden markkina-arvo oli vuoden 1999 lopussa noin 11,4 miljardia markkaa. Lisäystä vuoden 1998 vastaavasta ajankohdasta oli noin 3,9 miljardia markkaa eli 52 %. Lisäys johtuu osakkeiden arvonnoususta ja pankkien omistamien henkivakuutusyhtiöiden sijoituskannan kasvusta.

Luvuissa ovat mukana kaikki no-teeratut osakkeet, osakerahastosijoitukset ja osakejohdannaiset riippumatta siitä, mihin tase-erään ne on kirjattu. Osakkeet ovat valtaosin Helsingin Pörssissä kaupankäynnin kohteena olevia osakkeita.

Talletusten suhteellinen osuus rahoituslähteenä laskenut

Koko vuoden jatkunut luotonannon kasvu ja varautuminen vuosituhanen vaihteeseen olivat merkittävimmät pankkisektorin varainhallintaan

Taulukko 3. Suomessa toimivien pankkien johdannaisten kohde-etuuskien nimellisarvo 1998 ja 1999, milj. markkaa

	31.12.1999	31.12.1998	Muutos	Muutos %
Valuuttasidonnaiset				
Valuuttatermiinit	187 208	415 257	-228 049	-55 %
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	36 572	26 480	10 092	38 %
Valuuttaoptiot	20 844	24 182	-3 338	-14 %
Korkosidonnaiset				
Korkotermiinit ja -futuirit	123 662	1 417 980	-1 294 318	-91 %
Koronvaihtosopimukset	445 538	559 359	-113 821	-20 %
Korko-optiot	27 297	28 724	-1 427	-5 %

Lähde: Rahoitustarkastus.

Taulukko 4. Pankkisektorin korkoriski¹ 1998–1999

Kaikki luvut Mmk	31.12.1999		31.12.1998
TULORISKI	-1 302		-1 117
Euromääräiset erät	-1 458	Markkamääräiset erät	-1 175
Valuuttamääräiset erät	157	Valuuttamääräiset erät	59
INVESTOINTIRISKI	386		372
Euromääräiset erät	380	Markkamääräiset erät	607
Valuuttamääräiset erät	6	Valuuttamääräiset erät	-235
KORKORISKI	-916		-744
oletus: vaadittaessa maksettavat talletukset < 1 kk	1 492		1 018
Rahoituskate	12 140		12 381
Suhteellinen korkoriski	-8 %		-6 %

¹ oletus: vaadittaessa maksettavat talletukset < 12 kk

Etumerkkien tulkinta	+	-
korkojen noustessa 1 %-yksiköllä	tappio	voitto
korkojen laskiessa 1 %-yksiköllä	voitto	tappio

Lähde: Rahoitustarkastus.

vaikuttaneista tekijöistä. Talletukset kattoivat vuoden lopussa hieman yli 90 % talletuspankkien luotonannosta. Talletusten suhteellinen osuus rahoituslähteenä on laskenut pankkien ylimääräisen likviditeetin purkaantuessa.

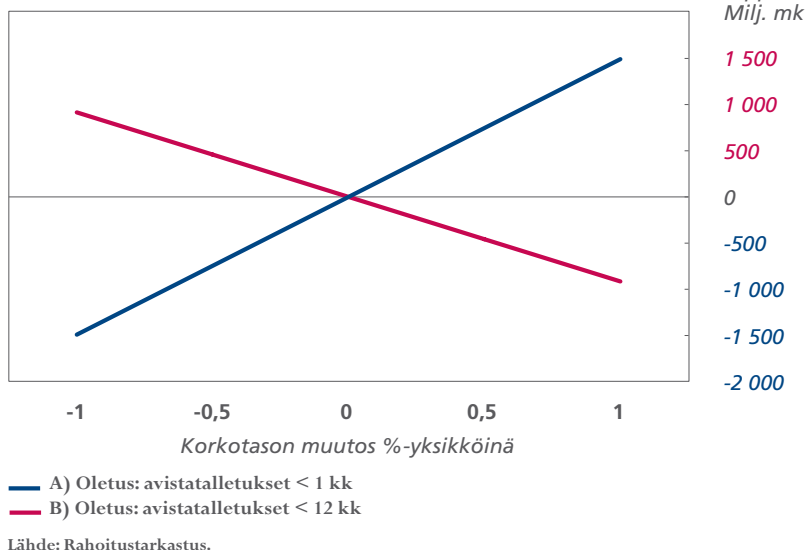
Vuosituhanen vaihteen lisälikviditeetin tarpeeseen pankit varautuivat monin eri toimenpitein. Keskuspankkirahoitukseen tarvittavien vakuuk-

sien riittävyys varmistettiin etukäteen ja pääomamarkkinoilta ja rahamarkkinoilta hankittiin yli vuodenvaihteen ulottuvaa rahoitusta. Vuosituhat vaihtui ilman likviditeettiongelmia.

⁵ Oletus primekorkosidonnaisten luottojen kuulumisesta 1–3 kuukauden maturiteettiin merkitsee, että primekorot reagoivat yleisen korkotason muutoksiin noin kahden kuukauden viiveellä.

⁶ Suomalaiset talletuspankit, niiden omistamat henkivakuutusyhtiöt, talletuspankkien eläkekassat ja -säätiöt, konserniin kuuluvat suomalaiset tytäryritykset ja omistusyhteisöt.

Kuvio 7. Pankkisektorin korkorisiki 31.12.1999

Loppuvuoden rahoitusvajeet olivat tavanomaista pienempiä

Talletuspankkien lyhytaikainen rahoitusvaje⁷ vaihteli vuoden aikana 48–74 miljardiin markkaan. Taseen loppusummaan suhteutettuna rahoitusvaje vaihteli 5–7 %. Laskelmassa oletetaan, että vaadittaessa maksettavat talletukset pysyvät pankissa⁸. Erityisesti vuoden loppupuolella rahoitusvajeet olivat tavanomaista pienemmät, kun pankit varasivat ylimääräistä likviditeettiä vuodenvaihteeseen. Talletuspankkien veloista erääntyy yhden kuukauden sisällä neljännes, puolessa vuodessa noin 40 % ja vuoden aikana puolet.

Sijoituspalveluyritysten riskinoton valvonta

Sijoituspalveluyrityksiä koskevat pääosin samat vakavaraisuussäännökset kuin luottolaitoksiakin. Vakavaraisuusvaatimus koostuu sekä omaan

kaupankäyntiin liittyvästä markkinariskistä että muuhun toimintaan liittyvästä luottoriskistä. Sijoituspalveluyritysten markkinariskin pääomavaatimukset ovat olleet melko maltillisia omiin varoihin nähden; toiminta painottuu asiakkaiden lukuun toteutettaviin toimeksiantoihin. Luottoriskin pääomavaatimukset ovat myös alhaisia, sillä varsinainen luotonanto ei ole sijoituspalveluyrityksille pääsääntöisesti sallittua.

Sijoituspalveluyrityksiltä edellytetään erillistä 25 prosentin pääomavaatimusta vahvistetun tuloslaskelman mukaisista kiinteistä kuluista toimintariskin kattamiseksi. Toimintariskin pääomavaatimuksen täyttäminen ei ole ollut voittoa tuottaville sijoituspalveluyrityksille ongelmallista, joskin omien varojen riittävään määrään on jouduttu kiinnittämään huomiota mm. sijoituspalveluyritysten osingonjakojen yhteydessä.

Osakevaihdon voimakkaan kasvun johdosta arvopaperivälittäjät ovat joutuneet varautumaan yhä suurempaan likvideettitarpeeseen osakekauppojen selvityksessä.

Sijoituspalveluyritysten palkkiotuotot kasvoivat

Vuoden 1999 lopussa Suomessa oli 44 (46 vuonna 1998) toimiluvan saanutta sijoituspalveluyritystä, joiden yhteenlasketut palkkiotuotot ilman keskinäisiä eliminointeja olivat 1,5 miljardia markkaa (noin 1,1 mrd. mk vuonna 1998) ja yhteenlaskettu liikevoitto oli noin 750 miljoonaa markkaa (noin 575 Mmk vuonna 1998). Sijoituspalveluyritysten yhteenlaskettu oman arvopaperikaupan kate kasvoi 130 miljoonaan markkaan (100 Mmk vuonna 1998). Yhteenlasketut luvut eivät ole toimialalla tapahtuneiden muutosten johdosta suoraan vertailukelpoisia aiempiin vuosiin nähden.

Internetin käytön laajeneminen arvopaperien välitystoiminnassa on lisännyt palkkiokilpailua. Osakevaihdon jyrkkä kasvu etenkin loppuvuodesta 1999 on toisaalta kasvattanut arvopaperivälittäjien palkkiotuottoja. Omaisuudenhoidossa kilpailua on kiristänyt palveluntarjoajien määrän lisääntyminen, mutta hallinnoitavan varallisuuden voimakas kasvu ja varojen ohjautuminen joko sijoitusrahastojen

⁷ Taseen saamisista ja taseen ulkopuolisista saamisista vähennetään taseen velat ja taseen ulkopuoliset velat. Lyhytaikaisilla erillä tarkoitetaan tässä kuukauden sisällä erääntyviä saamia ja velkoja.

⁸ Oletetaan, että liiketoiminta jatkuu ennallaan (ns. going concern -oletus). Jos oletetaan, että 30 % vaadittaessa maksettavista talletuksista erääntyy kuukauden sisällä, yhteenlaskettu rahoitusvaje yli kaksinkertaistuu.

välityksellä tai suoraan omaisuudenhoitajille on lisännyt palkkiotuottoja merkittävästi. Emissionjärjestäjien palkkiotuotot ovat kasvaneet mm. ennätysellisen runsaslukuisten osakemyyntien ja -antien johdosta.

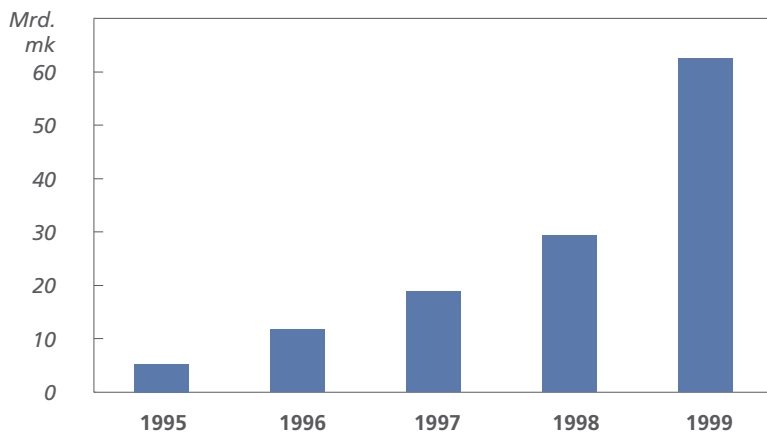
Rahastoyhtiöiden tuotot kasvoivat

Sijoitusrahastoissa olevien pääomien määrä ylitti vuoden 1999 lopussa 62 miljardia markkaa (kuviot 8 ja 9). Kasvu edelliseen vuoteen oli noin 113 prosenttia, mikä vastaa yli 33 miljardia markkaa. Pääomien kasvu aiheutui sekä rahastoihin virranneesta uudesta pääomasta että arvopapereiden kurssinoususta. Uutta pääomaa sijoitusrahastoihin tuli vuoden aikana noin 19 miljardia markkaa. Varsinkin pankkikonserneihin kuuluvien rahastoyhtiöiden sijoitusrahastot keräsivät uutta pääomaa runsaasti, ja samalla nämä rahastoyhtiöt lisäsivät markkinaosuuttaan hallinnoitavina olevista pääomista.

Myös sijoitusrahastojen lukumäärä kasvoi. Vuoden aikana Rata vahvisti 75 uuden sijoitusrahaston säännöt. Vuoden 1999 lopussa Suomessa oli 187 toimintansa aloittanutta sijoitusrahastoa ja 25 rahastoyhtiötä. Vuoden aikana aloitti toimintansa 3 uutta rahastoyhtiötä.

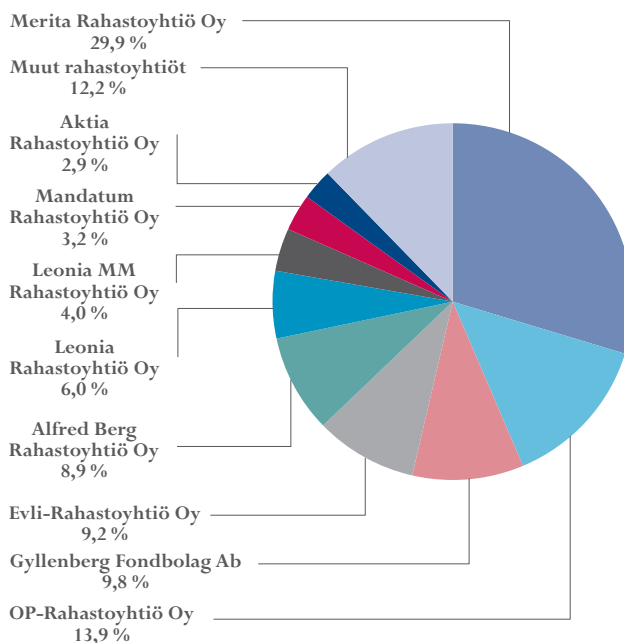
Vuonna 1999 rahastoyhtiöiden tuottoja⁹ kasvattivat sekä hallinnoitavana olevien sijoitusrahastojen pääomien kasvu että myös sijoitusrahastojen saavuttama hyvä tuotto. Rahastoyhtiöiden vuoden 1999 tulokset muodostuivatkin hyväksi.

Kuvio 8. Sijoitusrahastojen pääomien kehitys 1995–1999

Lähde: Rahoitustarkastus.

Kuvio 9. Rahastoyhtiöiden markkinaosuudet 1999

Lähde: Rahoitustarkastus.

⁹ Rahastoyhtiöiden tuotot muodostuvat pääasiassa (yli 90-prosenttisesti) sijoitusrahastoilta veloitetavista hallinnointipalkkioista sekä osuudenomistajilta veloitetavista merkintä- ja lunastuspalkkioista. Hallinnointipalkkioita on käytännössä kahdentyyppisiä: kiinteitä ja ns. tuottosidonnaisia. Kiinteässä palkkiossa rahastoyhtiön palkkioon vaikuttaa sekä sijoitusrahaston koko että kustakin hallinnoitavasta sijoitusrahastosta veloittava kiinteä palkkio-

prosentti. Tuottosidonnaisessa palkkiossa rahastoyhtiön saamaan palkkioon vaikuttaa sijoitusrahaston tuotto, jota verrataan sijoitusrahaston vertailuindeksiin tuottoon. Käytännössä ainoassakaan sijoitusrahastossa ei ole käytössä pelkästään tuottosidonnaista palkkiota, vaan käytössä on aina myös tietynsuuruinen kiinteä hallinnointipalkkio tuottosidonnaisen palkkion rinnalla.

TARKASTUSHAVAINNOT

Vuonna 1999 luottolaitoksiin tehtyjen valvontakäyntien ja tarkastusten keskeisiä teemoja olivat mm. valvottavien strategiset EMU-valmiudet, valvottavien sisäinen valvonta ja riskienhallinta. Pääomamarkkinoilla tarkastuskohteita olivat mm. sijoitusrahastojen arvonlaskenta, kansainvälisen sijoitustoiminnan valmiudet rahastoyhtiöissä sekä rahastoesitteet.

Erityisen seurannan kohteena oli suomalaisten johdannaisten kaupankäynnin siirtäminen Eurexiin, ja loppuvuodesta uudeksi tarkastuskohteeksi nousivat sekä selvitysosapuolten että selvitysjärjestelmän riskit. Näistä on kerrottu tarkemmin sivuilla 13–14.

Lisäksi Rata teki vuoden aikana maksujärjestelmiin, vuoteen 2000 ja valvottavien tietoturvallisuuteen liittyviä tarkastuksia sekä asuntoluottoselvityksen, jossa käytiin läpi pankkien asuntoluottokanta, lainojen korkoja ja vakuuksia. Myös osakeanneissa ja -myynneissä noudatettavia menettelytapoja tarkastettiin (ks. sivut 11–12).

Pankkien strategisia valmiuksia selvitettiin

EMU ja muut keskeiset keskipitkän tai pitkän aikavälin muutosvoimat tarjoavat koko pankkisektorille enemmän mahdollisuuksia kuin uhkakuvia. Näin todettiin niissä pankeissa, joissa Rata kevään ja syksyn 1999 aikana selvitteli näiden strategisia valmiuksia¹⁰. Pankkien arvioiden mukaan niiden toimintaan vaikuttavat eniten teknologian kehittyminen ja sen käytön lisääntyminen, rakennemuutokset sekä kansainvälistymisen jatkuminen. Suu-

riissa pankeissa vaikutukset koettiin suuremmiksi kuin pienissä pankeissa, mutta tärkeimmistä muutosvoimista oltiin yksimielisiä.

Selvitys vahvisti käsitystä, että muutosvoimat vaikuttavat eniten arvopaperivälitystoimintaan, yleisötalletuksiin ja muihin sijoituspalveluihin. Arvopaperivälitystoiminnassa teknologian kehittyminen ja kansainvälistymisen jatkuminen lisäävät ulkomaista kilpailua. Yleisötalletusten kilpailukykyä heikentävät sijoittajien tuottovaatimusten kasvaminen, toimialaliukumat, talletusten verovapauden poistaminen ja teknologian kehittyminen. Sijoituspalveluissa vaikuttavina tekijöinä ovat sijoittajien tuottovaatimusten kasvaminen sekä kansainvälistymisen mahdollistamat uudet sijoitusvaihtoehdot.

Sisäisen valvonnan tarkastukset jatkuivat

Sisäisen valvonnan valvontakäynnit ja tarkastukset jatkuivat, ja ne kohdistuivat sisäisen valvonnan eri osaluille.

Valvontakäynneillä ja tarkastuksilla painotettiin ylimmän johdon vastuuta sisäisestä valvonnasta. Tarkastukset kohdistuivat erityisesti johtamistapaan ja valvontaympäristöön, riskienhallintajärjestelmään ja riskien valvonnan riippumattomaan organisointiin. Tarkastuksilla kiinnitettiin huomio myös siihen, kuinka johto on järjestänyt sisäisen valvonnan toimivuuden seurannan ja kuinka sisäinen tarkastus toimii.

Rata kehotti valvottaviensa johtoa varmistamaan, että ne sisäisen valvonnan toimenpiteet, jotka mainitaan Ra-

tan antamissa sisäistä valvontaa ja sisäistä tarkastusta koskevassa määräyksessä ja ohjeessa, on toteutettu.

Riskienhallintaa selvitettiin teematarkastuksin

Riskienhallintaan liittyvät tarkastukset kohdistuivat sekä markkinariskien valvonnan että rahoitusriskien hallinnan tarkastuksiin. Myös vakavaraisuuslaskelman oikeellisuustarkastuksia jatkettiin edellisen vuoden tapaan.

Uutena tarkastusteemana olivat suurimpien valvottavien indeksisidonnaiset arvopaperit ja niiden suojaukset. Myös tässä tarkastuksessa kiinnitettiin huomiota siihen, että asianmukainen riskienhallinta edellyttää, että uusia tuotteita käyttöönotettaessa näitä koskevat riskienmittaus- ja kirjausperiaatteet tulee määrittellä ja hyväksyä.

Pääosin vuoden 1998 aikana toteutetussa huonotuottoisten luottojen teematarkastuksessa havaittuja järjestelmäpuutteita ja huonotuottoisten luottojen seurantaan ja hoitoon liittyviä ongelmia selvitettiin edelleen. Toimintoa näytettiin hoidetun pääosin hyvin, mutta jatkossa luotonannon kasvaessa voimakkaasti luottoriskien hallinta ja valvonta vaatii lisäpanostusta.

Sijoitusrahastojen arvonlaskentamenetelmiä tarkastettiin otannalla

Sijoitusrahastojen arvonlaskentamenetelmiä tarkastettiin otannalla. Tar-

¹⁰ Selvitysten tavoitteena oli arvioida, miten EMU ja muut keskeiset keskipitkän ja pitkän aikavälin kehitystrendit ja muutosvoimat vaikuttavat pankkien liiketoimintaan ja strategioihin ja mitkä ovat pankkien valmiudet vastata ko. muutosvoimiin.

kastuskohteina olivat henkilöresurssien riittävyys, laskennan tekninen toteuttaminen, laskennan ajoitus sekä virheet ja niiden korjaaminen. Rahastoyhtiöillä oli riittävästi henkilökuntaa sijoitusrahastojen arvonlaskentaa varten, mutta sijaisjärjestelyihin ei ollut kaikissa yhtiöissä kiinnitetty tarpeeksi huomiota.

Niin ikään otantana tarkastettiin rahastoyhtiöiden ja omaisuudenhoitoa harjoittavien sijoituspalveluyritysten valmiuksia harjoittaa kansainvälistä sijoitustoimintaa. Tarkastusten aiheina olivat mm. kansainvälisten yhteistyökumppaneiden valinta, sopimuskäytännöt ja sijoitustoiminnan valvonnan järjestäminen. Tarkastuksen kohteena olevat yritykset olivat valin-

neet yhteistyökumppaneikseen lähinnä suuria ja tunnettuja tahoja. Yhteistyösopimusten sisältö ja laajuus vaihteli suuresti. Tarkastuksella havaittiin puutteita myös kansainvälisen sijoitus-toimintaan liittyvässä sisäisessä valvonnassa ja raportoinnissa.

Muita vuoden aikana tehtyjä tarkastuksia

Rata arvioi kolmen suurimman valvottavan sisäisen tarkastuksen käyttäen työvälineenään sisäisen tarkastuksen kansainvälistä ammattistandardia. Tilannetta seurataan näiden valvottavien osalta määräajoin.

Rahastoyhtiöiden rahastoesitteiden teematarkastus osoitti, että esitteet vastasivat pääosin niille laissa ja

valtiovarainministeriön asiaa koskevassa päätöksessä esitettyjä vaatimuksia. Yksittäistapauksissa todettiin kuitenkin merkittäviä puutteita.

Useita tutkintapyyntöjä annettiin poliisille

Rata tutki vuoden 1999 aikana useita tapauksia, joissa se epäili väärinkäytöksiä arvopaperimarkkinoilla. Poliisille tehtiin yhteensä kahdeksan tutkintapyyntöä, joista kuudessa oli kyse sisäpiiritiedon väärinkäyttöepäilystä ja kahdessa epäily arvopaperimarkkinarikoksesta. Tutkintapyynnot koskivat yhdeksän eri yhtiön osakkeilla käytyjä kauppoja.

Sääntelytoiminta

Rahoitustarkastus (Rata) osallistui aktiivisesti sekä EU-lainsäädännön että kansallisen lainsäädännön valmisteluun. Lisäksi se antoi valvottavilleen omia normeja eli määräyksiä, ohjeita ja kannanottoja.

Vuoden 1999 aikana Rata antoi lausunnot mm. osuuskunta-, kiinnitys-luottopankkilaki- ja konglomeraattilakiehdotuksista samoin kuin luottolaitosten toiminnan lopettamista ja uudelleenjärjestelyä koskevasta lakiehdotuksesta. Lausunnot annettiin myös valtiovarainministeriön päätösluonnoksiin, jotka koskivat liikkeeseenlaskijan säännöllistä tiedonantovelvollisuutta, omistusosuusien ilmoittamisen ja julkistamisen yhteydessä annettavia tietoja sekä Euroopan talousalueella hyväksytyjen listalleotto- ja tarjousesitteiden vastavuoroista tunnustamista.

Rata uudisti arvopapereiden markkinointia koskevan ohjeensa sekä ns. sisäpiirimääräyksen, joka ulotettiin koskemaan niitä, jotka tosiasialisesti saavat työssään sisäpiiritietoa. Lisäksi Rata antoi tilinpäätösmääräyksiä täydentävän rahoitusinstrumenttisuosituksen (ks. sivu 11) ja toimintojen ulkoistamista koskeva kannanoton (ks. sivu 15).

Ratan sanktiovalikoimaa tulisi lisätä

Rata on esittänyt valtiovarainministeriölle, että sen käytössä olevia sanktiovalikoimia lisättäisiin. Osa nykyisistä sanktioista on liian voimakkaita ja seurauksiltaan vaikeasti hallittavia, jotta niillä voitaisiin tehokkaasti ylläpitää markkinakuria tai ohjata markkinoiden ja valvottavien toimintatapoja. Nyt käytössä olevat sanktiot anta-

vat Ratalle mahdollisuuden esimerkiksi kieltää valvottavaa panemasta toimeen lain tai määräysten vastaista päätöstä. Rata voi myös asettaa uhkasakon kieltopäätöksen tehosteeksi tai esittää valtiovarainministeriölle toimiluvan peruuttamista.

Sanktioiden tulisi olla selkeitä ja nopeasti toimeen pantavissa. Tällaisia sanktioita voisivat olla esimerkiksi sakon luonteinen maksu (siviilisakko) tai mahdollisuus antaa valvottavalle huomautus tai varoitus. Siviilisakko olisi käyttökelpoinen esimerkiksi toistuvassa tai merkityksellisessä norminrikkomuksessa. Se olisi myös yksi vaihtoehto perinteiselle vahingonkorvaukselle. Siviilisakon määräämisestä tulisi luonnollisesti olla valitusoikeus.

Sanktiovalikoimaan olisi tarpeen liittää myös mahdollisuus antaa huomautus tai tätä vahvempi varoitus.

Annetun sanktion julkistaminen lisäisi omalta osaltaan markkinakuria, ja itse julkistamisuhkalla olisi siten myös ennalta ehkäisevä vaikutus.

EU:N RAHOITUSMARKKINALAINSÄÄDÄNNÖN KEHITYS

Vakavaraisuussäännöstöä ollaan uudistamassa

Baselin pankkivalvontakomitea julkaisi kesäkuussa ehdotuksen vakavaraisuuskehikon perusteellisesta uudistamisesta. Tätä seurasi marraskuussa Euroopan komission ehdotus, joka on päälinjoiltaan sama, mutta joissakin kohdin yksityiskohtaisempi.

Komission ehdotukseen sisältyvät samat kolme pilaria kuin Baselin komitean esitykseenkin: vähimmäispää-

omavaatimusten uudistaminen¹, vakavaraisuuden valvontaprosessin vahvistaminen² ja markkinakurin edellytysten parantaminen³.

Ehdotusten I pilarin keskeisenä tavoitteena on huomioida luottoriski nykyistä hienojakoisemmin pääomavaatimuksen laskennassa. Tämän lisäksi säännöstöä pyritään kehittämään myös siten, että muille riskeille, kuten otto- ja antolainauksen maturiteettierosta johtuvalle korkoriskille ja operatiivisille riskeille, asetettaisiin pääomavaatimus. Edelleen ehdotuksessa käsitellään kysymystä siitä, voitaisiinko pääomavaatimuksen laskennassa käytettävässä standardimallissa käyttää riskiluokituksen pohjana ulkoisten luokituslaitosten antamia luottokelpoisuusluokituksia. Pilarissa esitetään myös, että pankkien itse asiakkailleen antamat luottokelpoisuusluokitukset voitaisiin hyväksyä vakavaraisuuslaskennan riskipainojen pohjaksi.

Sekä Baselin pankkivalvontakomitean että Euroopan komission ehdotuksen II pilarissa käsitellään pankkien vakavaraisuusvalvontaa koskevia kysymyksiä. Pilari täydentää vakavaraisuuden vähimmäispääomavaatimuksia vakavaraisuuden valvontaa ja riskienhallinnan laadullista arviota koskevilla lisäelementeillä. Yksittäisten pankkien vakavaraisuusaseman seurannassa kiinnitetään erityistä huomiota pankkien riskiprofiileihin ja tapaan, jolla ne hallitsevat riskejä. Koska pankit eroavat toisistaan näissä suhteissa, on

¹ *Minimum capital requirements.*

² *Supervisory review.*

³ *Market discipline.*

katsottu, että riskipainojen uudistamisen lisäksi tarvittavan oman pääoman määrän tulee voida vastaavasti vaihdella. Yleisen, kaikille pankeille yhteisen 8 prosentin vakavaraisuusvaatimuksen ei sellaisenaan enää katsota olevan riittävä edistämään rahoitusjärjestelmän vakautta.

Ehdotusten III pilari pyrkii parantamaan mahdollisuuksia toteuttaa markkinakuria lisäämällä julkistamisvelvoitteita. Lähtökohtana on, että markkinoiden harjoittama valvonta täydentää viranomaisvalvontaa ja lisää näin osaltaan rahoitusjärjestelmän vakautta. Ehdotuksen mukaan luottolaitosten olisi julkistettava tietoja paitsi toiminnastaan ja taloudellisesta asemastaan myös riskinoton strategiasta, riskiprofiilista, riskienhallinnasta sekä omien varojen rakenteesta ja pääomaerien ehdoista.

Uudistuksen arvioidaan kannustavan sen soveltamisalaan kuuluvia pankkeja ja sijoituspalveluyrityksiä riskienhallintamenetelmien kehittämiseen. Riskinoton profiilia ja riskienhallintamenetelmiä koskevan tiedonantovelvollisuuden lisäämisen arvioidaan puolestaan parantavan markkinoiden läpinäkyvyyttä ja yhdenmukaistavan riskienhallintamenetelmiä globaalisti.

Toteutuessaan uudistus myös lisää valvojien toimintamahdollisuuksia. Ehdotettu säännöstö antaa valvojalle tarvittaessa mahdollisuuden asettaa yksittäiselle pankille vähimmäispääomavaatimusta korkeamman pääomavaatimuksen silloin, kun pankin omien varojen määrää ei voida pitää riittäväenä pankin taloudellinen tilanne ja riskinoton määrä huomioon ottaen. Samalla se vaatii monipuolista osaamis-

Taulukko 5. Keskeisimmät lait, joiden noudattamista Rata valvoo

Laki luottolaitostoiminnasta (30.12.1993/1607, Ra 107)
Liikepankkilaki (28.12.1990/1269, Ra 108)
Säästöpankkilaki (28.12.1990/1270, Ra 109)
Osuuspankkilaki (28.12.1990/1271, Ra 110)
Laki ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen toiminnasta Suomessa (30.12.1993/1608, Ra 112)
Laki hypoteekkiyhdistyksistä (8.12.1978/936, Ra 113)
Laki säästöpankin muuttamisesta osakeyhtiömuotoiseksi pankiksi (6.11.1992/972)
Kiinnitysluottopankkilaki (27.12.1999/1240)
Laki valtion vakuusrahastosta (30.4.1992/379, Ra 115)
Arvopaperimarkkinalaki (26.5.1989/495, Ra 116)
Laki kaupankäynnistä vakioiduilla optioilla ja termiineillä (26.8.1998/772, Ra 117)
Sijoitusrahastolaki (29.1.1999/48, Ra 118)
Laki sijoituspalveluyrityksistä (26.7.1996/579, Ra 119)
Laki ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen oikeudesta tarjota sijoituspalvelua Suomessa (26.7.1996/580, Ra 119 a)
Laki arvo-osuusjärjestelmästä (17.5.1991/826, Ra 120)
Laki arvo-osuustileistä (17.5.1991/827, Ra 122)

Lähde: Rahoitustarkastus.

ta, koska vakavaraisuusaseman arviointi edellyttää paitsi tasapuolista myös entistä kokonaisvaltaisempaa toiminnan arviointia.

Komission rahoituspalvelujen kehittämistä koskevan toimintasuunnitelman mukaan vakavaraisuuskehikkoa uudistetaan unionissa samansuuntaisesti Baselin pankkivalvontakomitean vastaavan työn kanssa. Takaraja sekä Baselin pankkivalvontakomitean että Euroopan komission ehdotuksesta pyytämiin lausuntoihin on maaliskuun 2000 lopussa.

EU:ssa konsultaation järjestämisestä vastaavat kansalliset viranomaiset. Komissio puolestaan konsultoi asiasta suoraan luottolaitosten, sijoituspalveluyritysten ja kuluttajajärjestöjen eurooppalaisia yhdistyksiä. Rata osallistui EU:n konsultaatiopaperin valmisteluun komission eri asiantuntijaryhmissä.

Uusien säännösten arvioidaan tulevan voimaan aikaisintaan vuonna 2003.

EU:n tilinpäätössäännöstöä kehitetään

Euroopan komission rahoituspalvelujen kehittämistä koskevan toimintasuunnitelman mukaan vertailukelpoiset, avoimet ja luotettavat tilinpäätökset ovat tehokkaiden ja luotettavien pääomamarkkinoiden toiminnan yksi edellytys. Komissio toteaa toimintasuunnitelmassaan sen yhden tehtävän olevan neljännen ja seitsemännen yhtiöoikeudellisen direktiivin kehittäminen siten, että niissä otettaisiin huomioon kansainvälisten tilinpäätösstandardien muutokset. Komissio on katsonut, että IAS-standardit⁴ (International Accounting Standard) näyttäisivät tällä hetkellä sopivimmilta julkistettavaa tilinpäätösinformaatiota koskevan yhtenäisen säännösten perustaksi.

Vuoden 1999 aikana komissio valmisti lisäksi 4. ja 7. yhtiöoikeudelli-

⁴ IAS-säännöstöä kehittää ja ylläpitää International Accounting Standards Committee (IASC).

sen direktiivin muutosesitystä, joka koski eräiden tase-erien markkina-arvoista arvostusta. Vuoden aikana komissio jatkoi edelleen myös sen oman rahoitusinstrumenttisuosituksen viimeistelyä.

Finanssikonglomeraattien valvontaa ja sääntelyä koskeva valmistelutyö alkoi

Finanssikonglomeraattien valvontaa ja sääntelyä koskeva valmistelutyö aloitettiin komission alaisessa asiantuntijatyöryhmässä marraskuussa 1999. Valmistelun tavoitteena on arvioida lainsäädännössä olevat puutteet ja sääntelyn tarve. Valmistelussa keskitytään mm. vakavaraisuuden ja muiden riskien sääntelyyn, omistajien ja hallinto-henkilöiden luotettavuutta ja sopivuutta koskeviin kysymyksiin, tietojen vaihtoon viranomaisten kesken sekä valvonnan koordinointiin. Direktiiviehdotus valmistunee vuoden 2000 lopulla.

LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET

Arvopaperimarkkinalain rangaistussäännökset siirrettiin rikoslakiin

Kesäkuun alussa 1999 tuli voimaan arvopaperimarkkinalain muutos, jonka seurauksena arvopaperimarkkina-rikoksia koskevat rangaistussäännökset uudistettiin ja moitittavimpia tekoja koskevat säännökset siirrettiin arvopaperimarkkinalaista ja kaupankäynnistä vakioiduilla optioilla ja termiineillä annetusta laista rikoslakiin.

Samalla vakavimpien väärinkäytösten rangaistusseuraamuksia anka-

roitettiin. Arvopaperimarkkinalain nykyinen sisäpiiritiedon väärinkäyttöä koskeva rangaistussäännös ulotettiin koskemaan ketä tahansa sisäpiiritietoa tahallisesti väärin käyttänyttä. Sisäpiiritiedon väärinkäytön lisäksi lakiin lisättiin säännös törkeästä sisäpiiritiedon väärinkäytöstä.

Keinotekoinen kursseihin vaikuttaminen säädettiin nimenomaisesti rangaistavaksi kurssin vääristämisenä, kun aiemmassa laissa oli kriminalisoitu vain eräitä tekotapoja, joilla voi keinotekoisesti vaikuttaa kursseihin.

Rikoslakiin otettiin myös säännös arvopaperimarkkinoita koskevasta tiedottamisrikoksesta. Säännös koskee totuudenvastaisten tai harhaanjohtavien tietojen antamista arvopapereiden ammattimaisessa markkinoinnissa tai hankkimisessa elinkeinotoiminnassa sekä tärkeimpien arvopaperimarkkinalaissa säädettyjen tiedonantovelvollisuuksien rikkomista.

Uusiin rikoslakiin lisättyihin arvopaperimarkkinarikoksiin voidaan soveltaa oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia rikoslain säännöksiä. Oikeushenkilö, jonka toiminnassa on tapahtunut rikos, voidaan tuomita yhteisösakkoon.

Optiokauppalakia ja arvopaperimarkkinalainsäädäntöä muutettiin

Osana Helsingin Pörssin ja Eurexin välistä suunnitelmaa johdannaisten kaupankäynnin siirtämisestä Saksaan tehtiin kaupankäynnistä vakioiduilla optioilla ja termiineillä annettuun lakiin ja arvopaperimarkkinalakiin useita muutoksia. Nämä muutokset tulivat voimaan 1.11.1999.

Keskeiset muutokset olivat johdannaissopimuksia koskevan sääntelyn laajentaminen, optiokauppalaan markkinointirajoituksen osittainen kumoaminen sekä toimilupasäännösten ja fit & proper -säännösten yhtenäistäminen myös arvopaperipörssin, johdannaispörssin ja arvopaperikeskuksen osalta.

Lainsäädännössä tunnetaan jatkossa optiokauppalaissa tarkoitettu vakioitu optio tai termiini, edellä mainittuun rinnastettava johdannaissopimus, joita ovat esim. Eurex-johdannaiset ja OM-johdannaiset, ja muu johdannaissopimus eli lähinnä OTC-johdannaiset. Johdannaissopimuksia koskee harhaanjohtavan ja totuudenvastaisen markkinoinnin kieltö, välittäjän menettelytapasäännöt, kaupparaportointi (ei OTC-tuotteita) ja ilmoitusvelvollisuus sisäpiirirekisteriin. Samalla kumottiin optiokauppalaan tiettyjä pörssin ja välittäjän johto- ja toimihenkilöitä koskenut johdannaisten ehdoton kaupankäyntikieltö.

Laissa ollut markkinointirajoitus kumottiin osittain. Vakioituja johdannaissopimuksia voi tarjota sijoituskohteeksi kenelle tahansa. Lisäksi arvopaperivälittäjät voivat tarjota kenelle tahansa OTC-johdannaissopimuksia sijoituskohteeksi, kun taas muut tahot voivat tarjota näitä vain ammattimaisille sijoittajille.

Varainsiirtoverolakia ja tuloverolakia muutettiin siten, että arvopaperin luovutuksesta ei peritä varainsiirtoveroa vakioidun ja siihen rinnastettavan johdannaissopimuksen toteutuksen yhteydessä. Vakioitujen johdannaissopimusten luovutusvoittoa ja -tappiota koskevia säännöksiä sovelletaan myös

vakioituun johdannaiseen rinnastettavaan johdannaissopimukseen.

Muita vuoden aikana voimaan tulleita lakeja ja lakimuutoksia

Uusi sijoitusrahastolaki tuli voimaan helmikuun alussa 1999. Lailla selkeytettiin sijoitusrahastolain soveltamisalaa, lain rakennetta ja viranomaisten välistä toimivallan jakoa. Samassa yhteydessä muutettiin ns. rahanpesulakia ja rahoitustarkastuslakia. Rahanpesulaissa tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten piiri laajennettiin koskemaan myös sijoitusrahastolaissa tarkoitettua rahasto- ja säilytysyhteisöä.

Laki Vakuutusvalvontavirastosta ja eräät siihen liittyvät lait tulivat voimaan huhtikuun alussa, jolloin Vakuutusvalvontavirasto aloitti toimintansa sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa (ks. sivu 18).

Laki arvopaperimarkkinalain muuttamisesta tuli voimaan 1.4.1999. Muutokset koskivat arvopaperin liikkeeseenlaskijan ja osakkeenomistajan tiedonantovelvollisuutta. Velvollisuus laatia osavuosikatsaus laajeni koskemaan kaikkia julkisen kaupankäynnin kohteena olevien arvopapereiden liikkeeseenlaskijoita. Osakkeenomistajan liputusvelvollisuutta kiristettiin lisäämällä liputusrajoja ja laskemalla alaraja 5 prosenttiin.

Uusi tilisiirtolaki tuli voimaan 14.8.1999. Lailla implementoitiin tilisiirtodirektiivi. Lisäksi lailla pyrittiin täydentämään tilisiirtomaksun oikeudellisia vaikutuksia koskevaa lainsäädäntöä. Lain soveltamisalan piirissä ovat tietyn edellytyksin myös Suomen ja Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion väliset tilisiirrot.

Laki takauksesta ja vierasvelkapanntauksesta tuli voimaan lokakuun alussa. Uuden lainsäädännön tarkoituksena on parantaa erityisesti yksityistakaajien asemaa.

Uusi julkisuuslainsäädäntö tuli voimaan joulukuun alussa. Lain tavoitteena on lisätä viranomaisen toiminnan avoimuutta, edistää mahdollisuuksia saada tietoa viranomaisen toiminnasta ja sen käsittelemistä ja valmistelemista asioista, edistää hyvää tiedonhallintatapaa sekä selkeyttää salassapitoperusteita.

Laki eräistä arvopaperi- ja valuutatakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehtoista tuli voimaan 11.12. Lailla implementoitiin direktiivi selvityksen lopullisuudesta maksujärjestelmissä ja arvopaperien selvitysjärjestelmässä.

Kiinnitysluottopankkilaki tuli voimaan 1.1.2000. Lakia sovelletaan toimintaan, jossa luottolaitos laskee liikkeeseen laissa tarkoitettuja vakuudellisia joukkovelkakirjalainoja sekä myöntää näin hankituista varoista yleisölle vakuudellisia luottoja. Tällaista toimintaa saa harjoittaa ainoastaan laissa tarkoitettu kiinnitysluottopankki. Rata valvoo kiinnitysluottopankkien toimintaa. Tämän toimintakertomuksen kirjoittamishetkellä yhtään kiinnitysluottopankkia ei ole vielä toiminnassa.

RATAN ANTAMAT OHJEET JA MÄÄRÄYKSET

Ohje arvopaperien markkinoinnissa noudatettavasta menettelystä tuli voimaan 1.5.1999. Ohje koskee arvopaperien ja vakioitujen johdannaisten

markkinointia ja hankintaa Suomessa sekä markkinointia ulkomailta Suomeen. Ohjetta ei sovelleta markkinointiin, joka on suunnattu vain ammattimaisille sijoittajille (ks. sivu 12).

Luottolaitoksen riskienhallintaa ja muuta sisäistä valvontaa koskevaan määräykseen ja ohjeeseen lisättiin riskienhallinnalle asetetut vähimmäisvaatimukset sekä tehtiin joitakin teknisiä muutoksia. Muutokset tulivat voimaan 1.8.1999.

Sisäpiirimääräyksiä muutettiin 15.12.1999. Muutosten tavoitteena oli järkeistä ilmoitusvelvollisten piiriä. Valtaosa luottolaitosten toimihenkilöistä ja hallintoneuvostojen jäsenistä vapautui ilmoitusvelvollisuudesta. Jatkossa heidät merkitään sisäpiirirekisteriin, jos he todellisuudessa voivat saada tehtävissään sisäpiiritietoa. Myös ulkomaisten osapuolten rekisterinpitovelvollisuutta täsmennettiin. Uuden sijoitusrahastolain pohjalta valmisteltiin rahastoyhtiöitä ja niiden säilytysyhteisöjä koskevat sisäpiirimääräykset, jotka tulivat voimaan 15.12.1999.

Markkinariskin kattamiseksi vaahtavien omien varojen ilmoittamista koskevaan määräykseen tehtiin teknisiä muutoksia. Muutokset tulivat voimaan 31.12.1999.

TULEVAA LAINSÄÄDÄNTÖÄ

Valtiovarainministeriössä valmistellaan lainsäädäntömuutosehdotuksia, jotka aiheutuvat arvo-osuusrekisterien keskittämisestä arvopaperikeskukseen. Nykyiset arvo-osuudet ja arvo-osuustilit keskitetään arvopaperikes-

kukseen, jolloin arvopaperikeskuksesta tulee ainoa arvo-osuusrekisterin pitäjä. Nykyisistä rekisterinpitäjistä tulee kansainvälisen kehityssuunnan mukaisesti tilinhoitajayhteisöjä, joilla on oikeus tehdä kirjauksia arvo-osuusrekisteriin. Arvo-osuusrekisterien keskittämisellä pyritään yksinkertaistamaan arvo-osuusjärjestelmän rakennetta ja vahvistamaan suomalaisten arvopaperimarkkinoiden ja kauppojen selvityksen kilpailukykyä.

Valtiovarainministeriö asetti syyskuussa 1999 työryhmän, jonka tehtävänä on arvioida, onko tarpeen tarkistaa talletusten ja niihin rinnastettavien takaisinmaksettavien varojen vastaanottamista yleisöltä sekä maksujenvälitystä koskevaa lainsäädäntöä. Työryhmän toimikausi päättyy 31.12.2000.

Vakavaraisuusdirektiivien muutosten täytäntöönpano Suomessa

EU:ssa hyväksyttiin vuonna 1998 kolme direktiivimuutosta 98/31/EY, 98/32/EY ja 98/33/EY (ns. Luxemburgin kompromissi). Direktiiveillä muutetaan pääasiallisesti neuvoston direktiiviä luottolaitosten vakavaraisuussuhteesta (89/647/ETY) ja neuvoston direktiiviä sijoituspalveluyritysten ja luottolaitosten omien varojen riittävyydestä (93/6 EY), ja ne on saatettava kansallisesti voimaan viimeistään 21.7.2000.

Direktiivit sallivat markkinariskien laskennassa valvottavien omien mallien käytön. Lisäksi osake- ja hyödykejohdannaisille (mukaan lukien kulta) tulee pääomavaatimus. Kaikkien joh-

dannaissopimusten luottoriskin laskennassa tulee pakolliseksi markkinaarvoon perustuva menetelmä, kun luottolaitoksella tai sijoituspalveluyrityksellä on merkittävästi markkinariskiä sisältäviä eriä. Direktiivimuutoksista seuraa myös se, että arvopaperistettujen asuntovakuudellisten luottojen riskiryhmä kevenee 100 prosentista 50 prosenttiin.

Rata antoi vuoden 1999 syksyllä asiaa koskevasta valtiovarainministeriön lakiehdotuksesta lausunnon samoin kuin valmisteli asiaa koskevat muutokset omiin määräyksiinsä, jotka lähetettiin lausunnon tammikuussa 2000.

Rahoitustarkastus lyhyesti

Rahoitustarkastus (Rata) on rahoitusmarkkinoita valvova viranomainen, joka perustettiin vuonna 1993 Suomen Pankin yhteyteen. Rata toimii hallinnollisesti keskuspankin yhteydessä, mutta on päätöksenteossaan itsenäinen.

Vuoden 1999 lopussa Ratan palveluksessa oli 123 henkilöä, joista vakinaisia oli 110. Henkilöstöstä 65 työskenteli luottolaitososastolla, 29 pääomamarkkinaosastolla, 25 tukitoimintojen osastolla ja 4 johtajan esikunnassa. Noin 80 % Ratan henkilökunnasta toimii erilaisissa asiantuntijatehtävissä.

Valvontatyössä korostetaan omistajien vastuuta riskienhallinnasta ja sisäisestä valvonnasta

Ratan toiminnan tavoitteena on edistää rahoitusmarkkinoiden vakautta sekä luottamusta valvottavien ja markkinoiden toimintaan.

Valvontatyössään Rata korostaa omistajien ja johdon vastuuta valvottavan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Nämä ovat myös Ratan valvonnan keskeisiä painoalueita. Olennainen osa valvontatyötä ovat myös tarkastukset, jotka suunnataan markkinoiden toiminnan ja riskien kannalta keskeisiin valvottaviin. Myös teematarkastuksia tehdään tarpeen mukaan. Valvottavien raportoinnin kautta Rata seuraa näiden taloudellista asemaa, riskinottoa ja toimintaedellytyksiä.

Pääomamarkkinoiden valvonnassa korostuu Ratan tehtävä ylläpitää markkinoiden luotettavuutta. Tätä toteutetaan mm. valvomalla markkinoi-

den menettelytapoja, liikkeeseenlaskijoiden tiedonantovelvollisuuden noudattamista ja tutkimalla epäiltyjä sisäpiiritiedon väärinkäytön tapauksia ja muita arvopaperimarkkinarikoksia. Rata pyrkii toimillaan vaikuttamaan arvopaperikaupankäynnin ja selvitystoiminnan sujuvuuteen ja toimintavarmuuteen.

Rata tekee valvontatyötään yhteistyössä muiden viranomaisten, erityisesti keskuspankin, Vakuutusvalvontaviraston sekä valtiovarainministeriön kanssa. Yhteistyö ulkomaisten valvontaviranomaisten kanssa on aktiivista ja kasvavaa.

Rata osallistuu lainsäädännön valmisteluun ja antaa myös omia normeja

Ratan sääntelytoiminta koostuu yhtäältä osallistumisesta rahoitusmarkkinolainsäädännön valmisteluun niin kotimassa kuin EU:ssa ja toisaalta Ratan omasta norminannosta. Rata pitää tavoitteenaan olennaiseen keskittyvää ja kustannuksiltaan tehokasta sääntelyä. Sääntely ei saisi muodostua raskeammaksi kuin muissa EU-maissa.

Rata hyödyntää normien valmistelussaan sisäistä ja ulkoista asiantuntijakuulemista: pitää yhteyttä markkinaosapuoliin ja varaa myös valvottaville mahdollisuuden vaikuttaa normin valmisteluun.

Rata seuraa aktiivisesti markkinoiden olosuhteita ja tekee tarpeen mukaan lainsäädäntö- ja muita toimenpide-esityksiä muille viranomaisille. Aloitteillaan ja toimenpiteillään Rata pyrkii edistämään markkinoiden tehokkuutta ja toimintavarmuutta.

Rata on itsenäinen päätöksenteossa

Ratan toimintaa johtaa ja päätökset tekee johtaja. Hän vastaa siitä, että Rata hoitaa tehtävänsä tehokkaasti, taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Johtajan apuna on neuvoo-antava johtoryhmä, johon kuuluvat apulaisjohtajat, apulaisosastopäällikkö ja päälakimies. Johtoryhmän jäsenenä on oikeus tehdä omaan toimialaansa liittyviä päätöksiä johtajan määräämän vastuujon mukaisesti.

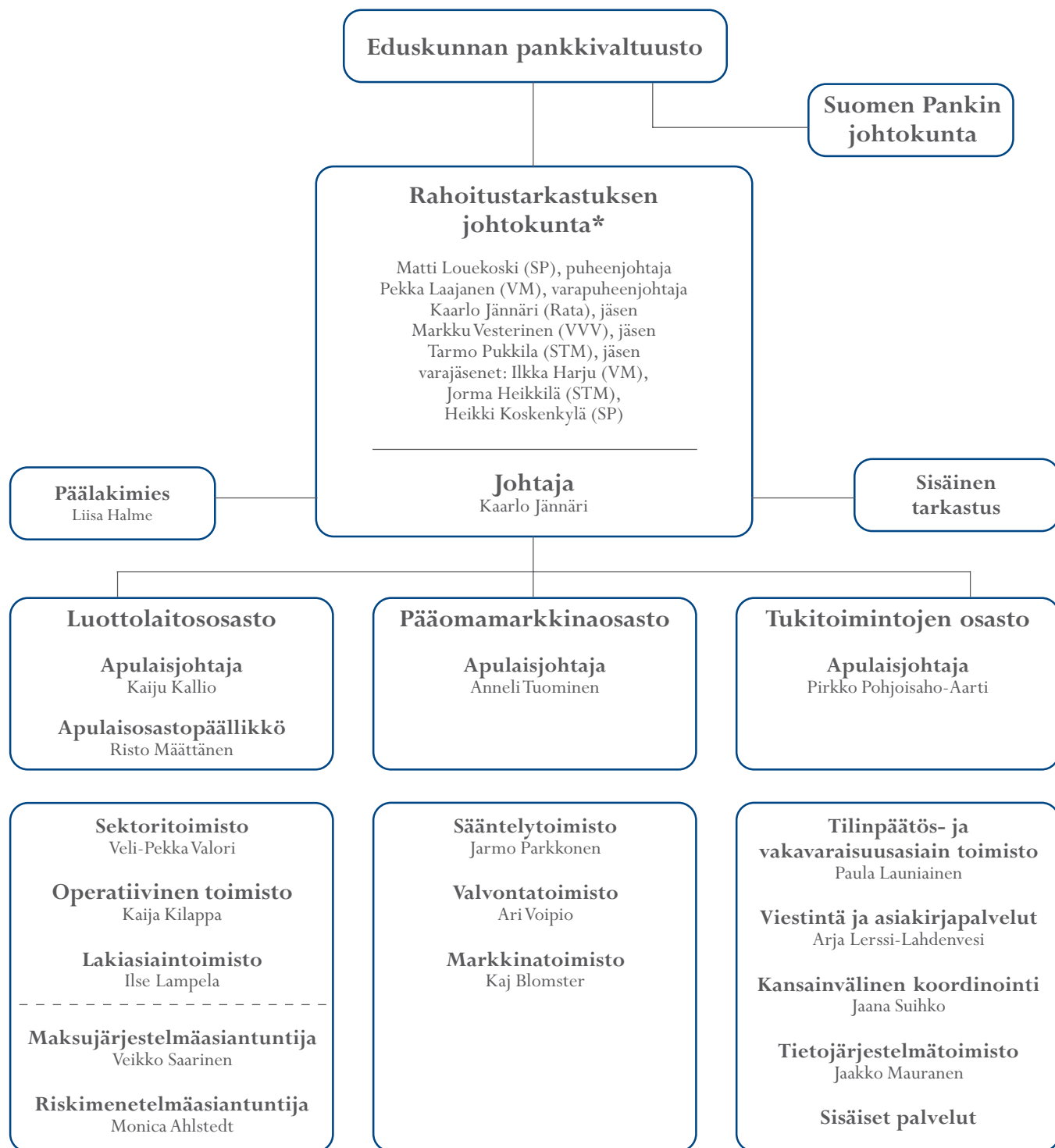
Ratan johtokunnassa ovat Ratan johtajan lisäksi edustajat Suomen Pankista, valtiovarainministeriöstä, Vakuutusvalvontavirastosta ja sosiaali- ja terveysministeriöstä. Johtokunnan tehtävänä on mm. vahvistaa valvonnan kannalta merkittävät, periaatteelliset ja laajakantoiset määräykset ja ratkaista ne laajakantoiset ja periaatteellisesti tärkeät asiat, jotka johtaja tuo sen käsiteltäväksi.

Kulut katetaan valvontamaksuilla

Ratan toiminnan kulut vuonna 1999 olivat 62,4 miljoonaa markkaa. Kulut katetaan valvontamaksuilla, joita maksavat arvopapereiden liikkeeseenlaskijat sekä Ratan valvonnassa olevat yhteisöt. Osa valvontamaksuista peritään toimenpidemaksuina. Vuonna 1999 toimenpidemaksuina perittiin 5,3 % kuluista eli 3,3 miljoonaa markkaa.

Valvontamaksuista päättää Ratan johtokunta. Ratan vuotuisen budjetin puolestaan hyväksyy Suomen Pankin johtokunta.

Rahoitustarkastuksen organisaatio 1.2.2000

* SP = Suomen Pankki, VM = valtiovarainministeriö, STM = sosiaali- ja terveysministeriö, Rata = Rahoitustarkastus, VVV = Vakuutusvalvontavirasto

Taulukko 6. Rahoitustarkastuksen kulut ja tuotot 1999

	Toteutunut 1998 FIM 1000	Toteutunut 1999 FIM 1000	Budjetti 2000 FIM 1000	Budjetti 2000 EUR 1000
KULUT				
HENKILÖSTÖKULUT				
PALKAT				
Vakinaiset	25 630	28 245	30 248	5 087
Määräaikaiset	4 115	3 435	2 534	426
Lomasijaiset	470	472	560	94
Muut palkkiot	1 330	328	395	66
	31 546	32 480	33 737	5 674
MUUT HENKILÖSTÖKULUT				
Henkilösivukulut	9 506	9 698	10 686	1 797
Muut henkilöstökulut	429	718	720	121
	9 935	10 416	11 406	1 918
MUUT KULUT				
Koulutus	1 520	1 797	2 263	381
Virkamatkat	1 345	1 593	2 288	385
Atk-kulut	3 866	4 378	4 636	780
Toimistopalvelut	3 914	3 595	4 771	802
Kiinteistön vuokrat ja hoitokulut	4 195	4 930	6 272	1 055
Muut kulut	3 139	3 101	4 660	784
	17 979	19 393	24 890	4 186
POISTOT				
Kalusto- ja laitehankinnat	68	152	637	107
	68	152	637	107
KULUT YHTEENSÄ	59 528	62 440	70 669	11 886
TUOTOT				
Valvontamaksut	-56 390	-58 773	-68 156	-11 463
Toimenpidemaksut	-3 187	-3 314	-2 496	-420
Muut tuotot	-276	-346	-18	-3
TUOTOT YHTEENSÄ	-59 853	-62 432	-70 669	-11 886

Lähde: Rahoitustarkastus.

Taulukko 7. Valvonta- ja toimenpidemaksut 1999

	1999 FIM 1000	1998 FIM 1000
VALVONTAMAKSUT		
Liikepankit	25 859	25 932
Osuuspankkien yhteen- liittymän keskusyhteisö ja jäsenosuuspankit	7 441	7 288
Paikallisuuspankit	846	841
Säästöpankit	1 138	1 065
Säästöpankkiosakeyhtiöt	793	624
Muut luottolaitokset	5 345	6 135
Vakuusrahastot	265	301
Ulk. luottol. sivuk. ja edust.	245	215
Luottol. omistusyhteisöt	90	80
Panttilainauslaitokset	50	51
Markkinapaikat	2 677	1 330
Sijoituspalveluiden tarjonta	6 550	5 598
Rahastoyhtiöt	2 663	2 370
Arvo-osuusjärjestelmä	1 331	1 866
Liikkeeseenlaskijat	2 336	2 170
Sisäpiirirekisterin pitäjät	1 157	190
Rahanvaihtopisteet		7
Yhteensä	58 785	56 063
TOIMENPIDEMAKSUT		
Rahastoyhtiöt	1 198	974
Liikkeeseenlaskijat	1 423	1 710
Muut	693	503
Yhteensä	3 314	3 187
MAKSUT YHTEENSÄ	62 098	59 251

Lähde: Rahoitustarkastus.

DIREKTÖRENS ÖVERSIKT	40
VERKSAMHETSMILJÖN	43
STRUKTURELLA FÖRÄNDRINGAR PÅ FINANSMARKNADEN	44
KONKURRENSEN PÅ FINANSMARKNADEN	45
VERKSAMHETEN ENLIGT DE STRATEGISKA RIKTLINJERNA	47
ÖKAD MARKNADSORIENTERING OCH INFORMATION TILL MARKNADEN	47
EN EFFEKTIVARE OCH FUNKTIONSSÄKRARE MARKNAD	49
INTERNATIONELLT SAMARBETE	52
MYNDIGHETSSAMARBETE	54
VERKSAMHETSUTVECKLING	54
TILLSYNSVERKSAMHETEN	57
BANKERNAS EKONOMISKA STÄLLNING OCH RISKTAGNING	57
OBSERVERAT VID INSPEKTIONERNA	64
REGLERINGSVERKSAMHETEN	66
UTVECKLINGEN AV EU:S FINANSMARKNADSLAGSTIFTNING	66
ÄNDRINGAR I LAGSTIFTNINGEN	68
FINANSINSPEKTIONENS ANVISNINGAR OCH FÖRESKRIFTER	69
KOMMANDE LAGSTIFTNING	70
FINANSINSPEKTIONEN I KORTHET	71
BILAGA • LIITE	74

Direktörens översikt

För finansmarknaden var 1999 ett händelserikt år både i Finland och på andra håll i världen med en utveckling som var övervägande gynnsam. Övergången till etapp tre av den ekonomiska och monetära unionen (EMU), dvs. införandet av den gemensamma valutan euron, utföll väl i alla elva EMU-länder, i Finland såväl som i de tio övriga EMU-länderna. Millenniumskiftet löpte även det utan större datatekniska problem. Åtminstone delvis går äran för detta till det globala samarbetet mellan tillsynsmyndigheterna.

De alltfler kostnadseffektiva strukturaffärerna framtvingade av konkurrenstrycket, den tekniska utvecklingen och euron bidrar alla till en rekordsnabb strukturuomvandling av den finansiella sektorn i Europa. Också i Finland tillkännagavs den första stora fusionen över branschgränserna när försäkringskoncernen Sampo och kreditinstitutskoncernen Leonia offentliggjorde sina planer på samgående. Även om finansvaruhuset Sampo-Leonia formellt bildas först i slutet av 2000 när alla bolagsrättsliga frågor och verksamhetstillstånd är klara var det en av de största nyheterna inom branschen i Finland. Till de stora nyheterna bör också räknas de interna ägarstrukturella omställningarna i Meritanordbankengruppen och gruppens offentliga köpebud på Norges näst största bank Christiania Bank og Kreditkasse. I skrivande stund är det fortfarande oklart hur det går med anbudet. En ännu större nyhet var meddelandet i mars 2000 om Meritanordbanken- och danska Unidanmarkgruppens fusionsplaner.

Sverigeregistrerade Nordic Baltic Holding blev i början av 2000 moderbolag för Meritanordbanken-gruppen. Holdingbolaget Meritanordbanken Abp, som driver bankrörelse, är fortfarande ett finskt bolag. Avsikten är att också danska Unibank ställs under detta holdingbolag. I den grupp som håller på att bildas kring Nordic Baltic Holding skall även ingå en dansk försäkringskoncern som har ett stort dotterbolag i Norge. Att mellan de nordiska tillsynsmyndigheterna organisera upp tillsynen av denna synnerligen komplicerade företagskonstellation blir en krävande process.

Gränsöverskridande fusioner och strukturaffärer kommer säkert att bli allt vanligare också på annat håll i Europa. Därmed ökas även trycket på en samordnad tillsyn. Hittills har dock ingen varit benägen att avstå från principen om hemlandstillsyn. Ännu ovilligare är man att ge Europeiska centralbanken eller något annat överstatligt organ banktillsynsbefogenheter. I samarbetsorganisationen för EES-ländernas tillsynsmyndigheter, FESCO¹, fortsatte arbetet med att harmonisera uppförandereglerna för värdepappersmarknaden i en positiv anda, vilket ger tillförsikt om framsteg även inom banksektorn på nationell grund men genom fördjupat samarbete.

Den viktigaste händelsen på tillsynsområdet i Finland var Försäkringsinspektionens tillkomst i april 1999. Samarbetet mellan den nya tillsyns-

myndigheten och Finansinspektionen har fått en bra start. Fusionen mellan Sampo och Leonia är ägnad att öka och fördjupa detta samarbete. Då stora finanskonglomerat uppstår i en allt snabbare takt har EU börjat förbereda ett direktiv om tillsynen av dem och om krav på deras rapportering.

Ett mycket viktigt steg var det förslag till nya kapitaltäckningsregler för internationellt verksamma banker som Baselkommittén för banktillsyn vid Internationella regleringsbanken (BIS) lade fram i juni 1999. Arbetet inom EU med att omsätta förslaget i den europeiska lagstiftningen kom därefter snabbt i gång. Förslagen beskrivs närmare senare i verksamhetsberättelsen. Det bör dock konstateras att även om finslipningen av reformen tar några år kommer reformen att avsevärt påverka inte bara utvecklingen för banker och investeringstjänster utan också inriktningen och omfattningen av tillsynen.

Bankerna uppvisade god lönsamhet under 1999. Trots kreditexpansionen minskade finansnettot något från året innan. Kreditmarginalerna pressades ned av den hårda konkurrensen. Även 1999 redovisade bankerna mycket små kreditförluster. Provisionsintäkterna från investeringstjänster utvecklades i en gynnsam riktning i takt med den livliga börshandeln och efterfrågan på fondbolagsprodukter. Till följd av den goda resultatutvecklingen förbättrades kapitaltäckningen i bankerna generellt sett trots att kreditstocken ökade med 13 %.

¹ *Forum of European Securities Commissions.*

Den expansiva utlåningen innehöll en del risker. Optimismen under högkonjunkturen kan lätt leda till att beredskapen för framtida kreditförluster blir eftersatt. Finansinspektionen påminde vid årsskiftet bankerna om behovet att göra reserveringar för framtida kreditförluster i ett läge med hög lönsamhet. Principerna och bestämmelserna om kreditförlusterreserveringar bör utvecklas i en sådan riktning att det blir enklare att göra reserveringar. Hit hör dock svåra redovisningstekniska och skattemässiga frågor som måste lösas för att enhetliga och klara normer skall kunna utformas. Nuvarande praxis kan i värsta fall driva på konjunkturerna, när förlusterna realiserar under en lågkonjunktur och belastar resultat och kapitaltäckning.

I Finland har bankerna internationellt sett fortfarande avsevärda fastighetsrisker. Risker har med stor energi avvecklats men mycket återstår att göra, särskilt för vissa banker som hör till sammanslutningen av andelsbanker. Sammanräknat har sammanslutningen en hög lönsamhet och kapitaltäckning, vilket skapar goda förutsättningar om bara viljan finns. Viktigt är att alla banker öppet för marknaden och insättarna redovisar värdet och intäkterna på sitt fastighetsinnehav minst med den noggrannhet Finansinspektionen har efterlyst.

Masslånemarknaden i Finland växte inte nämnvärt till skillnad från utvecklingen i andra euroländer. En bidragande orsak är sannolikt de från risksynpunkt fortfarande alltför låga

räntemarginalerna på företagskrediter. Företagen har fått lån från bankerna till ett billigare pris än på masslånemarknaden, vilket inte precis har skapat något rusning till denna marknad. Investeringarna var snarare intresserade av aktiemarknaden.

Utvecklingen på Helsingforsbörsen var rekordartad. Handeln ökade kraftigt såväl till transaktionsvolymen som till sitt värde. Också antalet börsintroduktioner var avsevärt större än året innan. Samma trend ser ut att fortsätta år 2000. De markant stigande börskurserna innehåller redan vissa oroande drag. Det är dock skäl att minnas att kursuppgången i likhet med den globala utvecklingen främst har gällt IT-sektorn, som står för en extremt stor del av Helsingforsbörsen. I de mer traditionella branscherna har utvecklingen varit betydligt måttfullare.

Den livliga aktiehandeln har också haft vissa negativa följder, t.ex. mistänkta fall av missbruk av insiderinformation och kursmanipulation. Finansinspektionen har därför också överlämnat flera fall till polisen för utredning. Problem har även förekommit med aktieemissioner och aktieförsäljningar, framför allt vid övertäckning. Vid emissioner som övertäcknats tiotals gånger om är det svårt eller omöjligt att bemöta alla investerargrupper likvärdigt. Emissionsinstitutens uppförande och etiska integritet bör därför ställas i blickpunkten. Liknande problem har förekommit även i andra länder. Inom FESCO påbörjades arbetet med att ta fram en allmäneuropeisk rekomen-

dation bland annat om principerna för aktietilldelningar.

De överhettade aktiemarknaderna och stora fusioner har fokuserat intresset på ägarstyrningen och förvaltningen av företagen (corporate governance). I den globaliserade företagsvärlden har betydelsen av ett välfungerande samarbete mellan den verkställande ledningen och styrelsen, som företräder ägarnas intressen, ökat alltmer. Även i Finland har företagen blivit så stora att det knappast längre är möjligt för samma personer att vara fullvärdiga styrelseledamöter i flera bolag samtidigt som de på heltid skall leda något storbolag.

Den ökade aktiehandeln har överträffat alla prognoser, vilket har belastat avvecklingssystemet på gränsen till dess kapacitet. Tillsammans med andra myndigheter har Finansinspektionen kraftfullt stöttat HEX-koncernen, värdepappersförmedlarna och förvaringsinstituterna i deras ansträngningar att säkerställa en välfungerande handel. Det är dock nödvändigt att det nuvarande decentraliserade värdeandelssystemet utvecklas mot ett centraliserat system. I detta syfte har finansministeriet utfärdat ett beslut om centralisering av systemet före den 16 oktober 2000. I den fortsatta behandlingen av centraliseringsfrågan är det viktigt att se till att möjligheterna bland annat att övervaka verksamhetens tillförlitlighet och utreda insideraffärer inte försämrar.

Sammantaget var 1999 ett positivt år för finansmarknaden i Finland. Prognoserna för år 2000 är

också de gynnsamma. Till följd av den snabba tekniska utvecklingen, framför allt när det gäller Internettekniken, och internationaliseringen på grund av tekniken och euron raseras dock de

traditionella finansstrukturerna i en sådan takt att varken marknadsaktörerna eller tillsynsmyndigheterna och lagstiftarna ens för ett ögonblick i självbelåtenhet får släppa greppet.

Utmaningarna ökar och därmed också möjligheterna att lyckas men också att misslyckas. Det gäller att hålla ett vaksamt öga på utvecklingen.

1 mars 2000

Verksamhetsmiljön

Verksamhetsmiljön var gynnsam

Etapp tre av den ekonomiska och monetära unionen (EMU) inleddes vid början av 1999, då även den finska marken blev en underuppdelning av euron. Räntorna bestäms numera av samma faktorer över hela euroområdet och växelkurserna mellan medlemsländernas valutor fluktuerar inte längre.

EMU:s tredje etapp förväntades stabilisera penning- och kapitalmarknaderna. Förväntningarna tycks till en stor del ha uppfyllts. Såväl de korta penningmarknadsräntorna som de långa obligationsräntorna var fortsatt låga och relativt stabila, även om marknadsräntorna steg något under andra halvåret. Till följd av eurons depreciering mot den japanska yenen och US-dollar förbättrades exportindustrins konkurrenskraft, men effekterna av deprecieringen på den europeiska ekonomin och kapitalmarknaden var obetydliga.

Den finländska makroekonomin uppvisade en stabil utveckling fastän i en något långsammare tillväxttakt. Bruttonationalprodukten ökade i reala tal med 3,5 % från 1998, då motsvarande ökning var 5,0 %.¹ Trots det hade Finland fortfarande en högre ekonomisk tillväxt än de flesta andra EMU-länder och arbetslösheten fortsatte att minska.

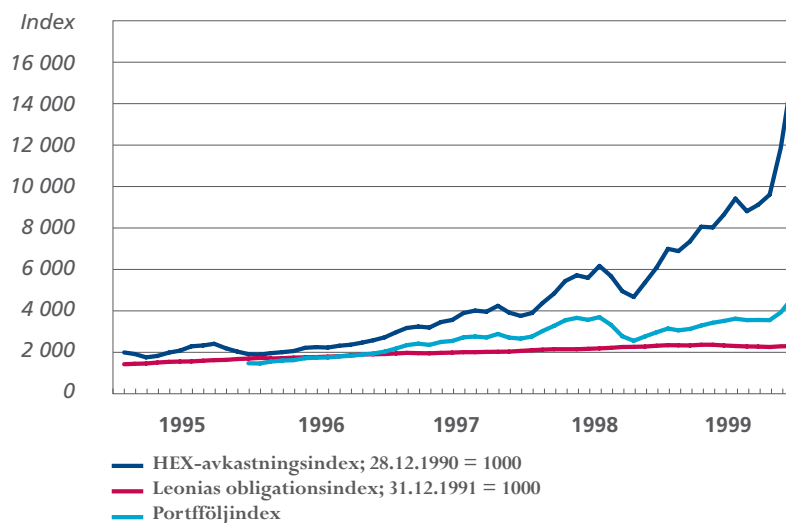
Priserna på fastigheter och övriga tillgångar fortsatte att stiga. Till exempel Helsingforsbörsens HEX-portföljindex ökade med 66 % under året (figur 1 och 2). Även bostadshandeln

var livlig och bostadspriserna gick upp ytterligare.

För världsekonomin var 1999 ett gynnsammare år än 1998, som hade präglats av kriserna i Asien och Ryss-

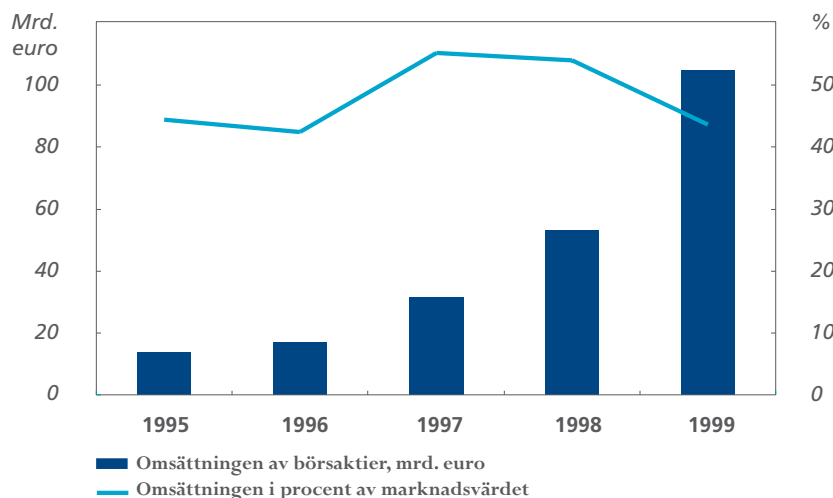
land. Hösten 1999 reviderade OECD sina tillväxtprognoser för medlemsländerna uppåt. Oljeprisstegringen förefaller att ha haft endast en marginell effekt på makroekonomin.

Figur 1. Avkastningsindex på aktie- och räntemarknaden 1995–1999

Källa: Helsingfors Börs.

Figur 2. Aktieomsättning vid Helsingforsbörsen 1995–1999

Källa: Helsingfors Börs.

¹ Källa: Statistikcentralen.

Börserna söker nya samarbetsformer

Börsernas snabba tekniska utveckling, marknadsplatsernas nätverksbildning och tjänsteutbudet via Internet har ytterligare skärpt konkurrensen mellan marknadsplatserna. Flera europeiska börser söker nya samarbetsformer för att kunna bibehålla sin konkurrenskraft.

De tyska och de schweiziska derivatbörserna har upprättat derivatbörsen Eurex, som Helsingforsbörsen samarbetar med. Genom samarbetet har de finländska förmedlare och marknadsgaranter som antagits som medlemmar av Eurex möjlighet att handla med alla de produkter som är föremål för handel vid Eurex (se s. 45). På aktiemarknaden har Helsingforsbörsen medverkat i det europeiska samarbetet.

Tjänsteutbudet över Internet ökar

Aktörerna på finansmarknaden har i ökad utsträckning börjat tillhandahålla tjänster via Internet. Särskilt bankerna i Finland har varit bland de första i världen att utnyttja Internet.

Under 1999 började allt fler kunder anlita bankernas Internettjänster. Sammantaget har bankerna redan över en miljon Internetkunder. I huvudsak används Internet för betalning av fakturor och tjänster som köpts via nätet. Bankerna utökar successivt sitt Internetutbud till att omfatta bland annat konsumentkrediter och studielån.

Även värdepappersförmedlarna vid Helsingforsbörsen har mer och mer börjat använda Internet. Från och

med 2000 tillhandahåller sammanlagt åtta förmedlare möjlighet för kunderna att lämna in uppdrag via Internet. Vid aktieemissioner tecknas aktier också allt oftare via Internet.

HEX-koncernen började 1999 utveckla ett Internetbaserat system för värdepappersförmedlare – eHex-systemet – som i sin första version väntas bli klart våren 2000. Genom eHex kan förmedlaren tillhandahålla tjänster och marknadsinformation i realtid till sina kunder. Systemet skall senare utökas bland annat med möjligheten till derivathandel via Internet.

STRUKTURELLA FÖRÄNDRINGAR PÅ FINANSMARKNADEN

Det första finanskonglomeratet under bildning

Meritanordbanken Abp lade i september 1999 ett kontantbud på aktierna i Christiania Bank og Kreditkasse ASA. Giltighetstiden för det offentliga köpeanbudet till aktieägarna i Christiania Bank förlängdes i flera omgångar. I skrivande stund är anbudet fortfarande i kraft. Unidanmark A/S och Nordic Baltic Holding AB (publ) slöt i början av mars 2000 avtal om samgående genom erbjudande om aktieutbyte före april.

Merita Abp och Nordbanken Holding AB (publ) slöt i september ett samgåendeavtal i syfte att förenkla Meritanordbankens juridiska struktur. Nordbanken Holding, som noteras på Stockholmsbörsen, blir högsta holdingbolag i koncernen och byter till-

fälligt namn till Nordic Baltic Holding (NBH) AB (publ).

Styrelserna i Leonia Abp och Försäkringsbolaget Sampo Abp undertecknade i oktober ett avtal om samgående som likvärdiga parter i Sampo-Leonia-koncernen. I början av februari 2000 undertecknade parterna ett fusionsavtal, enligt vilket Leonia Abp vid slutet av 2000 fusioneras med Försäkringsbolaget Sampo Abp. Efter fusionen ombildas bolaget till holdingbolag. För att fusionen skall kunna genomföras måste den bland annat godkännas av riksdagen och lagen om postbanken upphävas. Sampo-Leonia blir det första finanskonglomeratet i Finland.

Andelsbankscentralen-ABC andelslag, Ilmarinen och Suomi meddelade i december att de hade för avsikt att bilda en kundägd samarbetsgrupp som tillhandahåller alla former av bank- och försäkringstjänster. Varje part inriktar sig på sin egen verksamhet men utnyttjar samarbetsgruppens distributionskanaler.

Ett flertal banker beslutade upprätta en bostadsbank som är specialiserad på bostadsfinansiering, vilket blev möjligt vid början av 2000 när den nya lagen om hypoteksbanker trädde i kraft. Bostadsbankerna finansierar sin verksamhet genom att ge ut masskuldebrevslån med sina bostadslånefordringar som säkerhet.

Det mer än hundraåriga samarbetet mellan Leonia Bank Abp och Posten Finland Ab upphör vid slutet av 2000. Därefter tillhandahåller Leonia inte längre några banktjänster i postkontoren.

Helsingforsbörsen inledde samarbete med Eurex

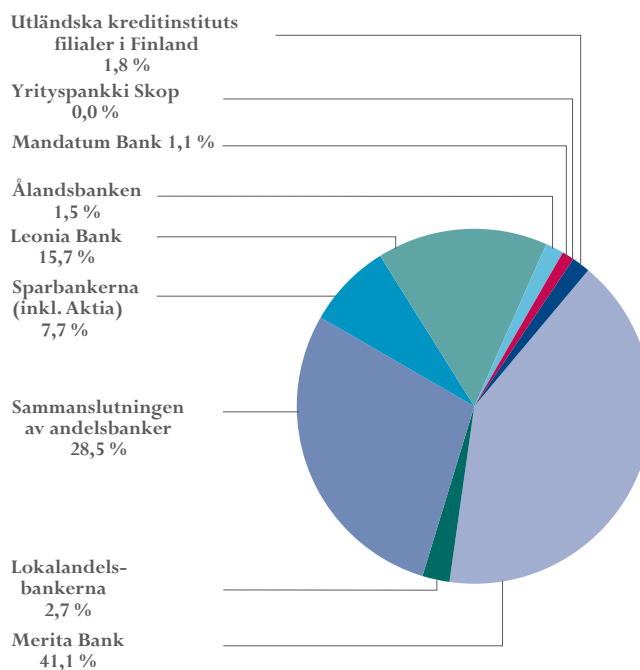
HEX Ab och Helsingfors Börs slöt i april 1999 ett samarbetsavtal med den schweizisk-tyska derivatbörsen Eurex AG om överföring av aktiederivathandeln till Eurex.

Derivatet överfördes till Eurex i två faser. I den första fasen vid slutet av september överfördes de standardiserade indexderivaten och de mest likvida aktiederivatet. I den andra fasen överfördes även andra standardiserade derivat.

De derivat som överförts till Eurex handlas inte längre på Helsingforsbörsen. På derivaten tillämpas tysk lagstiftning och Eurex regler. Helsingforsbörsen handlar fortfarande i låneavtal, aktieterminer och vissa aktieoptioner.

När derivathandeln flyttades till Eurex förändrades arbetsätten för de värdepappersförmedlare som bedriver derivathandel på Helsingforsbörsen. I Finland har värdepappersmarknadens parter av hävd svarat för hela kundservicekedjan och också fungerat som clearingmedlemmar. I Eurex kan de finländska förmedlarna inte få auktorisation som clearinginstitut. De utländska Eurex-medlemmar som inte har något fast driftställe i Tyskland sluter i stället clearingavtal med en tysk clearingmedlem.

Figur 3. Inlåning, bankkoncernernas marknadsandelar 31.12.1999

Källa: Finansinspektionen.

KONKURRENSEN PÅ FINANSMARKNADEN

Fjärrmedlemmarna vid börsen ökar i antal

Vid slutet av 1999 hade Helsingforsbörsen sex fjärrmedlemmar som sammantaget stod för 6 % av börsens årsomsättning. Deras marknadsandel håller dock på att öka: i december hade den redan stigit till 10 %. Dessutom hade fyra nya fjärrmedlemmar fått tillstånd att inleda handel vid Helsingforsbörsen.

Andra sparformer i tillväxt

Bankernas inlåning ökade svagt under 1999. Den traditionella inlåningens andel av det totala sparandet håller dock på att minska då sparmedlen allt

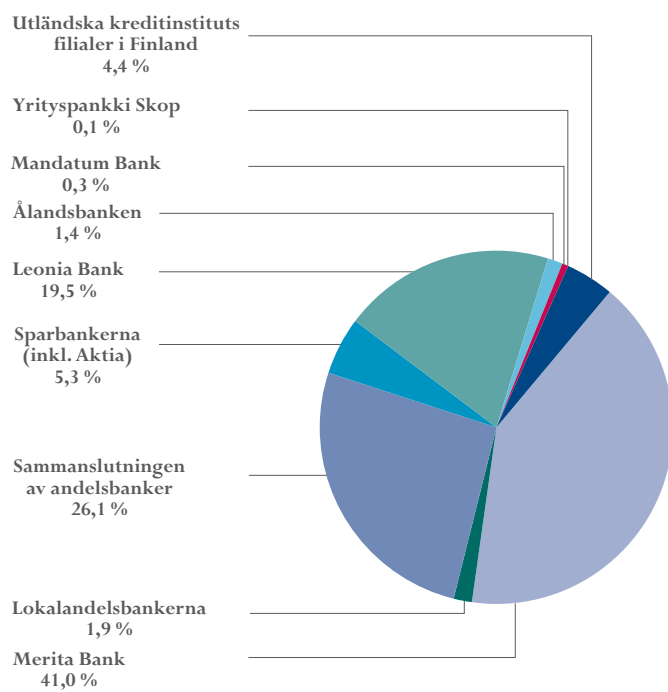
oftare kanaliseras till placeringsfonder. Också försäkringssparandet har ökat snabbare än inlåningen.

De bankrelaterade² fonderna mer än fördubblade sitt kapital 1999 och deras tillväxttakt var snabbare än genomsnittet. Vid slutet av 1999 stod de för drygt 60 % av det sammanräknade fondkapitalet.

Bankernas marknadsandelar av inlåningen förändrades genom att Merita Bank Abp och i viss mån också sammanslutningen av andelsbanker tappade marknadsandelar, medan andra ökade sina (figur 3). På grund

² Med bankrelaterade fonder avses här Merita Fondbolag Ab, OP-Rahastoyhtiö Oy, Leonia Fondbolaget Ab, Leonia MM Leonia Fondbolaget Ab, Mandatum Fondbolag Ab, Aktia Fondbolag Ab, Handelsbanken Fondbolag Ab, Trevisse Rahastoyhtiö Oy och Ålandsbanken Fondbolag Ab.

Figur 4. Utlåning, bankkoncernernas marknadsandelar 31.12.1999

Källa: Finansinspektionen.

av de obetydliga ränteförändringarna 1999 användes inlåningsräntan knappast alls som konkurrensmedel. Stamkunds- och helkundsförmåner med tillhörande servicepaket marknadsfördes däremot aktivt till kunderna.

Utlåningen fortsatte att växa kraftigt. Konkurrensen om lånekunderna var fortfarande mycket hård.

Merita Bank och Leoniakoncernen förlorade marknadsandelar. Dessa bankkoncerners sammanräknade marknadsandelar minskade 1999 från 63,1 % till 60,5 % (figur 4). Framför allt de utländska kreditinstituten filialer och i viss mån även sammanslutningen av andelsbanker ökade sina marknadsandelar.

Finansinspektionen undersökte bolåneexpansionen

Finansinspektionen undersökte i juni-juli 1999 den ökade bolånestocken i bankerna och orsakerna till ökningen. Nya bostadslån beviljades i januari-juni 1999 sammanlagt för 25 miljarder mark. Med beaktande av lån som slagits ihop, överförts och amorterats kan kreditgivningen under de sex första månaderna beräknas uppgå till 13 miljarder mark. Vid slutet av juni låg bolånestocken på 121 miljarder mark.

Bankernas räntemarginal minskade i januari-juni med 0,1 procentenheter och återbetalningstiderna blev allt längre, ända upp till 30 år. Enligt bankernas egna instruktioner skall bostadssäkerheterna i regel värderas till 70 % av deras verkliga värde. Även högre säkerhetsvärden förekom.

Alla bankgrupper betonade vikten av återbetalningsförmågan vid kreditbeslutet. Av utredningen framgick dock att en del banker saknade tydliga instruktioner för hur återbetalningsförmågan skall fastställas. Finansinspektionen uttryckte sin oro för att gäldenärer med lånekostnader som ligger på gränsen till deras återbetalningsförmåga kan få svårigheter att reglera sina lån vid en räntehöjning.

Verksamheten enligt de strategiska riktlinjerna

Finansinspektionen har i sin verksamhetsstrategi sagt sig verka för ökad marknadsorientering och information till marknaden, för en effektiv och funktionssäker marknad och för effektivare samarbete med inhemska och utländska intressegrupper. Dessa riktlinjer gav en explicit grund för verksamheten 1999.

ÖKAD MARKNADSORIENTERING OCH INFORMATION TILL MARKNADEN

Finansinspektionen verkar för ökad marknadsorientering bland annat genom att själv vidta sådana åtgärder som bidrar till effektivitet och goda seder på marknaden. I det praktiska tillsynsarbetet ställer Finansinspektionen krav på den information tillsynsobjekten lämnar om sig själva och på genomlysningen av deras verksamhet samt inriktar sina inspektioner även på deras ledning, internkontroll och rutiner.

Med målsättningen att förbättra informationen till marknaden gav Finansinspektionen i december 1999 ut en rekommendation med en sammanfattning av sådana punkter i kreditinstitutens bokslutsinformation som behövs vidareutvecklas. Själv beslutade Finansinspektionen att fråga och med 2000 offentliggöra sina tillsynsåtgärder.

Spelreglerna för värdepappersmarknaden preciserades med justerade regler för emission och försäljning av aktier. Vidare gjorde Finansinspektionen en framställning till finansministeriet om utökad reglering och tillsyn av investeringsrådgivningen. Fi-

nansinspektionen fastställde också de kriterier för yrkesmässiga investerare som utarbetats av Fondkommissionärsföreningen.

Mer information om finansiella instrument i boksluten

Finansinspektionen kompletterade sina bokslutsföreskrifter till kreditinstituten med en rekommendation om de ytterligare upplysningar som institutet skall lämna om sina finansiella instrument, sin riskhantering och sin riskexponering i verksamhetsberättelsen och i noterna till bokslutet. Enligt rekommendationen skall uppgifterna redovisas i bokslutet enligt väsentlighetsprincipen med hänsyn till institutets särart och typen och omfattningen av dess verksamhet.

Samordnade spelregler för marknadsföringen

Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen inledde i samråd en utredning om marknadsföringen av olika investeringsprodukter. Bakgrunden till utredningen var behovet att så långt som möjligt samordna spelreglerna för marknadsföringen av investeringsprodukter oavsett vem de tillhandahålls av: försäkringsbolag, kreditinstitut eller värdepappersföretag.

Finansinspektionen reviderade i maj sin anvisning om förfarandet vid marknadsföring av värdepapper med riktlinjer för marknadsföring enligt god sed. Enligt anvisningen skall marknadsföringen fokuseras på uppgifter som är väsentliga i fråga om just det värdepapper som marknadsförs. Investerarens uppmärksamhet får inte ensidigt fästas vid endast en

eller vissa särskilda egenskaper hos värdepapperet. Av marknadsföringen skall klart framgå vem som tillhandahåller värdepapperet och vem som är emittent.

Också Försäkringsinspektionen håller på att ta fram regelverk för marknadsföringen av försäkringar.

I ett ställningstagande på hösten fäste Finansinspektionen kreditinstitutens uppmärksamhet på deras marknadsföring (se s. 48).

Preciserade uppföranderegler för värdepappersmarknaden

Finansinspektionen gav ut uppföranderegler för värdepappersförmedlarna vid emission, försäljning och tilldelning av aktier.

Enligt Finansinspektionen bör förmedlarna lägga upp egna interna rutiner för identifikation av kunderna och fastställande av deras betalningsförmåga särskilt vid emission och försäljning av aktier.

Syftet med ställningstagandet om tilldelningsprinciperna var att säkerställa en likvärdig behandling av likartade investerare. Emissionsinstitutet bör vid tilldelningen inte favorisera sina egna kunder, och inte heller bör den tilldelade volymen påverkas av emissionskontorets eller investerarens nuvarande eller framtida kundförhållanden. Av emissions- eller börsprospektet skall även framgå om emittenten och försäljaren har beslutat prioritera en viss grupp eller investerarkrets. För tilldelningsprinciperna svarar i sista hand emittenten eller försäljaren.

Finansinspektionen gav ut ett ställningstagande om placeringsfon-

dernas provisioner och avgifter för att göra fondbolagen uppmärksamma på att avgiftsstrukturen skall vara entydig, genomblickbar och likvärdig för alla fondandelsägare. I placeringsfondens stadgar skall tydligt skrivas in debiteringsgrunderna för provisionerna och avgifterna.

Enligt lagen om placeringsfonder är fondbolaget skyldigt att bemöta fondandelsägarna jämlikt. Om fondbolaget vill differentiera tecknings-, inlösnings- eller förvaltningsprovisionerna skall differentieringsprinciperna vara jämlika för alla placerare och objektivet motiverade. Lägre avgifter kan också komma i fråga för helkunder, dvs. investerare som är andelsägare i flera fonder som förvaltas av fondbolaget.

Vidare gjorde Finansinspektionen en framställning till finansministeriet om åtgärder i Finland för att utöka regleringen och tillsynen av investeringsrådgivning. Detta skulle ge ett bättre skydd framför allt för privata investerare och bidra till att öka allmänhetens förtroende för värdepappersmarknaden.

Finansinspektionen anser att all investeringsrådgivning på finansmarknaden bör vara reglerad oavsett vem den tillhandahålls av och vilka produkter den avser. Den investeringsrådgivning som tillhandahålls av värdepappersföretag och kreditinstitut är för närvarande reglerad och övervakad. Investeringsrådgivning tillhandahålls däremot också av flera företag som inte omfattas av regleringen och tillsynen. Finansinspektionen framställning går ut på att regleringen främst skall gälla uppförandereglerna.

Kapitalkraven och andra tillståndsvillkor för företag som tillhandahåller investeringsrådgivning kunde vara mindre rigorösa än för värdepappersföretagen.

Finansinspektionen fastställde på ansökan av Fondkommissionärsföreningen i juni kriterierna för yrkesmässiga investerare. I sin klassificering av kundens yrkesmässighet skall värdepappersföretagen bland annat ge akt på investeringsverksamhetens organisation, kontinuitet och regelmässighet samt de medel som skall investeras.

Helsingforsbörsen, Centralhandelskammaren och Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund utarbetade i samråd s.k. insiderregler för att effektivisera insiderövervakningen i börsnoterade företag. Reglerna innehåller metoder för identifiering och definition av insynsställning, för hantering och förvaltning av insiderinformation samt för insiderhandel med värdepapper. I reglerna, som gäller från den 1 mars 2000, rekommenderas bolagen att föra s.k. projektrelaterade insiderregister¹.

Tillsyn av kreditinstitutens rutiner

I tillsynen av kreditinstitutens rutiner fokuserades intresset på revideringarna av borgens- och pantförbindelserna till följd av den nya lagstiftningen och på marknadsföringen i instituten.

Lagen om borgen och tredjemanspant trädde i kraft den 1 oktober 1999 och föranledde kreditinstituten att revidera sina säkerhetsförbindelser med standardvillkor. Avtalsmallarna diskuterades fram med Bankföreningen i Finland. Den nya lagen om betal-

ningsöverföringar som trädde i kraft i augusti medförde revideringar i Bankföreningens allmänna villkor för betalningsförmedling.

I kreditinstitutens marknadsföring observerades inexaktheter och brister som Finansinspektionen bad instituten uppmärksamma. I sitt marknadsföringsställningstagande framförde inspektionen sina synpunkter på sådana problem i marknadsföringen som oftast observerats.

Antalet skriftliga utredningsyrkanden till Finansinspektionen minskade även 1999 och uppgick totalt till 183. Också telefonförfrågningarna minskade. De allt färre kontakterna berodde till en del på att Bankbranschens Kunderådgivning befäste sin ställning. Arbetsfördelningen mellan kunderådgivningen och Finansinspektionen gjordes upp så att tillsynsrelaterade frågor slussas till inspektionen medan kunderådgivningen tar hand om problem som entydigt gäller dagliga banktjänster.

Finansinspektionen blir öppnare – tillsynsåtgärderna offentliggörs

Finansinspektionen beslutade att från och med 2000 offentliggöra sina tillsynsåtgärder, såsom tillsättande av särskilt ombud, föreläggande av vite samt återkallande eller begränsning

¹ Med projektrelaterade insiderregister avses register som ett börsbolag skall föra över personer som sitter inne med information om dess viktiga planer och projekt. Sådana viktiga planer och projekt kan vara till exempel förvärv eller avyttring av företag och rörelsegrenar. Registren underlättar hanteringen av insiderinformationen i bolagen. Finansinspektionen får vid behov tillgång till dessa register för övervakningen av förbudet mot missbruk av insiderinformation.

av verksamhetstillstånd. Dessutom skall Finansinspektionen i framtiden allt oftare gå ut i offentligheten om den finner anledning att ingripa i marknadsrutinerna eller i något enskilt tillsynsobjekts verksamhet.

Effektivare lämplighetsprövning

Finansinspektionen beslutade effektivera inrapporteringen av uppgifter beträffande lämplighetsprövningen av ledande befattningshavare i kreditinstitut under tillsyn genom att ge ut en ny anvisning. Enligt utkastet till anvisningen, som ännu är på remiss, skall tillsynsobjekten till Finansinspektionen lämna in fler uppgifter än tidigare beträffande ägar- och ledningsprövningen. Också rapporteringsformen ändrades. Den årliga inrapporteringen slopas och i stället skall varje personbyte för sig anmälas till Finansinspektionen.

EN EFFEKTIVARE OCH FUNKTIONSSÄKRARE MARKNAD

Funktionssäkerheten på finansmarknaden hörde till de områden som tillsynen fokuserades på 1999. Särskilt noggrant övervakade Finansinspektionen överföringen av derivathandeln till Eurex.

Finansinspektionen övervakade på många sätt tillsynsobjektens förberedelser inför år 2000. Inspektionen krävde av tillsynsobjekten kontinuitets- och övergångsplaner för millennieskiftet och framhöll ledningens ansvar för beredskapskontrollen.

För att säkerställa en funktionssäker aktieclearing krävde Finansinspektionen av marknadsparterna åtgärder för att trygga clearingen av avslut i aktier. Över 92 % av avsluten 1999 utvecklades inom den föreskrivna tiden, dvs. inom T + 3 dagar (kontraktsdagen + 3 bankdagar). För 1998 var motsvarande siffra ca 84 %.

Eurex-projektet under noggrann tillsyn

Finansinspektionen övervakade noggrant hela Eurex-processen, utökade sitt samarbete med de tyska tillsynsmyndigheterna och satte sig in i de tyska clearingbankernas verksamhet. Dessutom gjorde Finansinspektionen platsbesök hos alla finländska förmedlare och marknadsgaranter som inledde handel vid Eurex.

Derivathandeln övervakas i huvudsak i Tyskland. Finansinspektionen övervakar de tjänster som tillhandahålls i Finland av finländska förmedlare och kontrollerar att tillståndsvillkoren för de finländska förmedlarna och marknadsgaranterna uppfylls. Eurex svarar för rapporteringen till myndigheterna. I Tyskland utövas tillsynen av tre myndigheter: tillsynsmyndigheten i delstaten Hessen (det lokala handels- och industriministeriet), BAWe² och Eurex egen tillsynsenhet, som enligt tysk börslagstiftning har myndighetstatus.

Vid platsbesöken undersökte Finansinspektionen bland annat de finländska förmedlarnas förutsättningar att bedriva handel och clearingverksamhet vid Eurex. Vidare kartlades deras risk- och likviditetshanteringsprinciper för Eurex-handeln.

De finländska förmedlarna var ännu inte i september fullt kapabla att inleda handeln vid Eurex. Skälet till den dåliga beredskapen var att allas system inte var upplagda för en positions- och panthantering per kund. Dessutom blev den av HEX utvecklade tillämpningen för Eurex-handels back office-funktioner klar något senare än beräknat. Alla som hade planerat att flytta över handeln till Eurex hade således ännu inte vid årsskiftet kommit igång med den. Vid utgången av 1999 var 15 finländska förmedlare medlemmar i Eurex. Två värdepappersföretag som sysslat med derivathandel beslutade lägga ned sin fondkommissions- eller marknadsgarantrörelse främst av kostnadsskäl.

Problem med aktieclearingen

Börshandeln och clearingen ökade kraftigt 1999 till både volym och antal transaktioner. Antalet transaktioner tangerade redan den övre gränsen för vad clearingsystemen kunde svälja.

Finansinspektionen försökte aktivt lösa problemen i aktieclearingen. Inspektionen gjorde platsbesök hos förmedlarna och clearingmedlemmarna för att undersöka hur deras likviditetshandling var organiserad och hur de uppfyllde kraven på säkerheter för de ständigt växande handelsvolymerna. Vid besöken upptäcktes att alla förmedlare inte hade en tillfredsställande likviditetshandling. Vissa förmedlare hade till och från svårigheter med att ställa tillräckliga säkerheter. Även i riskhanteringen förekom brister.

² *Bundesaufsichtsamt für den Wertpapierhandel.*

Finansinspektionen krävde att marknadsparterna vidtar åtgärder för att minska problemen i aktieclearingen innan värdeandelsregistren centraliseras till ett enda värdeandelsregister hösten 2000. Detta beräknas förbättra möjligheterna att vidareutveckla clearingverksamheten. I ett centraliserat system kan clearingverksamheten effektiveras genom välfungerande lånepooler och s.k. RTGS³-system, som bidrar till en välfungerande och funktionssäker clearingverksamhet. Centraliserade system möjliggör också hierarkiska ägarstrukturer.

Vid slutet av året tvingades Helsingforsbörsen och Värdepapperscentralen vidta vissa tillfälliga åtgärder för att säkerställa clearingverksamheten. Börsen begränsade handeln genom att öka storleken på börsposter för de mest omsatta aktierna och skära ned tiden för handeln med mindre poster till en halv timme per dag. Schemat för clearingverksamheten omarbetades. Värdepapperscentralen fick utökad datorkapacitet i början av 2000.

Myndigheterna höll ett vakande öga på 2000-anpassningen⁴

Den finansiella sektorn klarade millennieskiftet utan störningar i datasystemen.

Finansinspektionen och andra tillsynsmyndigheter följde noga 2000-förberedelserna på finansmarknaden. Som samarbetsorgan för tillsynsmyndigheterna (Finansinspektionen, Finlands Bank, social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet och Försäkringsinspektionen) hade redan 1998

tillsatts ett myndighetsmöte 2000 för samordning av 2000-tillsynen, för gemensamma utredningar och för utbyte av lägesrapporter. Särskilt rekommendationerna från Joint Year 2000 Council⁵ tillämpades i 2000-tillsynen.

Finansinspektionen gjorde både på våren och på hösten 2000-platsbesök hos sina viktigaste tillsynsobjekt och inspekterade även 2000-beredskapen i de finländska bankernas utländska filialer. I april sändes ett brev till tillsynsobjekten där den högsta ledningen anmodades att ett gång i månaden följa upp 2000-förberedelserna i den egna organisationen. Vid inspektionerna under våren kontrollerades bland annat läget i fråga om IT-anpassning och intern och extern testning. Målet för höstbesöken var att kontrollera att tillsynsobjekten hade adekvata kontinuitets-, informations- och övergångsplaner för millennieskiftet.

Kartläggning av bankernas IT-säkerhet och fortsatta inspektioner av betalningssystemen

Platsbesök gjordes hos de fyra största bankerna och bankgrupperna i syfte att fastställa bankernas IT-säkerhet. Målet var att få en allmän bild av bankernas IT-säkerhetspolicy och kartlägga de viktigaste kontrollerna, instruktionerna och riskerna för data- och systemsäkerheten. Vid besöken konstaterades inga allvarliga brister i IT-säkerheten, däremot betonades vikten av kvalitets- och riskbedömningar, uppdaterade instruktioner, rapportering och utbildning inom området.

Finansinspektionen kartlade också

i början av året effekterna av införandet av euron på de viktigaste bankernas betalningssystem och likviditetshandling. Inom betalningsväsendet hade korrespondentbankerna klart minskat i betydelse när de 11 valutorna ersattes av euron. I stället började bankerna använda EU:s betalningssystem TARGET och EBA:s Euro Clearing. Likviditetsöverskottet i euroområdet tog bankerna dagligen hem på sitt checkkonto i centralbanken, vilket ökade checkkontots betydelse som instrument för den dagliga likviditetshandlingen.

Vid uppföljningsinspektionerna av de största bankerna under hösten studerades täckningskontrollen, riskhandlingen och andra rutiner avseende kundernas betalningskonton. Finansinspektionen krävde intradagslimiter på kontona för att säkra riskhandlingen i de fall då täckningen kontrollerades enbart vid dagens slut och övertrassering tilläts. Målet på längre sikt skall vara att täckningen kontrolleras även under dagen.

Inspektioner av de inhemska betalningssystemen och clearingverksamheterna inleddes också. Syftet med inspektionerna är framför allt att kontrollera att systemen för identifiering, hantering och kontroll av risker

³ Real-Time Gross Settlement (system för bruttoavveckling av betalningar i realtid).

⁴ Även Y2K (Year 2 Kilos).

⁵ Joint Year 2000 Council bildades vid BIS-mötet i april 1998 som internationellt stöd för tillsynsmyndigheternas 2000-förberedelser. Rådet består av representanter för Baselkommittén för banktillsyn, G10-ländernas kommitté för betalnings- och avvecklingssystem (CPSS), den internationella samarbetsorganisationen för försäkringstillsyn (IAIS) och den internationella organisationen för värdepappers tillsyn (IOSCO).

na är adekvata. Vidare granskas relaterade funktioner såsom förvaltning, rapportering, internkontroll, interna instruktioner, verksamhetsprocesser och kontinuitetsplanering.

Bankerna avkrävdes fastighetsavvecklingsplaner

Finansinspektionen uppmanade bankerna att vidta åtgärder för avveckling av sina fastighetsrisker. Under hösten lämnade bankerna in till Finansinspektionen sina reviderade planer för avveckling av fastighetsriskerna. Planerna gick i rätt riktning men en del av dem beaktade inte i tillräcklig grad marknadens avkastningskrav på fastighetsinvesteringar m.m. Om planerna genomförs minskar fastighetsrisken i banksektorn avsevärt.

Enligt Finansinspektionens gällande föreskrifter skall bankerna i sin bokslutsinformation redovisa kapital uppbundet i fastigheter som inte inrymmer egna lokaler fördelat enligt avkastningsprocenten. Finansinspektionen och finansministeriet har för avsikt att i samråd undersöka värderingsprinciperna för bankernas innehav av fastigheter som ej inrymmer bankernas egna lokaler.

Ställningstagande om utläggning av verksamhet

Finansinspektion gav ett ställningstagande om utläggning av tillsynsobjektens verksamhet och angav där på vilka villkor utläggning kan ske. I ställningstagandet framhöll inspektionen att tillsynsobjekten inte får lägga ut sina kärnfunktioner eller uppgifter som annars är kritiska för verksamheten.

Tillsynen får heller inte försvåras av att verksamhet läggs ut. Ledningen för det tillsynsobjekt som innehar koncessionen för verksamheten befrias inte från sitt ansvar genom utläggningen. Tillsynsobjektet är alltid skyldigt att till Finansinspektionen också rapportera om den utlagda verksamheten.

I institut som står under Finansinspektionens tillsyn har verksamheter brutits ut antingen genom bolagisering eller genom utläggning av uppgifter som tidigare skötts internt. De utlagda investeringstjänsterna har främst gällt kapitalförvaltningen. I bankerna har processer kring valuta-handeln eller administrativa stödfunktioner lagts ut.

Registeransvariga påmindes om försenade insideranmälningar

Finansinspektionen uppmanade registerhållarna att påminna de anmälningsskyldiga om att insider- och ändringsanmälan skall lämnas in inom två veckor och att anmälningsskyldigheten i övrigt skall uppfyllas på behörigt sätt. Registerhållarna skall också regelbundet kontrollera uppgifterna i insiderregistren.

I sitt ställningstagande hösten 1998 hade Finansinspektionen uppmanat registerhållarna att underrätta inspektionen om alla försenade insideranmälningar. Efter att ställningstagandet gått ut fick Finansinspektionen in hundratals meddelanden om försenade anmälningar.

Information om kampen mot penningtvätt

Finansinspektionen medverkade till att sprida information om penningtvättsföreskrifterna vid olika intressegruppers möten och höll själv ett seminarium för sina tillsynsobjekt där inte bara åtgärder mot penningtvätt utan också frågan om elektronisk identifikation diskuterades.

Finlands Fondförening utarbetade i samråd med Finansinspektionen en rekommendation om identifikation av fondkunder och åtgärder mot penningtvätt. För att göra bestämmelserna om åtgärder mot och skyldigheten att förhindra penningtvätt lättåtkomliga för allmänheten lade Finansinspektionen ut ett informationspaket om detta på sin webbplats.

Inspektionen deltog också i det internationella samarbetet i kampen mot penningtvätt (se s. 52).

Lagstiftningen om förhindrande av penningtvätt täcker i Finland hela det finansiella systemet. I praktiken omfattas inspektionens samtliga tillsynsobjekt av lagstiftningen. Genom den nya lagen om placeringsfonder kom också fondbolagen och förvaringsinstituterna att omfattas av penningtvättslagstiftningen. I sin tillsynsverksamhet söker Finansinspektionen övervaka och medverka till att tillsynsobjekten följer lagen och föreskriften om förhindrande och utredning av penningtvätt på ett samordnat sätt.

INTERNATIONELLT SAMARBETE

Inom reglering och tillsyn blir det internationella samarbetet allt viktigare. Grundprinciperna för den nationella tillsynen och regleringen dikteras i allt högre grad av rekommendationer och bindande direktiv som antagits av internationella forum.

Finansinspektionen satsar framför allt på det europeiska samarbetet. Mellan EU-länderna bedrivs samarbetet bland annat i Europeiska kommissionens expertgrupper och EU-rådets arbetsgrupper. Andra samarbetsorgan är Europeiska centralbankssystemet (ECBS) och EES-ländernas samarbetsorganisation för värdepapperstillsyn (FESCO).

Inom delområden som Finansinspektionen anser viktiga för sin verksamhet och för den finländska finansmarknaden agerar inspektionen aktivt och försöker påverka ärendena redan under beredningen. Viktiga forum utanför EU-samarbetet är bland annat Internationella valutafonden (IMF), Världsbanken, Internationella regleringsbanken (BIS), Baselkommittén för banktillsyn, den internationella organisationen för värdepapperstillsyn (IOSCO) och samarbetsorganet för bank-, värdepappers- och försäkrings-tillsyn (Joint Forum).

Finansinspektionen deltog i samarbetet inom ECBS och EU

Finansinspektionen deltog i ECBS-arbetet genom banktillsynskommittén (BSC⁶) och dess arbetsgrupper. I februari publicerade ECB en BSC-utred-

ning om eventuella EMU-effekter på EU:s banksystem på medellång och lång sikt⁷ och i juli en rapport om effekterna av den tekniska utvecklingen⁸.

Finansinspektionen medverkade också i Europeiska kommissionens rådgivande bankkommitté⁹ och i kommittén för värdepapperstillsyn¹⁰. I den rådgivande bankkommittén behandlades bland annat översynen av kapitaltäckningsreglerna, den finansiella tillsynens nuläge och struktur samt förberedelserna för EU-medlemskap inom banksektorn och banktillsynen i kandidatländerna.

I den informella samarbetsgruppen Groupe de Contact för banktillsynen i EES-länderna behandlades bland annat bankernas och tillsynsmyndigheternas förberedelser inför år 2000, tillsynen av finanskonglomerat och myndighetstillsynen över bankernas ägare. Gruppen tog upp frågor som gällde tillämpningen av EU:s direktiv om banktillsyn, diskuterade och utbytte information om medlemsländernas aktuella banktillsynsfrågor och gjorde utredningar om banksektorn (bl.a. kapitaltäckning och lönsamhet) på uppdrag av den rådgivande bankkommittén och ECBS banktillsynskommitté.

Europeiska kommissionen publicerade en handlingsplan om finansiella tjänster¹¹ i maj 1999. Målsättningen är att snabbt skapa en välfungerande integrerad finansmarknad. Under Finlands EU-ordförandeperiod behandlades bland annat olika direktivförslag, som berörs senare i texten. Sakkunniga från Finansinspektionen deltog i beredningen av de flesta direktiven.

En representant för Finansinspektionen deltog i möten med EU-rådets

arbetsgrupp där Europeiska kommissionens och Europaparlamentets förslag till ändring av penningtvättsdirektivet från 1991 behandlades. Ett av de prioriterade områdena är att utvidga direktivets tillämpningsområde till att omfatta även icke-finansiella självständiga yrken, såsom revisorer, bokförare och jurister, samt kasinon och vissa närmare angivna handlare i värdeföremål. Förslaget innehåller också principer för kundidentifikation i situationer där tjänster tillhandahålls på distans. Direktivförslaget kommer att behandlas vidare i arbetsgruppen under våren 2000.

Finansinspektionen medverkade också i kommissionens kontaktkommitté för frågor om penningtvätt, i möten med Financial Action Task Force (FATF) och i finländska FATF-kommitténs arbete. I FATF-kommittén deltar företrädare för olika ministerier, centralen för utredning av penningtvätt och tillsynsmyndigheterna. Till dess uppgifter hör att samordna och informera om FATF-arbetet och penningtvättsbestämmelserna i Finland.

Flera direktiv under beredning

Förslaget till direktiv om distansförsäljning av finansiella tjänster blev klart vid slutet av 1999. Förslaget syftar till att harmonisera bestämmelser-

⁶ Banking Supervision Committee.

⁷ Possible effects of EMU on the EU Banking Systems in the Medium to Long Term.

⁸ The Effects of Technology on the EU Banking Systems.

⁹ Banking Advisory Committee.

¹⁰ High Level Securities Supervisors Committee.

¹¹ Financial Services: Action Plan.

na om konsumentkydd och marknadsföringstekniker. Bestämmelser införts också om avbeställning och marknadsföringsförbud för att skydda konsumenten mot oönskad marknadsföring. Direktivet innehåller även s.k. ångerrätt¹² som avser enbart sådana finansiella produkter vilkas priser inte påverkas av marknadsfluktuationer. Direktivet kommer sannolikt att antas under 2000.

Två förslag till ändring av fondföretagsdirektivet behandlades aktivt i EU-rådets expertgrupp under Finlands EU-ordförandeperiod. Direktivformen har varit under arbete nästan hela 1990-talet och har visat sig svår att genomföra på grund av olikheterna i EU-ländernas marknadsstruktur och lagstiftning.

Finlands kompromissförslag om kommissionens förslag avseende nya investeringsinstrument (fondandels-, kontant-, derivat- och indexfonder) stöddes allmänt av medlemsländerna. Avsikten med kompromissförslaget var att strukturera upp kommissionens förslag och framför allt att införa en gemensam investeringslimit per emitent för respektive investeringsinstrument. Arbetsgruppen fortsätter sitt arbete under Portugals ordförandeperiod våren 2000.

Finansinspektionen deltog i beredningen av direktivet om utgivning av elektroniska pengar i en expertgrupp tillsatt av finansministeriet. Under Finlands hela EU-ordförandeperiod fungerade expertgruppen som stöd för den egentliga beredningsgruppen. Sin slutliga utformning får direktivförslaget under Portugals ordförandeperiod.

FESCO allt aktivare

FESCO¹³, samarbetsorganisationen för värdepapperstillsyn inom EES, trappade avsevärt upp sin verksamhet under 1999. Förutom behovet av samarbete mellan tillsynsmyndigheterna har en pådrivande faktor varit EU-kommissionens handlingsplan för finansiella tjänster med olika projekt och delprojekt som var avsedda att genomföras eller beredas av FESCO.

FESCO-medlemmarna träffade ett samarbetsavtal om utbyte av information och utökat tillsyns- och utredningssamarbete mellan myndigheterna. För detta ändamål tillsattes arbetsgruppen FESCOPOL¹⁴ bestående av erfarna marknadsexperter.

Under 1999 antogs de första FESCO-standarderna med riktlinjer för lämplighetsbedömning av värdepappersföretag¹⁵, kriterier för reglerade marknader¹⁶ och uppföranderegler för parterna vid aktieemissioner¹⁷.

Arbetsgruppen för investerarskyddsfrågor¹⁸ tog i januari 2000 det första steget i sitt arbete att förstärka investerarskyddet genom att ta fram kriterier för definition av yrkesmässiga investerare. Kriterierna antogs av FESCO i februari. Nästa steg blir att harmonisera uppförandereglerna mellan investerarna och tillhandahållarna av investeringstjänster.

Under 1999 tillsattes ytterligare fyra arbetsgrupper för frågor som gäller ömsesidigt godkännande av börsprospekt, marknadsmissbruk, alternativa handelssystem och tilldelningar vid emissioner.

Arbetsgruppen för paneuropeiska aktieemissioner undersöker möjlighe-

terna att exempelvis genom enklare prospekt underlätta emissionen av värdepapper i flera länder samtidigt.

Arbetsgruppen för marknadsmissbruk¹⁹ har som mål att mellan tillsynsmyndigheterna nå en samsyn bland annat om regleringen av kursmanipulation. Förslaget skall överlämnas till EU-kommissionen som underlag för ett direktiv om marknadsmanipulation.

Arbetsgruppen för alternativa handelssystem²⁰ skall utreda vilka möjligheter det finns att i reglering och tillsyn beakta också de handelssystem som uppstår vid sidan av de reguljära offentliga marknadsplatserna. Arbetet hänför sig till EU-kommissionens planer på att komplettera direktivet om värdepappersföretag.

Den fjärde arbetsgruppen har till uppgift att utarbeta gemensamma uppföranderegler avseende tilldelning och stabilisering vid emissioner. Ordförande i arbetsgruppen var Finansinspektionens direktör Kaarlo Jännäri.

¹² Kunden har rätt att avbeställa köpta tjänster inom en viss tidsfrist.

¹³ Forum of European Securities Commissions.

¹⁴ The FESCO Exchange of Information and Surveillance Co-ordination Group.

¹⁵ Fit & proper.

¹⁶ Standards for Regulated Markets.

¹⁷ Market Conduct Standards for Participants in an Offering.

¹⁸ Standards for Investor Protection.

¹⁹ Market Abuse.

²⁰ Alternative Trading Systems.

MYNDIGHETSSAMARBETE

Samarbetet vid tillsynen av Meritanordbanken fortsatte enligt riktlinjerna

I fråga om tillsynen av Meritanordbanken fortsatte samarbetet med Finansinspektionen i Sverige enligt överenskomna riktlinjer. När den planerade omstruktureringen av Meritanordbankenkoncernen väl är genomförd utövas tillsynen över den nya koncernen både av Finansinspektionen i Finland och av Finansinspektionen i Sverige. Svenska Finansinspektionen svarade tidigare för tillsynen av Nordbankenkoncernen.

Finansinspektionen i direktionen för nyinrättade Försäkringsinspektionen

Försäkringsinspektionen inledde sin verksamhet den 1 april 1999. Försäkringsinspektionen och Finansinspektionen fick samtidigt en till sin sammansättning så likartad direktion som möjligt. Finansinspektionens direktör är direktionsmedlem i Försäkringsinspektionen på tjänstens vägnar.

Finansinspektionen har samarbetat med den nya tillsynsmyndigheten alltsedan starten. Behovet av samarbete ökar ständigt bland annat när det gäller att effektivisera tillsynen över finans- och försäkringsgrupper i takt med att nya finanskonglomerat bildas. Inspektionerna förnyas vid början av 2000 den avsiktsförklaring om tillsynssamarbete som tecknats med social- och hälsovårdsministeriet.

Finansinspektionen medverkade i arbetsgrupper tillsatta av finansministeriet

Representanter för Finansinspektionen deltog i ett otal arbetsgrupper som tillsatts av finansministeriet. Aktuella frågor på värdepappersmarknaden behandlades vid regelbundna möten som hölls en gång i månaden. I EU-projekt som finansministeriets finansmarknadsavdelning ansvarade för under Finlands EU-ordförandeperiod deltog Finansinspektionens representanter som suppleanter för den nationella företrädaren eller medverkade i olika grupper som tillsatts till stöd för ordföranden.

Samarbetsprinciperna avseende betalnings- och avvecklingsystemen fastställdes

Principerna för samarbetet och arbetsfördelningen mellan Finansinspektionen och Finlands Bank avseende betalnings- och avvecklingssystemen fastställdes på hösten efter det att ECB-rådet hade godkänt de allmänna principer för övervakningen av betalningssystemen som skall gälla för centralbankerna i euroområdet. För att få i gång det praktiska tillsynssamarbetet mellan Finansinspektionen och Finlands Banks finansmarknadsavdelning tillsattes en tillsynsgrupp för betalnings- och avvecklingssystemen.

Datainsamlingen för myndighetsstatistiken utökades

Finansinspektionen, Finlands Bank och Statistikcentralen fortsatte sitt statistiksamarbete (VIRATI). Projektet har haft som mål att förenhetliga rapporterna från kreditinstitutet till både innehåll och form.

Under 1999 blev också kapitaltäckningsrapporteringen elektronisk. Den elektroniska insamlingen av statistik över länderrisker samordnades under 1999 med den övriga elektroniska datainsamlingen från och med ställningen den 31 december 1999.

Sedan den 1 januari 1999 har myndighetsstatistiken också omfattat värdepappersföretagens balans- och resultaträkningsuppgifter.

Bankbranschens kundrådgivning befäste sin ställning

Bankbranschens Kundrådgivning kontaktades under 1999 sammanlagt 1 730 gånger, varav drygt en fjärdedel gällde problem i skuldförhållandet mellan kunden och banken, men observeras kan att till exempel frågorna om kontoanvändningen ser ut att öka.

Kundrådgivningens kommitté fick att behandla knappt tio kundfall som gällde mera vittgående frågor. Kundrådgivningen har klart befäst sin ställning som sakkunnig inom området och fungerar också som stöd för Finansinspektionen i tillsynen.

VERKSAMHETSUTVECKLING

Den operativa byrån vid kreditinstitutsavdelningen införde i slutet av 1999 ett system med s.k. inspektionspooler. Den institutionella gruppindelningen slopades och ersattes med grupper som specialiserar sig på olika delområden av tillsynen (kreditrisk, internkontroll, bokföring och bokslut, allmänna inspektioner). En liknande verksamhetsmodell har redan tillämpats vid sektorbyrån. Också juridiska byrån

omorganiserades för att bättre stödja inspektionens tillsynsarbete.

För att effektivera sina insiderutredningar införde kapitalmarknadsavdelningen ett nytt informationssystem till stöd för verksamheten.

Tillsynsobjektens rapportering utvärderades

För översyn av rapporterna för den löpande tillsynen genomfördes ett projekt med målet att kontrollera att inrapporteringen från tillsynsobjekten är adekvat och väsentlig. Den befintliga rapporteringen till Finansinspektionen inventerades och varje rapport utvärderades med avseende på om den var viktig eller tillräcklig för tillsynen. Vidare undersöktes i vilken mån Finansinspektionen kan använda tillsynsobjektens egna rapporter.

Inom ramen för den gällande lagstiftningen visade det sig finnas få möjligheter att minska rapporteringen. Den löpande tillsynen kan i första hand effektiveras genom finslipning och utveckling av den befintliga rapporteringen. Datasystemen bör utvecklas så att den elektroniska datainsamlingen från tillsynsobjekten kan göras mera enhetlig och användarvänlig.

Kompetensutveckling med sikte på framtiden

Strukturumvandlingen på finansmarknaden antas förändra även tillsynsmyndighetens arbete, vilket kräver en ständigt ökad kompetens på traditionella och nya tillsynsområden. Finansinspektionen definierade sina kärnkompetensområden och kompetensutvecklingsbehov utifrån sina strategiska riktlinjer och finansmarknadens

omstrukturering och fastställde sina viktigaste utvecklingsområden för 2000–2002.

Kompetensområdena indelades i två grupper: områden som behöver utvecklas inom hela inspektionen och specialområden där vissa sakkunniga skall ha en fördjupad kompetens. Kompetensutvecklingen kan genomföras som interna skräddarsydda eller externa kurser och seminarier, genom arbetsrotation och i form av stöd till självstudiekurser med slutexamen (CIA, CISA²¹).

Utbildningen av sakkunniga fokuserades även 1999 på riskhanteringen och dithörande metoder. En del sakkunniga deltog i internationella temakonferenser som arrangerades av andra tillsynsmyndigheter eller samarbetspartner. Tillsammans med Helsingfors handelshögskola hölls en omfattande bokförings- och bokslutskurs som främst var avsedd för Finansinspektionens jurister. Hela personalen orienterades om den nya offentlighetslagstiftningen och dess följdverkningar för Finansinspektionens verksamhet. Språk- och medieutbildningen fortsatte.

Riskhanteringen för operativa risker sågs över

Som ett led i den årliga verksamhetsplaneringen gjordes en översyn av verksamhetsriskhanteringen och -metoderna enligt den internkontrollpolicy som godkänts av direktionen. De använda metoderna bedömdes som adekvata. Beslut fattades om fortsatta åtgärder för att effektivera omvärlds- och marknadsanalysen.

Direktionen antog också allmänna riktlinjer för hanteringen av exceptionella situationer på finansmarknaden.

Imageundersökning som underlag för verksamhetsutvecklingen

Finansinspektionen lät utföra en imageundersökning i juni–juli för att kartlägga sina viktigaste intressegruppers syn på inspektionen och dess verksamhet. Undersökningen gav underlag för vidareutveckling av inspektionens verksamhet.

Undersökningsresultaten visade att Finansinspektionen var öppnare och aktivare än förut, men ännu större öppenhet, snabbare reaktioner och aktivare information efterlystes. Enligt svaren hade Finansinspektionen blivit mer serviceinriktad, samarbetsvilligare och bättre i sin information.

Anvisningar och föreskrifter ses över

Inom projektet för översyn av anvisningar och föreskrifter fortsatte förberedelserna för att öka genomlysningen av Finansinspektionens normgivning och göra den tydligare och lättfattligare. Målet är att förenkla anvisningarna och föreskrifterna till både struktur och innehåll och göra dem lättare att läsa och använda. Reformen skall genomföras under tre år.

Riktlinjerna för dataadministrationen fastställdes

Finansinspektionen antog en strategi för sin dataadministration 2000–2002. I strategin fastställs de prioriterade IT-områdena, de datatekniska riktlinjerna och den tilltänkta nivån på personalens IT-färdigheter.

²¹ CIA = Certified Internal Auditor, CISA = Certified Information Systems Auditor.

Alla uppgifter om ett tillsynsobjekt, oavsett om de gäller ett enskilt ärende eller själva institutionen, centraliseras till ett enda ställe ur användarperspektiv. För nya tjänster utnyttjas webbtekniken, som möjliggör länkar mellan uppgifter med inbördes anknytning och bidrar till att sänka användartröskeln. Ett annat strategiskt område gäller IT-kompetensen.

2000-anpassningen av inspektionens egna datasystem genomfördes utan problem. Systemen har fungerat normalt efter millennieskiftet.

Datasystemet Riski för inrapportering och analys av tillsynsobjektens ekonomiska ställning och risker vidareutvecklades och utökades med rutiner för kapitaltäckningskontroll. Statistiken över tillsynsobjektens lönsamhet, kapitaltäckning, likviditet och de flesta marknadsrisker finns nu samlad i ett och samma system.

Även uppföljningen av placeringsfonderna lades in i Riski-systemet och statistik samlades in från och med ställningen den 31 januari 1999. Länderriskstatistiken har också lagts in i

systemet och i den nya formen kommer data att samlas in från och med ställningen den 31 december 1999.

Finansinspektionen och Finlands Bank beslutade köpa ett dokumenthanteringsprogram för att underlätta klassificeringen, sökningen och hanteringen av lagrade dokument. Målsättningen är att Finansinspektionens dokumentadministration skall vara fullt datoriserad inom några år.

Tillsynsverksamheten

Finansinspektionen har de senaste åren systematiskt arbetat för att effektivisera sin verksamhet. I inspektions- och tillsynsverksamheten har detta inneburit att Finansinspektionen allt oftare dimensionerar sina tillsynsåtgärder enligt den risk som hänförs till tillsynsobjektet och dess verksamhet. Inspektionerna inriktas på de tillsynsobjekt som är viktiga med tanke på verksamheten och riskerna på marknaden.

Tyngdpunkten i riskkontrollen har målmedvetet flyttats från mätbara till kvalitativa risker, dvs. strategiska och operativa risker. Målet är att göra en övergripande utvärdering som täcker tillsynsobjektets alla riskpositioner. Beaktandet av de kvalitativa riskerna ingår också i det internationella förslaget till nya kapitaltäckningsregler (se s. 66).

Eftersom kvalitativa risker inte kan mätas utgående från rapporterade sifferuppgifter har Finansinspektionen tagit fram en intervjubaserad utvärderingsmatris för att klarlägga tillsynsobjektets egen uppfattning om sina risker och riskpositioner.

Utvärderingen av de kvalitativa riskerna inleddes med kartläggning av tillsynsobjektets strategiska EMU-beredskap och en bedömning av ledningens verksamhet och corporate governance-systemets (företagsstyrningens) effektivitet.

EMU-beredskapen inspekterades genom platsbesök under våren och hösten 1999. En intervjumatris som skall tjäna som hjälpmedel vid utvärderingen av ledningens verksamhet blev klar i december och kommer att testas och finslipas under våren 2000.

Om corporate governance gjordes flera skriftliga utredningar som gällde lagstiftningen i Finland i anslutning till systemet och särdragen hos övernationella alternativa system. I mars 2000 publicerades i meddelandet Rahoitus-tarkastus tiedottaa en artikel om ägarstyrning och tillhörande problem.

BANKERNAS EKONOMISKA STÄLLNING OCH RISKTAGNING

Bankernas¹ lönsamhet var fortfarande utmärkt

Bankernas lönsamhet var 1999 nästan lika god som ett år tidigare. Avkastningen på eget kapital var mycket hög, 20 %, vilket är toppnivå enligt nästan vilka kriterier som helst.

Bankernas finansnetto minskade. Finansnettot, som 1998 hade uppgått till 19,0 miljarder mark, utgjorde 1999 18,6 miljarder mark. Både utlåningen och inlåningen ökade, men den genomsnittliga räntemarginalen mellan in- och utlåning krympte. Vid slutet av januari 1999 var marginalen mellan medelräntan på inlåningen och medelräntan på utlåningen i euro 3,8 procentenheter. Även om medelräntan på lånestocken steg en aning mot slutet av året var räntemarginalen bara 3,5 procentenheter vid utgången av december.² Dessutom ökade räntekostnaderna för företag i andra branscher inom koncernerna.

Provisionsintäkterna ökade från 7,0 miljarder mark till 7,7 miljarder mark netto. Framför allt steg provisionsintäkterna från förmögenhetsförvaltningen. Däremot sjönk exempelvis provisionsintäkterna från bankgarantier.

Nettoresultatet av värdepappers- och valutaverksamheten krympte klart från året innan. Det utgjorde endast 0,8 miljarder mark, dvs. ungefär en tredjedel av föregående års resultat på 2,3 miljarder mark. Till försämringen bidrog flera faktorer. I valutahandeln minskade kundhandelsvolymerna till följd av starten av etapp tre av EMU och handeln med valutaderivat gick tillbaka då behovet av riskgarvering avtog. Från aktieförsäljningarna realiserades inte längre lika stora vinster som under tidigare år.

Den viktigaste orsaken till att lönsamheten förbättrades var minskade kredit- och garantiförluster. Efter att 1998 ha uppgått till 1,4 miljarder mark utgjorde bankernas kredit- och garantiförluster 1999 bara 0,3 miljarder mark.

Också minskningen av administrations- och rörelsekostnaderna från 17,2 miljarder mark till 16,4 miljarder mark bidrog till den positiva lönsamhetsutvecklingen. Exempelvis sjönk personalkostnaderna från 8,8 miljarder mark 1998 till 8 miljarder mark 1999 (tabell 1, s. 58).

Bankernas kapitaltäckning förstärktes

Bankernas kapitaltäckning förbättrades. Från 10,8 % vid utgången av 1998 hade banksektorns kapitaltäckning fram till slutet av 1999 stigit till 12 %.

¹ Till den finländska banksektorn räknas här Meritanordbankenkoncernen, sammanslutningen av andelsbanker, Leoniakoncernen, Aktiakoncernen, Ålandsbankenkoncernen, Mandatum Bank-koncernen, koncernen Yrityspankki Skop (i likvidation) samt sparbankerna och lokalandelsbankerna som moderbolag.

² Källa: Finlands Banks statistiska översikt Finansmarknaden.

Tabell 1. Huvudposterna i depositionsbankernas resultaträkning 1998 och 1999, mrd. mk*

	1999	1998
Ränteintäkter	43,6	48,0
Räntekostnader	25,0	29,0
Finansnetto	18,6	19,0
Provisionsintäkter (netto)	7,7	7,0
Övriga intäkter	5,1	6,4
Administrations- och rörelsekostnader	16,4	17,2
Kredit- och garantiförluster	0,3	1,4
Avskrivningar	1,8	2,0
Rörelsevinst	12,9	11,8

* Resultaträkningen omfattar Meritanordbankenkoncernen, sammanslutningen av andelsbanker, Leoniakoncernen, Ålandsbankenkoncernen, Mandatum Bank-koncernen, koncernen Yrityspankki Skop (i likvidation), Aktiakoncernen samt sparbankerna och lokalandelsbankerna som moderbolag.

Källa: Finansinspektionen.

Tabell 2. Depositionsbankernas kapitaltäckning, mrd. mk*

	1999	1998
Kapitalbas	74,9	62,5
varav primärt kapital	54,8	45,7
Riskvägda fordringar, investeringar och åtaganden utanför balansräkningen samt marknadsrisker	625,6	577,7
Kapitaltäckningsgrad	12,0 %	10,8 %
Kapitaltäckning beräknad på primärt kapital	8,8 %	7,9 %

* Siffrorna omfattar Meritanordbankenkoncernen, sammanslutningen av andelsbanker, Leoniakoncernen, Ålandsbankenkoncernen, Mandatum Bank-koncernen. Aktiakoncernen samt sparbankerna och lokalandelsbankerna som moderbolag. Däremot ingår inte koncernen Yrityspankki Skop.

Källa: Finansinspektionen.

Den förbättrade kapitaltäckningen berodde främst på tillväxten i det primära kapitalet. Det supplementära kapitalet var i det närmaste oförändrat. Den utmärkta lönsamheten har hjälpt bankerna att upprätthålla sin kapitaltäckning då vinstmedlen har ökat kapitalet. Den s.k. Tier 1-kapitaltäckningen, som beräknas enbart på det primära kapitalet, förstärktes från 7,9 till 8,8 %.

Däremot har den ökade kreditgivningen motverkat förstärkningen av kapitaltäckningen. De riskvägda tillgångarna, investeringarna och åtagandena ökade från 539 miljarder mark

till 601 miljarder mark. De kalkylmässiga marknadsriskerna minskade från 38,7 miljarder mark till 24,5 miljarder mark (tabell 2).

Bankernas balansomslutningar ökade

Bankernas balansomslutningar ökade 1999 med ca 10 %, dvs. från 912 miljarder mark till 1 002 miljarder mark. Största delen av tillväxten genererades under årets sista kvartal.

På balansräkningens tillgångssida steg fordringarna på allmänheten och offentliga samfund från 556 miljarder mark till 628 miljarder mark. Balans-

postens relativa andel av balansomslutningen ökade från 61 till 63 %.

Också vissa andra balansposter, bl.a. fordringsbevis och kontanta medel, ökade 1999, men ingen annan post växte lika mycket som fordringar på allmänheten och offentliga samfund. Av de mera betydande balansposterna minskade endast materiella tillgångar från 35 miljarder mark till 32 miljarder mark. I posten ingår i huvudsak fastigheter.

På balansräkningarnas skuldsida skedde också förändringar. Det egna kapitalet växte med ca 24 %, dvs. från 50 miljarder mark till 62 miljarder mark. Största delen av tillväxten berodde på de vinster som den utmärkta lönsamheten har genererat och som har ökat särskilt det fria egna kapitalet. Skulderna till allmänheten och offentliga samfund steg från 438 miljarder mark till 485 miljarder mark och de emitterade skuldförbindelserna från 215 miljarder mark till 250 miljarder mark. Däremot sjönk skulderna till övriga kreditinstitut från 124 miljarder mark till 109 miljarder mark.

Kreditstockens kvalitet fortsatt god

Bankkoncernernas totala fordringar (krediter + garantier) uppgick 1999 till 451 miljarder mark. Garantierna minskade något, men krediterna ökade med 11 %, dvs. i samma takt som 1998. Den största kredittagarsektorn var fortfarande hushållen. Deras åtaganden ökade snabbare än andra sektorers. Hushållens andel av de totala åtagandena i samtliga sektorer utgjorde vid årets slut 45 %.

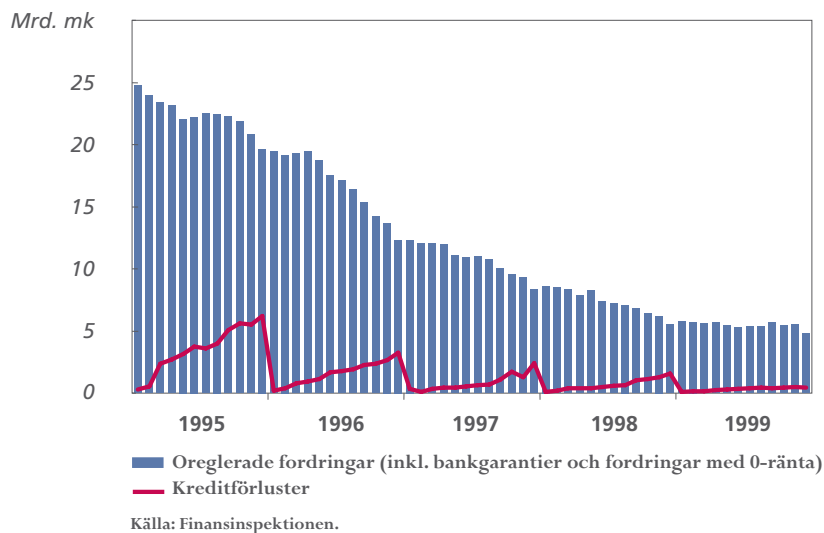
Den sedan 1994 obrutna nedgången i bankernas oreglerade fordringar håller på att avstanna. Beloppet oreglerade fordringar minskade endast marginellt 1999 (figur 5). I relation till kreditstocken var andelen oreglerade fordringar fortfarande liten, 1,1 %. Ett år tidigare hade andelen utgjort 1,3 % av de totala fordringarna. De oreglerade fordringarnas relativa andel låg sålunda på ungefär samma nivå som föregående år.

Den svagaste branschen 1999 var handel och restaurangverksamhet mätt med andelen oreglerade fordringar av branschens åtaganden. Byggsverksamheten, som länge har varit den svagaste branschen, återhämtade sig under 1999 mätt med detta mått snabbare än handeln och restaurangverksamheten.

De redovisade kreditförlusterna var små i relation till de totala fordringarna, endast 0,1 % av krediterna och garantierna. Så låg var kreditförlustnivån i de finländska bankerna inte ens under de sista åren av 1980-talet före bankkrisen. Därför väntas ingen ytterligare minskning av kreditförlusterna under de kommande åren.

I ett brev till bankerna i december 1999 uppmanade Finansinspektionen bankerna att förbereda sig för eventuella kreditförluster från nyutlåningen. Bankerna har under de goda åren kunnat stärka sin kapitaltäckning och sitt primära kapital som kan användas till att täcka framtida kreditförluster. Bankerna bör se till att kapitalet vid behov de facto också är disponibelt för detta. Finansinspektionen anser att bankerna bör tillämpa en försiktig vinstutdelningspolicy eller genom all-

Figur 5. Depositionsbankernas oreglerade fordringar och kreditförluster, 1995–1999

männa förlustreserveringar eller andra frivilliga reserveringar lämna de medel som behövs utanför vinstutdelningen.

De finländska bankernas utländska risktagning måttfull

Bankkoncernernas totala fordringar på utlandet ökade med 5 miljarder mark, dvs. till 194 miljarder mark vid slutet av 1999.

De finländska bankkoncernernas fordringar i Asien växte med ca 1 miljard mark till 13,4 miljarder mark. Uppgången kan till största delen tillskrivas den ökade finansieringen av utrikeshandeln. I de asiatiska ekonomierna kan skönjas klara tecken på en återhämtning, och de finländska bankkoncernerna väntar inte större kreditförluster än normalt från området i fortsättningen (figur 6, s. 60).

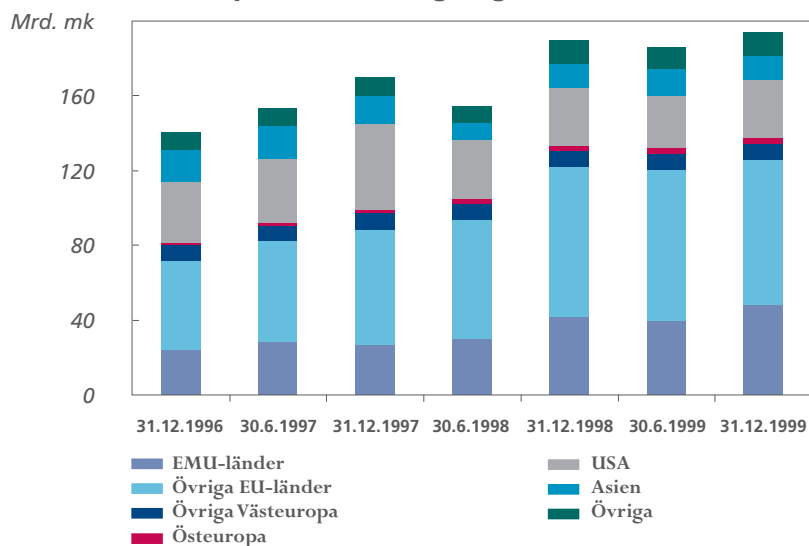
Också Rysslands ekonomiska läge förbättrades trots den politiska osä-

kerheten. De finländska bankernas fordringar i Ryssland var små också 1999.

Under 1998 förutspåddes Latinamerika bli en ny krishärd. Genom att den brasilianska realen fick börja flyta och därmed devalverades med ca 40 % gentemot US-dollar i början av 1999 lättade det ansträngda ekonomiska läget. De finländska bankerna har inte haft några betydande fordringar i Latinamerika.

Mot slutet av 1999 höjdes likviditetsnivån bl.a. på grund av millennieskiftet och kommande omstruktureringar. Detta syntes framför allt i att tillgångarna i euroområdet ökade kraftigt, vilket delvis också berodde på att växelkursrisken försvann vid början av 1999.

Figur 6. De finländska bankkoncernernas fordringar på utlandet enligt region 1996–1999

Källa: Finansinspektionen.

Fortsatt minskad derivatverksamhet i depositionsbankerna i Finland

Den nedåtgående trenden i derivatverksamheten³ som hade börjat 1998 fortsatte 1999. De utestående valutaterminskontrakten i bankerna i Finland halverades till 187 miljarder mark. I och med att marknaden i mark upphörde rasade volymen räntetermins- och räntefuturkontrakt till mindre än en tiondel eller till 124 miljarder mark mätt med det nominella värdet på underliggande tillgångar. Att ränteterminerna minskade berodde också på övergången från OTC-instrument till standardiserade produkter, varvid bara den öppna positionen anges som nominellt värde.

Kreditmotvärdet av icke standardiserade derivatkontrakt, vilket används vid beräkning av kapitalkravet för de finländska depositionsbankerna, sjönk 1999 med 10,1 miljarder mark till 18,3 miljarder mark.

Volymen beviljade garantier och garantiförbindelser låg oförändrat på ca 66 miljarder mark. Posten bindande kreditlöften steg med 3,1 miljarder mark till 52,4 miljarder mark på grund av ökad kreditgivning (tabell 3).

Hanteringen av valutarisker enklare tack vare euron

Valutakursrisken, som en del av marknadsrisken, spelade också 1999 en obetydlig roll jämfört med kreditrisken och ränterisken. De finländska kreditinstituten har i och med euron bibehållit sin måttfulla policy i fråga om valutapositioner över natten. Bankernas egna limiter för intradagspositioner skall hålla valutarisken inom uppsatta gränser. Bankerna försöker i regel täcka valutarisken i basverksamheten.

Införandet av euron har bidragit till att förenkla kreditinstitutens hantering av valutakursrisker, eftersom valutakursrisken för tio utländska va-

lutor eliminerades vid början av 1999. I sin valutaverksamhet beaktade bankerna osäkerheten i samband med millennieskiftet genom att minska volymen kontrakt och transaktioner. Handelsvolymen sjönk därför till en ovanligt låg nivå.

Den relativa ränterisken ökade

Banksektorns ränterisk utgjorde 916 miljoner mark vid utgången av 1999. Denna ränterisk är det belopp banker skulle vinna vid en räntestegring på en procentenhet respektive förlora vid motsvarande räntenedgång (se bilaga, s. 84). Vid utgången av 1998 hade beloppet uppgått till 744 miljoner mark⁴. Den relativa ränterisken ökade sålunda från 6 % till knappt 8 % (tabell 4). Också i mark blev ränterisken något större eftersom finansnettot inte förändrades märkbart. Förändringarna i investeringsrisken beror till största delen på att bankernas investeringsrisk i utländsk valuta före 1999 huvudsakligen uppstod i sådana valutor som numera utgör underuppdelningar av euron.

Antagandena har stor betydelse för slutresultatet av beräkningen. Ovan nämnda belopp har beräknats under antagandet att räntorna på avistainlåningen reagerar på förändringar i marknadsräntorna med ett års

³ Mätt med utestående kontrakt. På grund av rapporteringsförfarandet ingår koncerninterna kontrakt.

⁴ Siffrorna avviker från uppgifterna i Finansinspektionens verksamhetsberättelse för 1998 bl.a. på grund av att rapporteringsramen till följd av euron ändrades vid början av 1999. Vidare har Finansinspektionen vid början av 1999 ändrat vissa av sina antaganden (bl.a. behandlingen av avistainlåning och primärräntebundna krediter).

eftersläpning. Om antagandet i stället skulle vara att fördröjningen är kortare än en månad skulle slutresultatet bli ett helt annat. Om man antar att avistainlåningens maturitet är kortare än en månad ökar ränterisken från ovan nämnda 916 miljoner mark till 1 492 miljoner mark och effekten av ränteförändringarna skulle vara konträrt motsatt till situationen vid 916 miljoner mark (figur 7, s. 62). Andra viktiga antaganden är bl.a. att primärantebundna krediter hör till maturitetsklassen 1–3 månader⁵.

Marknadsvärdet av bankgruppernas aktier ökade

Marknadsvärdet av aktieinnehavet i bankkoncernerna och deras pensionskassor⁶ uppgick vid slutet av 1999 till ca 11,4 miljarder mark. Värdet hade stigit med cirka 3,9 miljarder mark eller 52 % från föregående årsskifte. Ökningen berodde på aktiernas kursuppgång och de bankägda livförsäkringsbolagens ökade placeringar.

I siffrorna ingår alla börsnoterade aktier, aktiefondsplaceringar och aktiederivat oavsett i vilken balanspost de redovisats. Aktierna består huvudsakligen av aktier som är föremål för handel på Helsingforsbörsen.

Inlåningens relativa andel som finansieringskälla har minskat

Den hela året ökade kreditgivningen och förberedelserna för millennieskiftet var de viktigaste faktorerna som påverkade finansförvaltningen inom banksektorn. Inlåningen täckte vid slutet av året något över 90 % av depositionsbankernas kreditgivning.

Tabell 3. Det nominella värdet av underliggande tillgångar för finländska bankers derivatkontrakt 1998 och 1999, milj. mk

	31.12.1999	31.12.1998	Förändring	Förändring, %
Valutaderivat				
Valutaterminer	187 208	415 257	-228 049	-55 %
Ränte- och valutawapper	36 572	26 480	10 092	38 %
Valutaoptioner	20 844	24 182	-3 338	-14 %
Räntederivat				
Ränteterminer och -futures	123 662	1 417 980	-1 294 318	-91 %
Ränteswapper	445 538	559 359	-113 821	-20 %
Ränteoptioner	27 297	28 724	-1 427	-5 %

Källa: Finansinspektionen.

Tabell 4. Banksektorns ränterisk¹ 1998–1999

Milj. mk	31.12.1999		31.12.1998
INKOMSTRISK	-1 302		-1 117
Poster i euro	-1 458	Poster i mark	-1 175
Poster i andra valutor	157	Poster i andra valutor	59
INVESTERINGSRISK	386		372
Poster i euro	380	Poster i mark	607
Poster i andra valutor	6	Poster i andra valutor	-235
RÄNTERISK	-916		-744
antagande: avistainlåning < 1 mån.	1 492		1 018
Finansnetto	12 140		12 381
Relativ ränterisk	-8 %		-6 %

¹ antagande: avistainlåning < 12 mån.

Förklaring till förtecknen

Räntorna stiger med 1 procentenhet

+

förlust

Räntorna sjunker med 1 procentenhet

-

vinst

förlust

Källa: Finansinspektionen.

Inlåningens relativa andel som finansieringskälla har minskat i takt med att bankerna har dragit ned sin överskottslikviditet.

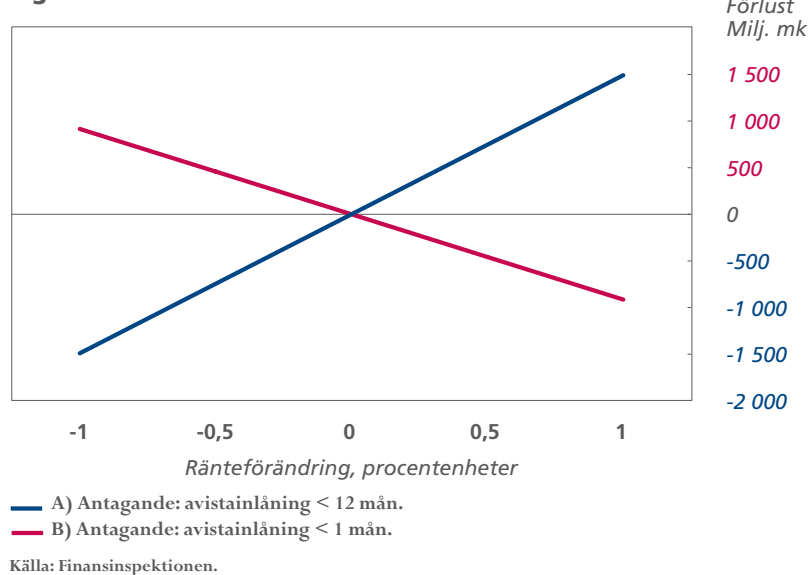
Bankerna förberedde sig för behovet av extra likviditet inför millennieskiftet på många olika sätt. Behovet av säkerheter för centralbanksfinansieringen säkerställdes på förhand och finansiering över årsskiftet

skaffades på kapitalmarknaden och penningmarknaden. Millennieskiftet förlöpte utan likviditetsproblem.

⁵ Antagandet att primärantebundna krediter hör till maturiteten 1–3 månader innebär att primärentorna reagerar på förändringar i den allmänna räntenivån med en eftersläpning på cirka två månader.

⁶ De finländska depositionsbankerna, deras livförsäkringsbolag, pensionskassor och pensionsstiftelser samt finländska dotterföretag och holdingsammanslutningar som hör till koncernen.

Figur 7. Ränterisken i banksektorn 31.12.1999

De finansiella underskotten i slutet av året mindre än normalt

Depositionsbankernas kortfristiga finansiella underskott⁷ varierade under året mellan 48 och 74 miljarder mark. Det finansiella underskottet i relation till balansomslutningen var 5–7 %. I beräkningen antas avistainlåningen stanna kvar i banken⁸. Särskilt mot slutet av året var de finansiella underskotten mindre än normalt då bankerna reserverade extra likviditet för årsskiftet. En fjärdedel av depositionsbankernas skulder förfaller till betalning inom en månad, ca 40 % inom ett halvt år och hälften inom ett år.

Tillsynen över värdepappersföretagens risktagning

För värdepappersföretag gäller huvudsakligen samma kapitaltäckningsregler som för kreditinstitut. Kapital-

kravet omfattar både marknadsrisken i företagets egen handel och kreditrisken i den övriga verksamheten. Kapitalkraven för värdepappersföretagens marknadsrisk har varit relativt måttfulla i relation till kapitalbasen. Verksamheten består till största delen av uppdrag för kundernas räkning. Kapitalkraven för kreditrisken är också låga eftersom egentlig kreditgivning i regel inte är tillåten för värdepappersföretag.

Värdepappersföretag har ålagts ett särskilt kapitalkrav på 25 % av de fasta kostnaderna enligt den fastställda resultaträkningen för att täcka verksamhetsrisken. Att uppfylla kapitalkravet för verksamhetsrisken har inte varit problematiskt för vinstbärande värdepappersföretag, även om det varit viktigt att se till att kapitalbasen varit tillräcklig bl.a. i samband med värdepappersföretagens dividendutdelning.

På grund av den kraftigt ökade aktieomsättningen har värdepappersförmedlarna varit tvungna att bereda sig på allt större likviditetsbehov vid clearingen av aktiehandeln.

Värdepappersföretagens provisionsintäkter ökade

Vid slutet av 1999 uppgick antalet auktoriserade värdepappersföretag i Finland till 44 (46 år 1998). Provisionsintäkterna utan inbördes elimineringar utgjorde sammantaget 1,5 miljarder mark (ca 1,1 miljarder mark 1998) och rörelsevinsten totalt 750 miljoner mark (ca 575 miljoner mark år 1998). Det sammanlagda nettot av värdepappersföretagens egen handel steg till 130 miljoner mark (ca 100 miljoner mark 1998). De sammanräknade siffrorna är på grund av förändringar inom branschen inte direkt jämförbara med uppgifterna för tidigare år.

Den ökade användningen av Internet i värdepappersförmedlingen har ökat konkurrensen om provisionerna. Den branta tillväxten i aktieomsättningen, särskilt mot slutet av 1999, har dock ökat värdepappersförmedlarnas provisionsintäkter. Inom förmögenhetsförvaltningen har konkurrensen ökat på grund av det allt större utbudet av tjänster men den kraftigt växande förmögenhetsförvaltningen och kanaliseringen av medel till förmögenhetsförvaltarna, antingen via

⁷ Från tillgångarna i och utanför balansräkningen avdras skulderna i och utanför balansräkningen. Med kortfristiga poster avses tillgångar och skulder som förfaller till betalning inom en månad.

⁸ Affärsverksamheten antas fortgå utan förändringar (s.k. going concern-antagande). Om man antar att 30 % av avistainlåningen förfaller till betalning inom en månad mer än fördubblas det finansiella underskottet.

fonder eller direkt, har drivit upp provisionsintäkterna betydligt. Emissionsinstitutens provisionsintäkter har ökat bl.a. på grund av det mycket stora antalet aktieförsäljningar och emissioner.

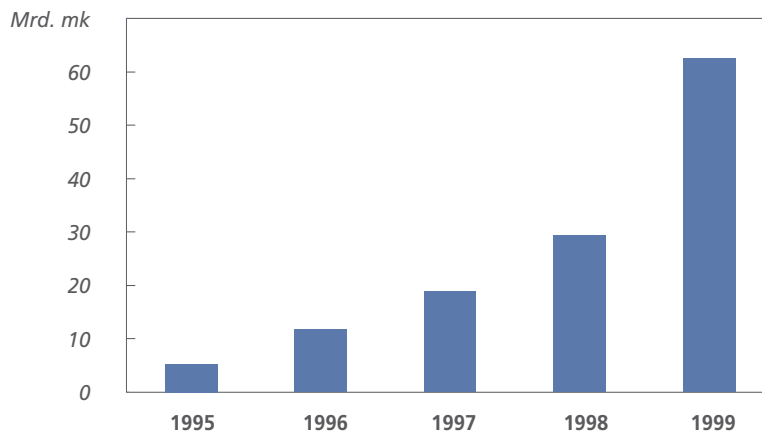
Fondbolagens intäkter växte

Placeringsfonderna hade vid utgången av 1999 ett kapital på över 62 miljarder mark (figur 8 och 9). Ökningen jämfört med föregående år uppgick till ca 113 %, vilket motsvarar över 33 miljarder mark. Ökningen av kapitalen berodde både på tillflödet av nytt kapital till fonderna och kursuppgången på värdepapper. Under året fick fonderna ett kapitaltillskott på ca 19 miljarder mark. Särskilt bankkoncernernas fondbolag fick rikligt med nytt kapital i sina placeringsfonder och ökade samtidigt sin marknadsandel av det förvaltade kapitalet.

Också antalet placeringsfonder ökade. Under året fastställde Finansinspektionen stadgarna för 75 nya placeringsfonder. Vid utgången av 1999 hade 187 placeringsfonder och 25 fondbolag inlett sin verksamhet i Finland. Under året inledde 3 nya fondbolag sin verksamhet.

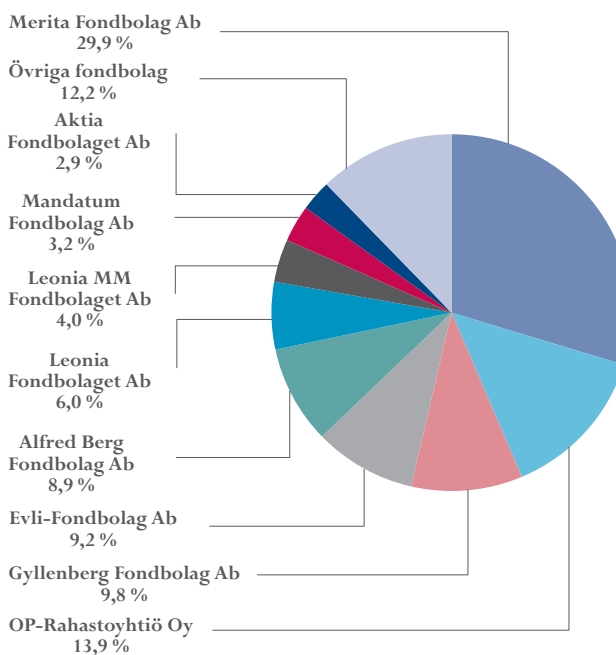
Fondbolagens intäkter⁹ ökade 1999 både på grund av att kapitalet i de förvaltade placeringsfonderna ökade och på grund av placeringsfondernas goda avkastning. Fondbolagen visade goda resultat för 1999.

Figur 8. Placeringsfondernas kapital 1995–1999

Källa: Finansinspektionen.

Figur 9. Fondbolagens marknadsandelar 1999

Källa: Finansinspektionen.

⁹ Fondbolagens intäkter bestod till största delen (över 90 %) av förvaltningsprovisioner som tas ut av placeringsfonderna och tecknings- och inlösningsprovisioner som tas ut av andelsägarna. Det finns i praktiken två typer av förvaltningsprovisioner: fasta och s.k. avkastningsbundna. Fasta provisioner baserar sig på både placeringsfondens storlek och en fast provisionsprocent som tas ut för varje pla-

ceringsfond. Vid avkastningsbundna provisioner påverkas den provision som fondbolaget får av placeringsfondens avkastning, som jämförs med avkastningen på ett jämförelseindex för placeringsfonden. I praktiken tillämpar ingen placeringsfond endast avkastningsbundna provision, utan en fast förvaltningsprovision av en viss storlek används alltid vid sidan av den avkastningsbundna provisionen.

OBSERVERAT VID INSPEKTIONERNA

Centrala teman vid platsbesöken och inspektionerna i kreditinstituten var 1999 bl.a. tillsynsobjektens strategiska beredskap, intern kontroll och riskhantering. På kapitalmarknaden var bl.a. beräkningen av placeringsfondernas värde, fondbolagens beredskap för internationell placeringsverksamhet och fondprospekten föremål för inspektioner.

Föremål för särskild granskning blev överföringen av handeln med finländska derivat till Eurex, och mot slutet av året var clearingmedlemmarnas och clearingsystemets risker nya inspektionsobjekt. För dessa redogörs närmare på s. 49–50.

Finansinspektionen gjorde också inspektioner av betalningssystemen, år 2000-problemen och tillsynsobjektens datasäkerhet samt en utredning om bostadslån i form av en genomgång av bankernas bostadslänestock, låneräntor och säkerheter. Även rutinerna vid aktieemissioner och aktieförsäljningar granskades (se s. 47–48).

Bankernas strategiska beredskap granskades

De förändringskrafter som EMU framkallar och andra förändringskrafter på medellång och lång sikt innebär för banksektorn mera möjligheter än hotbilder. Detta konstaterades i de banker vars strategiska beredskap Finansinspektionen utredde under våren och hösten 1999¹⁰. Enligt bankernas bedömning påverkas deras verksamhet mest av den tekniska utvecklingen, den ökade användningen av teknik,

strukturella förändringar och den fortsatta internationaliseringen. Verkingarna upplevdes klart starkare i större banker än i mindre, men bankerna var överens i sin identifiering av de viktigaste förändringskrafterna.

Utredningen förstärkte uppfattningen att förändringskrafterna har den största inverkan på värdepappersförmedlingsverksamheten, inlåningen från allmänheten och andra placeringsstjänster. I värdepappersförmedlingsverksamheten ökar den tekniska utvecklingen och den fortsatta internationaliseringen den utländska konkurrensen. Insättningarnas konkurrenskraft försvagas på grund av placerarnas ökade avkastningskrav, branschglidning, sloandet av skattefriheten för inlåningen och den tekniska utvecklingen. Avgörande faktorer i placeringsverksamheten har varit att placerarnas avkastningskrav har ökat och att internationaliseringen möjliggjort nya placeringsformer.

Inspektionerna av den interna kontrollen fortsatte

Granskningen av den interna kontrollen fortsatte genom platsbesök och inspektioner som fokuserades på olika delområden av den interna kontrollen.

Vid platsbesöken och inspektionerna betonades högsta ledningens ansvar för den interna kontrollen. Inspektionerna inriktades särskilt på ledarskapet, tillsynsmiljön, riskhanteringssystemet och riskkontrollens oberoende ställning. Vid inspektionerna beaktades också hur ledningen hade organiserat uppföljningen av den interna kontrollens effektivitet och hur internrevisionen fungerar.

Finansinspektionen uppmanade tillsynsobjektens ledning att säkerställa att de principer för den interna kontrollen som nämns i Finansinspektionens föreskrift och anvisning om intern kontroll och internrevision har genomförts.

Riskhanteringen granskades genom temainspektioner

Riskhanteringen granskades genom inspektioner av marknadsriskkontrollen och finansieringsriskhanteringen. Också inspektionerna av kapitaltäckningskalkylernas riktighet fortsatte på samma sätt som föregående år.

Ett nytt inspektionstema var de största tillsynsobjektens indexrelaterade värdepapper och säkringarna av dem. Också vid dessa inspektioner betonades att en adekvat riskkontroll kräver att riskmättnings- och registreringsprinciper fastställs och godkänns då nya produkter introduceras.

De systembrister och problem vid kontrollen och skötseln av lågavkastande krediter som hade upptäckts vid temainspektionerna främst under 1998 utreddes fortfarande. Funktionen föreföll att i regel ha skötts bra, men i fortsättningen kommer hanteringen och kontrollen av kreditrisken på grund av den kraftiga kreditexpansionen att kräva ytterligare insatser.

¹⁰ Syftet med utredningarna var att bedöma hur EMU och andra viktiga utvecklingstrender och förändringskrafter på medellång/lång sikt påverkar bankernas affärsverksamhet och strategier och vilken beredskap bankerna har att möta förändringskrafterna.

Placeringsfondernas värdeberäkningsmetoder granskades genom stickprov

Placeringsfondernas värdeberäkningsmetoder granskades genom stickprov. Föremål för granskning var de personella resurserna, det tekniska genomförandet av beräkningen, tidpunkten för beräkningen samt fel och korrigeringar. Fondbolagen hade tillräckligt med personal för att beräkna värdet på placeringsfonderna, men problemet med ersättare hade inte beaktats i tillräckligt hög grad i alla bolag.

Genom stickprov granskades också beredskapen hos fondbolag och värdepappersföretag som idkar för mögenhetsförvaltning att bedriva internationell placeringsverksamhet. Teman för inspektionerna var bl.a. valet

av internationella samarbetspartner, avtalspraxis och organiseringen av kontrollen av placeringsverksamheten. De företag som inspekterades hade i regel valt stora och välkända företag som samarbetspartner. Samarbetsavtalens innehåll och omfattning varierade mycket. Vid inspektionerna upptäcktes brister också i den interna kontrollen och rapporteringen beträffande den internationella placeringsverksamheten.

Andra inspektioner

Finansinspektionen utvärderade de tre största tillsynsobjektens internrevision med hjälp av den internationella yrkesstandarden för internrevision. En uppföljning av läget hos dessa sker regelbundet.

Temainspektionen av fondbolagens fondprospekt visade att prospekten i regel motsvarade kraven i lagen och finansministeriets beslut. I enstaka fall konstaterades emellertid betydande brister.

Flera polisutredningar begärdes

Finansinspektionen undersökte under 1999 flera misstänkta fall av missbruk på värdepappersmarknaden. I åtta fall begärdes polisutredning. Av dem gällde sex misstanke om missbruk av insiderinformation och två misstanke om värdepappersmarknadsbrott. Utredningarna gällde handel med nio olika bolags aktier.

Regleringsverksamheten

Finansinspektionen deltog aktivt i beredningen av såväl EU-lagstiftningen som den nationella lagstiftningen. Inspektionens egna normer meddelades tillsynsobjekten i form av föreskrifter, anvisningar och ställningstaganden.

Under 1999 gav Finansinspektionen remissyttranden bl.a. om förslagen till lagar om andelslag, hypoteksbanker, konglomerat och likvidation och rekonstruktion av kreditinstitut. Yttranden gavs också om finansministeriets utkast till beslut om regelbunden informationskyldighet för värdepappersemitterter, om uppgifter som skall ges i samband med anmälan om och offentliggörandet av ägarandelar och om ömsesidigt erkännande av börsprospekt och emissionsprospekt som godkänts inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Finansinspektionen reviderade sin anvisning om förfarandet vid marknadsföring av värdepapper och den s.k. insiderföreskriften, som utsträcktes till att gälla var och en som de facto får insiderinformation i sitt arbete. Dessutom meddelade Finansinspektionen ett ställningstagande om finansiella instrument (se s. 47) som kompletterar bokslutsföreskrifterna och ställningstagandet om utläggning av verksamheter (se s. 51).

Finansinspektionens sanktionsmedel borde utökas

Finansinspektionen har föreslagit för finansministeriet att inspektionen borde få fler möjligheter att förelägga sanktioner. En del av de nuvarande sanktionerna är alltför starka och följderna av dem för svåra att kontrollera för att de effektivt skall kunna bidra

till att upprätthålla marknadsdisciplin eller styra marknaden och tillsynsobjektens verksamhets sätt. De nuvarande sanktionsmedlen ger Finansinspektionen exempelvis möjlighet att förbjuda ett tillsynsobjekt att verkställa ett beslut som strider mot lag eller föreskrifter. Finansinspektionen kan också förena ett förbud med vite eller föreslå att finansministeriet återkallar koncessionen.

Sanktionerna borde vara klara och snabbt verkställbara, dvs. bötesliknande avgifter (civila böter) eller möjlighet att ge tillsynsobjekten anmärkning eller varning. Civila böter skulle vara användbara t.ex. vid upprepade eller betydande normöverträdelser. De skulle också vara ett alternativ till traditionella skadestånd. Civila böter skulle självfallet kunna överklagas.

Sanktionsmedlen borde också omfatta möjligheten att ge en anmärkning eller en allvarligare varning.

Offentliggörande av förelagda sanktioner skulle för sin del bidra till att öka marknadsdisciplinen, och själva hotet om offentliggörande skulle sålunda ha också en preventiv inverkan.

UTVECKLINGEN AV EU:S FINANSMARKNADSLAGSTIFTNING

Kapitaltäckningsreglerna ses över

Baselkommittén för banktillsyn offentliggjorde i juni ett förslag till en genomgripande reform av kapitaltäckningsreglerna. I november kom Europeiska kommissionen med sitt

förslag, som i huvuddrag överensstämmer med Baselkommitténs men på vissa punkter är mera detaljerat.

Kommissionens förslag omfattar samma tre pelare som Baselkommitténs förslag: metoder för beräkning av kapitalkravet¹, spelregler för tillsynen över kapitaltäckningen² och förbättring av förutsättningarna för marknadsdisciplin³.

Den första pelaren i förslagen syftar framför allt till differentierad kreditriskmätning vid beräkning av kapitalkravet. Dessutom är ambitionen att utveckla reglerna så att kapitalkrav fastställs även för andra risker, exempelvis för ränterisken, som beror på maturitetsskillnader mellan in- och utlåningen, och för operativa risker. I förslaget behandlas dessutom frågan om det i standardmetoden för beräkning av kapitalkravet vore möjligt att använda externa kreditvärderingsföretags rating som grund för riskklassificeringen. En annan fråga är om bankernas interna kundrating också kunde användas som grund för riskviktningen i kapitaltäckningskalkylen.

Den andra pelaren i både Baselkommitténs och Europeiska kommissionens förslag behandlar kapitaltillsynen. Pelaren kompletterar kapitalkravet med element som hänför sig till kapitaltillsynen och kvalitativa utvärderingar av riskhanteringen. Vid uppföljningen av enskilda bankers kapitaltäckning beaktas särskilt bankernas riskprofil och riskkontrollmetoder. Eftersom bankerna i dessa hän-

¹ *Minimum capital requirements.*

² *Supervisory review.*

³ *Market discipline.*

seenden skiljer sig från varandra har man ansett att det förutom ny risk- viktning är nödvändigt att kapitalba- sen skall kunna variera på motsvaran- de sätt. Det allmänna, för alla banker gemensamma kapitalkravet på 8 % anses inte längre som sådant vara till- räckligt för att bidra till det finansiella systemets stabilitet.

Den tredje pelaren syftar till att förbättra möjligheterna att införa marknadsdisciplin genom ökade krav på öppenhet. Utgångspunkten är att den kontroll som marknaden utövar skall komplettera myndighetstillsynen och därigenom bidra till ökad finan- siell stabilitet. Enligt förslaget skulle kreditinstituten vara skyldiga att of- fentliggöra uppgifter dels om sin verksamhet och ekonomiska ställning, dels om sin risktagningsstrategi, risk- profil, riskhantering samt om kapital- basens sammansättning och villkoren för de olika kapitalposterna.

Reformen antas sporra de berörda bankerna och värdepappersföretagen att utveckla ännu bättre riskhante- ringssystem. En ökad rapporterings- skyldighet avseende risktagningsprofi- len och riskhanteringsmetoder antas förbättra genomlysningen av markna- den och förenhetliga riskhanterings- metoderna globalt.

Genom reformen skulle också till- synsmyndigheternas verksamhetsför- utsättningar förbättras. Det föreslagna regelverket ger tillsynsmyndigheterna möjlighet att vid behov fastställa ett högre kapitalkrav än kravet på minsta kapital för en enskild bank om ban- kens kapitalbas inte kan anses vara tillräcklig i förhållande till bankens ekonomiska ställning och risktagning.

Tabell 5. De viktigaste av de lagar som Finansinspektionen övervakar iakttagandet av

Kreditinstitutslagen (30.12.1993/1607, Fi107)
Affärsbankslagen (28.12.1990/1269, Fi 108)
Sparbankslagen (28.12.1990/1270, Fi 109)
Andelsbankslagen (28.12.1990/1271, Fi 110)
Lagen om utländska kreditinstituts och finansiella instituts verksamhet i Finland (30.12.1993/1608, Fi 112)
Lagen om hypoteksföreningar (8.12.1978/936, Fi 113)
Lagen om ombildning av sparbank till bank i aktiebolagsform (6.11.1992/972)
Lagen om hypoteksbanker (27.12.1999/1240)
Lagen om statens säkerhetsfond (30.4.1992/379, Fi 115)
Värdepappersmarknadslagen (26.5.1989/495, Fi 116)
Lagen om handel med standardiserade optioner och terminer (26.8.1998/772, Fi 117)
Lagen om placeringsfonder (29.1.1999/48, Fi 118)
Lagen om värdepappersföretag (26.7.1996/579, Fi 119)
Lagen om utländska värdepappersföretags rätt att tillhandahålla investeringstjänster i Finland (26.7.1996/580, Fi 119 a)
Lagen om värdeandelssystemet (17.5.1991/826, Fi 120)
Lagen om värdeandelsskonton (17.5.1991/827, Fi 122)

Källa: Finansinspektionen.

Detta kräver en mångsidig kompetens eftersom utvärderingen av kapital- täckningen inte bara förutsätter ob- jektivitet utan också en mera övergri- pande bedömning av verksamheten än tidigare.

Enligt kommissionens handlings- plan för finansiella tjänster skall refor- men av kapitalreglerna i unionen ge- nomföras enligt riktlinjerna i Basel- kommitténs motsvarande arbete. Re- misstiden för Baselkommitténs och Europeiska kommissionens förslag går ut den 31 mars 2000.

I EU ansvarar de nationella myn- digheterna för samrådsförandet. Kommissionen konsulterar för sin del direkt kreditinstituten, värdepappers- företagens och konsumentorganisa- tionernas europeiska föreningar. Fi- nansinspektionen deltog i beredning- en av EU:s samrådsdokument i kom- missionens olika expertgrupper.

De nya bestämmelserna beräknas träda i kraft tidigast år 2003.

EU:s bokslutsregler utvecklas

Enligt Europeiska kommissionens handlingsplan för finansiella tjänster är jämförbar, tydlig och tillförlitlig fi- nansiell information en förutsättning för en effektiv och integrerad kapital- marknad. Kommissionen konstaterar i sin handlingsplan att dess uppgift är att utveckla fjärde och sjunde bolags- rättsdirektivet så att de beaktar de förändringar som har skett i de internationella redovisningsstan- darderna. Kommissionen har ansett att IAS-standarderna⁴ (International Accounting Standard) för närvarande förefaller att vara det lämpligaste riktmärket för en enda uppsättning ekonomiska rapporteringskrav.

Under 1999 beredde kommissio- nen dessutom ett förslag till ändring av fjärde och sjunde bolagsrätts- direktivet i fråga om marknadsvärde- ringen av balansposterna. Under året

⁴ Redovisningsstandarderna IAS upprätthålls av International Accounting Standards Com- mittee (IASC).

fortsatte kommissionen dessutom att finslipa sin egen rekommendation om finansiella instrument.

Beredningen av tillsynen och regleringen av finansiella konglomerat inleddes

Beredningen av tillsynen och regleringen av finansiella konglomerat började i en expertgrupp underställd kommissionen i november 1999. Arbetet går ut på att bedöma bristerna i lagstiftningen och behoven av reglering. Beredningen fokuseras bl.a. på regleringen av kapitaltäckningen och andra risker, på frågor om ägar- och ledningsprövning, informationsutbyte mellan myndigheterna och koordineringen av tillsynen. Direktivförslaget väntas bli färdigt i slutet av år 2000.

ÄNDRINGAR I LAGSTIFTNINGEN

Straffbestämmelserna i värdepappersmarknadslagen flyttades till strafflagen

Den 1 juni 1999 trädde en ändring av värdepappersmarknadslagen i kraft enligt vilken straffbestämmelserna om värdepappersmarknadsbrott reviderades och bestämmelserna om de mest klandervärda brotten flyttades från värdepappersmarknadslagen och lagen om handel med standardiserade optioner och terminer till strafflagen.

Samtidigt skärptes straffpåföljderna för de allvarligaste formerna av missbruk. Bestämmelsen om missbruk av insiderinformation i värdepappersmarknadslagen utsträcktes till att gälla var och en som uppsåtligt missbrukar insiderinformation. Utom be-

stämmelsen om missbruk av insiderinformation togs en bestämmelse om grovt missbruk av insiderinformation in i lagen.

Vilseledande åtgärder för att påverka kurserna tolkades uttryckligen som straffbar kursmanipulation, medan den tidigare lagen hade kriminaliserat endast vissa sätt att manipulera kurserna.

I strafflagen infördes också en bestämmelse om informationsbrott som gäller värdepappersmarknaden. Bestämmelsen gäller lämnande av osanna eller vilseledande uppgifter vid yrkesmässig marknadsföring eller förvärv av värdepapper inom näringsverksamhet samt brott mot de viktigaste informationsskyldigheterna i värdepappersmarknadslagen.

På de nya värdepappersmarknadsbrotten som har tagits in i strafflagen kan tillämpas strafflagens bestämmelser om juridiska personers straffansvar. En juridisk person i vars verksamhet har begåtts ett brott kan dömas till samfundsböter.

Lagen om handel med standardiserade optioner och terminer och värdepappersmarknadslagen ändrades

Som ett led i Helsingfors Börs och Eurex plan att flytta derivathandeln till Tyskland gjordes flera ändringar i lagen om handel med standardiserade optioner och terminer och i värdepappersmarknadslagen. Ändringarna trädde i kraft den 1 november 1999.

De viktigaste ändringarna gällde en utvidgning av regleringen av derivatkontrakt, ett partiellt slopande av marknadsföringsbegränsningen i la-

gen om handel med standardiserade optioner och terminer och en harmonisering av bestämmelserna om verksamhetstillstånd och fit & proper-bestämmelserna också för fondbörser, derivatbörser och värdepapperscentraler.

Lagstiftningen känner i fortsättningen standardiserade optioner och terminer enligt lagen om handel med standardiserade optioner och terminer, med dessa jämfällbara derivatkontrakt, exempelvis Eurex-derivat och OM-derivat, och övriga derivatkontrakt, dvs. främst OTC-derivat. För derivatkontrakt gäller förbud mot osann och vilseledande marknadsföring, förmedlarnas uppföranderegler, handelsrapportering (exkl. OTC-produkter) och skyldighet att lämna uppgifter till insiderregistret. Samtidigt slopades det ovillkorliga förbudet mot handel med derivat som gällde vissa personer i ledande ställning och vissa andra anställda vid börser och hos förmedlare.

Den marknadsföringsbegränsning som ingick i lagen upphävdes delvis. Standardiserade derivat får erbjudas till vem som helst som placeringsobjekt. Dessutom får värdepappersförmedlarna erbjuda vem som helst OTC-derivat som placeringsobjekt, medan andra får erbjuda dem enbart till yrkesmässiga investerare.

Lagen om överlåtelseskatt och inkomstskattelagen ändrades så att överlåtelseskatt inte behöver betalas på överlåtelse av värdepapper som sker för fullgörande av standardiserade eller därmed jämfällbara derivatkontrakt. Bestämmelserna om överlåtelsevinst och -förlust på standardiserade derivatkontrakt tillämpas också

på derivatkontrakt som skall jäms-
ställas med standardiserade derivat.

Andra lagar och lagändringar som trätt i kraft under året

Den nya lagen om placeringsfonder trädde i kraft vid början av februari 1999. Genom lagen förtydligades tillämpningsområdet för lagen om placeringsfonder liksom även lagens struktur och behörighetsfördelningen mellan myndigheterna. Samtidigt ändrades också den s.k. lagen om penningtvätt och lagen om finansinspektionen. Kretsen av anmälningspliktiga enligt lagen om penningtvätt utvidgades till att gälla även fondbolag och förvaringsinstitut som avses i lagen om placeringsfonder.

Lagen om Försäkringsinspektionen och vissa lagar i samband med den trädde i kraft vid början av april, då Försäkringsinspektionen inledde sin verksamhet under social- och hälsovårdsministeriet (se s. 54).

Lagen om ändring av värdepappersmarknadslagen trädde i kraft den 1 april 1999. Ändringarna gällde värdepappersemitterers och aktieägares informationsskyldighet. Skyldigheten att upprätta delårsrapport utsträcktes till att gälla alla emitterer av värdepapper som är föremål för offentlig handel. Aktieägarnas flaggningskyldighet skärptes genom fler flaggningsgränser och genom sänkning av den nedre gränsen till 5 %.

Den nya lagen om betalningsöverföringar trädde i kraft den 14 augusti 1999. Genom lagen genomförde direktivet om gränsöverskridande betalningar. Dessutom var lagen avsedd att

komplettera lagstiftningen om rättsverkningarna av betalningsöverföringar. Lagen omfattar under vissa förutsättningar också gränsöverskridande betalningar mellan Finland och stater som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Lagen om borgen och tredjemanspant trädde i kraft den 1 oktober 1999. Syftet med den nya lagen är att förbättra särskilt de enskilda borgensmännens ställning.

Den nya offentlighetslagen trädde i kraft den 1 december 1999. Lagens syfte är att öka öppenheten i myndigheternas verksamhet, förbättra möjligheterna att få uppgifter om myndigheternas verksamhet och om ärenden som myndigheterna behandlar och bereder, trygga en god informationshantering och förtydliga sekretessgrunderna.

Lagen om vissa villkor vid värdepappers- och valutahandel samt avvecklingsystem trädde i kraft den 11 december 1999. Genom lagen genomfördes direktivet om slutgiltig avveckling i system för överföring av betalningar och värdepapper.

Lagen om hypoteksbanker trädde i kraft den 1 januari 2000. Lagen tillämpas på verksamhet där kreditinstitut emitterar i lagen avsedda masskuldebrevslån med säkerheter och av de medel som skaffats på detta sätt beviljar allmänheten krediter med säkerheter. Sådan verksamhet är tillåten endast för hypoteksbanker som avses i lagen. Finansinspektionen övervakar hypoteksbankernas verksamhet. I skrivande stund har ännu ingen hypoteksbank inlett verksamhet.

FINANSINSPEKTIONENS ANVISNINGAR OCH FÖRESKRIFTER

Anvisningen om förfarandet vid marknadsföring av värdepapper trädde i kraft den 1 maj 1999. Den gäller marknadsföring och förvärv i Finland samt gränsöverskridande marknadsföring i Finland av värdepapper och standardiserade derivatkontrakt. Anvisningen tillämpas inte på marknadsföring som är riktad enbart till yrkesmässiga investerare (se s. 48).

I föreskriften och anvisningen om riskhantering och övrig intern kontroll i kreditinstitut infördes minimikrav för riskhanteringen och i dem gjordes vissa tekniska ändringar. Ändringarna trädde i kraft den 1 augusti 1999.

Insiderbestämmelserna ändrades den 15 december 1999. Syftet med ändringarna var att begränsa kretsen av anmälningskyldiga. Största delen av kreditinstitutens anställda och förvaltningsrådsmedlemmar befriades från anmälningskyldighet. I fortsättningen anmäls dessa till insiderregistret bara om de i sitt uppdrag verkligen har möjlighet att få insiderinformation. Också utländska parter skyldighet att hålla register preciserades.

Insiderbestämmelser om fondbolag och dessas förvaringsinstitut bereddes utgående från den nya lagen om placeringsfonder. De trädde i kraft den 15 december 1999.

I föreskriften om rapportering av kapitalbasen och den gruppbaseade kapitalbasen för täckning av marknadsrisker gjordes vissa tekniska ändringar. Ändringarna trädde i kraft den 31 december 1999.

KOMMANDE LAGSTIFTNING

Vid finansministeriet bereds förslag till de ändringar i lagstiftningen som föranleds av att värdeandelsregistren centraliseras till värdepapperscentralen. De nuvarande värdeandelarna och värdeandelskontona centraliseras till värdepapperscentralen och värdepapperscentralen blir enda registeransvarig. De nuvarande registeransvariga blir enligt internationellt mönster kontoförande institut med rätt att göra registreringar i värdeandelsregistret. Syftet med att centralisera värdeandelsregistren är att förenkla värdeandelsystemets uppbyggnad och göra den finländska värdepappersmarknaden och aktieclearingen konkurrenskraftigare.

Finansministeriet tillsatte i september 1999 en arbetsgrupp med

uppgift att utreda om det är nödvändigt att revidera lagstiftningen om betalningsförmedling och mottagande från allmänheten av insättningar och därmed jämförbara medel som skall betalas tillbaka. Arbetsgruppens mandat går ut den 31 december 2000.

Införande av kapitaltäckningsdirektiven i Finland

EU antog 1998 tre direktivändringar, dvs. 98/31/EG, 98/32/EG och 98/33/EG (den s.k. Luxemburgkompromissen). Genom direktiven ändras huvudsakligen rådets direktiv om kapitaltäckningsgrad för kreditinstitut (89/647/EEG) och rådets direktiv om kapitalkrav för värdepappersföretag och kreditinstitut (93/6/EEG), och de skall genomföras nationellt senast den 21 juli 2000.

Direktiven tillåter att tillsynsobjekten använder egna modeller vid beräkning av marknadsrisker. Dessutom införs ett kapitalkrav för aktie- och råvaruderivat (inkl. guld). Vid beräkning av kreditrisken blir det obligatoriskt att för samtliga derivat använda en metod baserad på marknadsvärdet då kreditinstitutet eller värdepappersföretaget har betydande poster i vilka det ingår marknadsrisk. Av direktivändringarna följer också att riskklassen för värdepapperiserade krediter med bostadssäkerhet sänks från 100 till 50 %.

Finansinspektionen gav på hösten 1999 ett remissyttrande om finansministeriets lagförslag i ärendet och beredde samtidigt motsvarande ändringar av sina föreskrifter, som skickades på remiss i januari 2000.

Finansinspektionen i korthet

Finansinspektionen är en myndighet som utövar tillsyn över finansmarknaden. Den inrättades vid Finlands Bank 1993 och fungerar administrativt i samband med centralbanken men är självständig i sina beslut.

Vid slutet av 1999 hade Finansinspektionen 123 anställda, av vilka 110 var ordinarie anställda. Vid kreditinstitutsavdelningen tjänstgjorde 65 personer, vid kapitalmarknadsavdelningen 29, vid avdelningen för stödfunktioner 25 och vid direktörens stab 4. Cirka 80 % av de anställda utgörs av sakkunniga.

I tillsynsarbetet betonas ägarnas ansvar för riskhanteringen och den interna kontrollen

Målet för Finansinspektionens verksamhet är att främja stabiliteten på finansmarknaden och förtroendet för tillsynsobjektens och finansmarknadens verksamhet.

I sitt tillsynsarbete betonar Finansinspektionen ägarnas och ledningens ansvar för tillsynsobjektets interna kontroll och riskhantering. Dessa är prioriterade områden också i Finansinspektionens tillsynsverksamhet. En viktig del av tillsynsarbetet utgörs av inspektioner som inriktas på tillsynsobjekt som ifråga om verksamheten och riskerna på marknaden har en central betydelse. Också temainspektioner genomförs vid behov. Genom rapporter följer Finansinspektionen tillsynsobjektens ekonomiska ställning, risktagning och verksamhetsförutsättningar.

I tillsynen av kapitalmarknaden accentueras Finansinspektionens upp-

gift att upprätthålla marknadens tillförlitlighet. Detta sker bl.a. genom övervakning av förfaringsätten på värdepappersmarknaden, övervakning av att emittenterna uppfyller sin informationskyldighet och genom undersökning av misstänkta fall av missbruk av insiderinformation och andra värdepappersmarknadsbrott. Finansinspektionen verkar för en smidig och tillförlitlig värdepappershandel och clearingverksamhet.

Tillsynen utövas i samarbete med andra myndigheter, särskilt centralbanken, Försäkringsinspektionen och finansministeriet. Samarbetet med utländska tillsynsmyndigheter är aktivt och ökar hela tiden.

Finansinspektionen deltar i beredningen av lagstiftningen och meddelar också egna normer

Finansinspektionens regleringsverksamhet består dels av deltagande i beredningen av den nationella lagstiftningen och EU-lagstiftningen, dels av Finansinspektionens egen normgivning. Finansinspektionen har som mål att regleringen skall fokuseras på det väsentliga och vara kostnadseffektiv. Regleringen får inte bli otympligare än i andra EU-länder.

I sin beredning av normer anlitar Finansinspektionen både interna och externa sakkunniga, upprätthåller kontakt med marknadsparterna och ger också tillsynsobjekten möjlighet att påverka beredningen av normerna.

Finansinspektionen följer aktivt förhållandena på marknaderna och kommer vid behov med framställningar till andra myndigheter om lagstift-

ning eller andra åtgärder. Genom egna initiativ och åtgärder söker Finansinspektionen främja en effektiv och funktionssäker finansmarknad.

Finansinspektionen är självständig i sina beslut

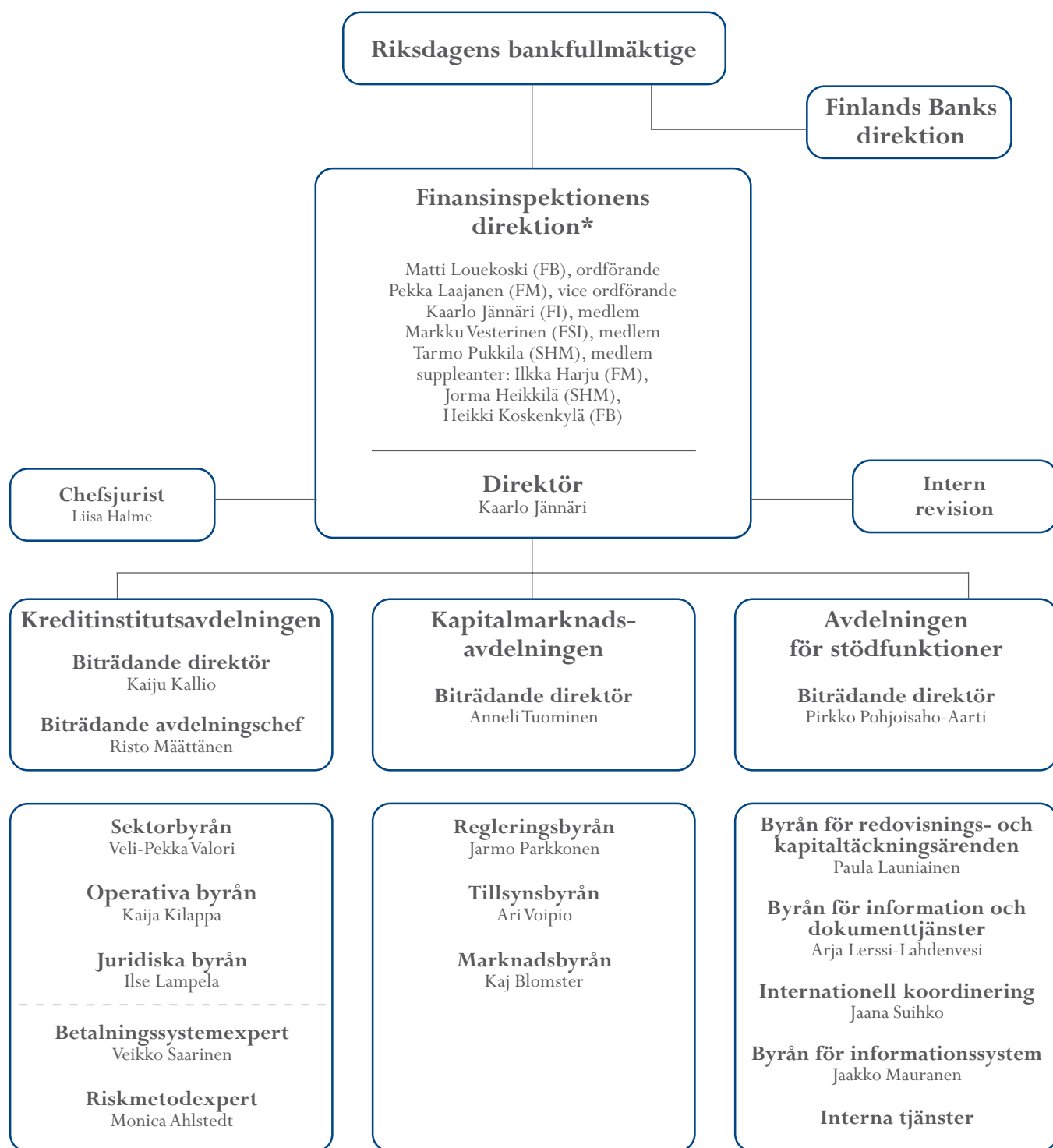
Verksamheten leds och besluten fattas av Finansinspektionens direktör. Han ansvarar för att Finansinspektionen sköter sin uppgift effektivt, ekonomiskt och ändamålsenligt. Direktören bistås av en rådgivande ledningsgrupp som består av biträdande direktörerna, biträdande avdelningschefen och chefsjuristen. Ledningsgruppens medlemmar har rätt att fatta beslut som hänför sig till deras kompetensområde enligt den ansvarsfördelning som direktören har fastställt.

Till Finansinspektionens direktion hör förutom Finansinspektionens direktör representanter för Finlands Bank, finansministeriet, Försäkringsinspektionen och social- och hälsovårdsministeriet. Till direktionens uppgifter hör bl.a. att fastställa anvisningar om tillsynen i ärenden som är betydande eller principiella och vittgående med tanke på Finansinspektionens tillsyn och att avgöra sådana vittgående och principiellt viktiga ärenden som direktören har överfört till direktionen för behandling.

Kostnaderna täcks med tillsynsavgifter

Kostnaderna för Finansinspektionens verksamhet uppgick 1999 till 62,4 miljoner mark. Kostnaderna täcks med tillsynsavgifter som betalas av värdepappersemittenterna och de samman-

Finansinspektionens organisation 1.2.2000

* FB = Finlands Bank, FM = Finansministeriet, FI = Finansinspektionen, SHM = Social- och hälsovårdsministeriet, FSI = Försäkringsinspektionen

Tabell 6. Finansinspektionens kostnader och intäkter 1999

	Utfall 1998 FIM 1000	Utfall 1999 FIM 1000	Budget 2000 FIM 1000	Budget 2000 EUR 1000
KOSTNADER				
PERSONALKOSTNADER				
LÖNER				
Fast anställda	25 630	28 245	30 248	5 087
Visstidsanställda	4 115	3 435	2 534	426
Semestervikarier	470	472	560	94
Övriga arvoden	1 330	328	395	66
	31 546	32 480	33 737	5 674
ÖVRIGA PERSONALKOSTNADER				
Lönebikostnader	9 506	9 698	10 686	1 797
Övriga personalkostnader	429	718	720	121
	9 935	10 416	11 406	1 918
ÖVRIGA KOSTNADER				
Utbildning	1 520	1 797	2 263	381
Tjänsteresor	1 345	1 593	2 288	385
ADB-kostnader	3 866	4 378	4 636	780
Kontorstjänster	3 914	3 595	4 771	802
Hyror och fastighets- underhåll	4 195	4 930	6 272	1 055
Övriga kostnader	3 139	3 101	4 660	784
	17 979	19 393	24 890	4 186
AVSKRIVNINGAR				
Maskiner och inventarier	68	152	637	107
	68	152	637	107
SUMMA KOSTNADER	59 528	62 440	70 669	11 886
INTÄKTER				
Tillsynsavgifter	-56 390	-58 773	-68 156	-11 463
Åtgärdsavgifter	-3 187	-3 314	-2 496	-420
Övriga intäkter	-276	-346	-18	-3
SUMMA INTÄKTER	-59 853	-62 432	-70 669	-11 886

Källa: Finansinspektionen.

Tabell 7. Tillsyns- och åtgärdsavgifter 1999

	1999 FIM 1000	1998 FIM 1000
TILLSYNSAVGIFTER		
Affärsbanker	25 859	25 932
Centralinstitutet för samman- slutningen av andelsbanker och medlemsbanker	7 441	7 288
Lokalandelsbanker	846	841
Sparbanker	1 138	1 065
Sparbanksaktiebolag	793	624
Övriga kreditinstitut	5 345	6 135
Säkerhetsfonder	265	301
Utländska kreditinstitut representationskontor och filialer	245	215
Kreditsinstitutens holding- sammanslutningar	90	80
Pantlåneinrättningar	50	51
Marknadsplatser	2 677	1 330
Tillhandahållare av investeringstjänster	6 550	5 598
Fondbolag	2 663	2 370
Värdeandelssystemet	1 331	1 866
Emittenter	2 336	2 170
Insiderregisteransvariga	1 157	190
Valutaväxlingskontor		7
Summa	58 785	56 063
ÅTGÄRDSAVGIFTER		
Fondbolag	1 198	974
Emittenter	1 423	1 710
Övriga	693	503
Summa	3 314	3 187
SUMMA AVGIFTER	62 098	59 251

Källa: Finansinspektionen.

slutningar som står under Finansinspektionens tillsyn. En del av tillsynsavgifterna tas ut i form av åtgärdsavgifter. Åtgärdsavgifterna uppgick

1999 till 5,3 % av kostnaderna, dvs. 3,3 miljoner mark.

Finansinspektionens direktion fastställer tillsynsavgifterna. Däremot

fastställs Finansinspektionens årliga budget av Finlands Banks direktion.

Toimintaa ohjaavat linjaukset 2000–2003

Toiminnan tarkoitus

Rata edistää rahoitusmarkkinoiden vakautta ja tehokkuutta sekä luottamusta valvottavien ja markkinoiden toimintaan.

Ratalaisten tapa toimia perustuu Ratan arvoihin.

Olemme

Riippumaton,
Avoin,
Tuloksellinen ja
Ammattitaitoinen organisaatio.

Tavoitetila

Rata on Suomen rahoitusmarkkinoiden vakauden ja markkinoihin kohdistuvan luottamuksen edistäjä yhdentyvässä Euroopassa.

Rata on organisaationa

- riippumaton, luotettava ja avoin rahoitusmarkkinoiden valvontaviranomainen
- arvostettu osa kotimaista ja kansainvälistä, erityisesti EU:n, valvojaverkostoa

Strategia

Tavoitetilan toteuttamiseksi Rata

- hoitaa sille rahoitustarkastus- ja muussa lainsäädännössä annetut perustehtävät ja edistää

- markkinaehtoisuutta ja markkinoiden tiedonsaantia
- markkinoiden tehokkuutta ja toimintavarmuutta sekä
- yhteistyötä koti- ja ulkomaisten sidosryhmien kanssa

I. Edistämme markkinaehtoisuutta ja markkinoiden tiedonsaantia

- Edistämme markkinaosapuolia sitovaa itse-sääntelyä markkinoiden rakenteen sallimissa rajoissa yksityiskohtaisen lainsäädäntötarpeen vähentämiseksi.
- Vaikutamme siihen, että valvottavat julkistavat taloudellisesta asemastaan ja toiminnastaan olennaiset ja riittävät tiedot kansainvälisten suositusten ja standardien mukaisesti ja että valvottavat ja julkisen kaupankäynnin kohteena olevat yritykset julkistavat tietoja markkinoille

tulokseensa vaikuttavista asioista aktiivisesti ja mahdollisimman ymmärrettävästi.

- Lisäämme valvontatoimenpiteiden ja valvontakannanottojen julkistamista markkinoiden läpinäkyvyyden ja vakauden edistämiseksi.
- Edistämme asiakkaan/sijoittajan suojaa ohjaamalla markkinoiden menettelytapoja.

II. Edistämme markkinoiden tehokkuutta ja toimintavarmuutta

- Suuntaamme valvontaa ja toimenpiteitä markkinoiden vakauden ja tehokkuuden kannalta keskeisiin instituutioihin ja järjestelmiin rahoitusjärjestelmän riskinkannossa tapahtuvien siirtymien mukaisesti.
- Vaikutamme siihen, että lainsäädäntö takaa riittävät valtuudet, toimintakeinot ja sanktiot valvojan käyttöön.
- Vaikutamme valvottavien omien hallintokulttuurien (corporate governance) kehittymiseen markkinakuria tehostavaan suuntaan.
- Valvonnan tehostamiseksi kehitämme omaa toimintaamme ja sen tuloksellisuuden ja tehokkuuden arviointia.

Riktlinjerna för Finansinspektionens verksamhet 2000–2003

Syftet med verksamheten

Finansinspektionen skall bidra till finansmarknadens stabilitet och effektivitet och främja förtroendet för tillsynsobjektens och marknadens verksamhet.

Vårt arbetssätt baseras på gemensamma värderingar.

Vi är en

oberoende,
öppen,
resultatorienterad och
kompetent organisation.

Målbild

Finansinspektionen bidrar till en stabil finansmarknad i Finland och främjar förtroendet för marknaden i ett integrerat Europa.

Som organisation är Finansinspektionen

- en självständig, trovärdig och öppen tillsynsmyndighet för finansmarknaden
- en ansedd part i nationella och internationella tillsynskretsar, framför allt i EU.

Strategi

För att uppnå målen skall Finansinspektionen

- utföra sina grundläggande uppgifter enligt lagen om finansinspektionen och annan lagstiftning
- verka för

- ökad marknadsorientering och information till marknaden
- en effektiv och funktionssäker marknad
- effektivare samarbete med inhemska och utländska intressegrupper.

I. Vi verkar för ökad marknadsorientering och information till marknaden

- Vi skall verka för självreglering hos marknadsparterna i den utsträckning marknadsstrukturen det tillåter för att minska behovet av detaljstyrd lagstiftning.
- Vi skall medverka till att tillsynsobjekten offentliggör väsentlig och tillräcklig information om sin finansiella ställning och verksamhet enligt internationella rekommendationer och standarder och att tillsynsobjekten och de offentligt noterade företagen aktivt och så begripligt som möjligt offentliggör fakta som påverkar deras resultat.

- Vi skall bredda publiceringen av våra åtgärder och ställningstaganden i tillsynsfrågor för att bidra till en god genomlysning av marknaden och för att främja finansiell stabilitet.
- Vi skall verka för ett gott kund- och investerarskydd genom att utfärda uppföranderegler för marknaden.

II. Vi verkar för en effektiv och funktionssäker marknad

- Vi skall inrikta tillsynen och våra åtgärder på institutioner och system som är av central betydelse för marknadens stabilitet och effektivitet alltefter förskjutningarna i det finansiella systemets risktagande.
- Vi skall verka för en lagstiftning som innehåller de befogenheter, verktyg och sanktioner som behövs för tillsynen.
- Vi skall verka för att tillsynsobjektens egen förvaltningskultur (corporate governance) utvecklas mot en effektivare självdisciplin hos aktörerna på marknaden.
- Vi skall utveckla vår egen verksamhet, resultatförmåga och utvärderingsrutiner för att effektivisera tillsynen.

III. Tehostamme yhteistyötä koti- ja ulkomaisten sidosryhmien kanssa

- Vaikutamme EU:n, VM:n, OM:n ja STM:n säädösvalmisteluun tavoitteena oleelliseen keskittyvä ja kustannustehokas sääntely. Huolehdimme osaltamme edelleen myös siitä, ettei kansallinen sääntely muodostu muita EU-maita raskaammaksi.
- Osallistumme finanssikonglomeraattien valvonnan ja sääntelyn edellyttämään tiiviiseen yhteistyöhön muiden koti- ja ulkomaisten valvojen kanssa.
- Kehitämme edelleen yhteistyötä tilintarkastajien kanssa tilintarkastuskertomusten informatiivisuuden parantamiseksi.
- Kehitämme viranomaisten yhteistyövalmiuksia ja suunnitelmia mahdollisten kriisien hallinnassa.
- Hyödynnämme sääntelyn valmistelussa asiantuntijoiden kuulemista ja lausuntopyyntöjen käyttöä, yhteydenpitoa markkinaosapuoliin sekä muiden EU-maiden kokemuksia ja käytäntöä.
- Panostamme kansainvälisessä yhteistyössä erityisesti EU-yhteistyöhön (komissio, neuvosto, BAC, EKP, FESCO jne.).

- Edistämme arvopaperimarkkinarikosten ja rahanpesun estämistä koskevien säännösten tunnettavuutta ja osallistumme tällaisten rikosten torjuntaa koskevaan kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Tukistrategiat

Viestinnän linjaukset

- Tuemme viestinnän keinoin valvonnan tavoitteiden toteutumista tiedottamalla valvottaville, viranomaisille, tiedotusvälineille ja muille sidosryhmille valvonnan tavoitteista, valvontahavainnoista, -kannanotoista ja -toimenpiteistä.

Tietohallinnon linjaukset

- Hyödynnämme Internet-tekniikan mahdollisuuksia sisäisessä tiedonhallinnassa ja ulkoisessa tiedon jakelussa.
- Tehostamme valvontatiedon hyödynnettävyyttä ja saatavuutta (yhden luukun periaate).

Henkilöstöhallinnon linjaukset

- Pidämme henkilöstömäärän ennallaan ja hoidamme kasvavat valvontavaatimukset entistä tiukemmalla töiden kohdentamisella, henkilöstön osaamista kehittämällä ja ulkoisilla palveluilla. Osaamista kehitämme mm. henkilöstön jatkuvalla koulutuksella ja tehtävien vaihdolla. Uusrekrytoinneissa kiinnitämme huomiota tuleviin osaamistarpeisiin.
- Hyödynnämme koko henkilöstön asiantuntemusta kohdentamalla resurssit priorisoituihin kohteisiin yli yksikkörajojen.
- Kehitämme henkilöstön teknologista tietämystä ja ATK-valmiuksia.
- Kehitämme johtamisvalmiuksia ja työtapoja.

III. Vi verkar för effektivare samarbete med inhemska och utländska intressegrupper

- Vi skall medverka i lagberedningsarbetet inom EU och vid finans-, justitie- och social- och hälsovårdsministerierna för att skapa regelverk som är kostnadseffektiva och inriktade på väsentligheter. Vi skall för vår del också sörja för att vårt nationella regelsystem inte blir otympligare än i andra EU-länder.
- Vi skall bedriva nära samarbete med andra inhemska och utländska tillsynsmyndigheter i tillsynen och regleringen av finanskonglomerat.
- Vi skall vidareutveckla samarbetet med revisorerna för att göra revisionsberättelserna informativare.
- Vi skall vidareutveckla myndigheternas samarbete och planer för hantering av eventuella kriser.
- Vi skall höra sakkunniga, skicka ärenden på remiss, stå i kontakt med marknadsparterna och utnyttja andra EU-länders erfarenheter och praxis vid beredningen av regelverk.
- Vi skall fokusera vårt internationella samarbete framför allt på samarbete med olika EU-organ (kommissionen, rådet, BAC, ECB, FESCO osv.).
- Vi skall verka för att sprida information om lagstiftningen om värdepappersmarknadsbrott och förhindrande av penningtvätt och vi skall delta i det nationella och internatio-

nella samarbete som syftar till att förhindra sådana brott.

Strategier för stödfunktionerna

Informationsverksamhet

- Vi skall stödja uppnåendet av tillsynsmålen genom att informera tillsynsobjekten, andra myndigheter, informationsmedierna och övriga intressegrupper om våra mål, observationer, ställningstaganden och åtgärder i olika tillsynsfrågor.

Dataadministration

- Vi skall utnyttja webbtekniken i den interna dataadministrationen och i kommunikationen med omvärlden.
- Vi skall effektivera användningen av och tillgången på tillsynsdata (informationen koncentreras till ett enda ställe).

Personaladministration

- Vi skall med oförändrad personalstyrka möta de ökade kraven på tillsyn genom rationella allokering av det arbete som skall utföras, genom kompetensutveckling och genom anlåtande av utomstående tjänster. Vi höjer per-

sonalens kompetens bland annat genom fortlöpande utbildning och arbetsrotation. Vid nyrekryteringen fäster vi vikt vid framtida kompetensbehov.

- Vi skall utnyttja den samlade kompetensen genom omfördelning av personalresurser till högprioriterade områden över organisationsgränserna.
- Vi skall utveckla personalens tekniska kunskande och datafärdigheter.
- Vi skall satsa på ledarskapsutbildning och nya arbetssätt.

Eettiset periaatteet

Finansinspektionens etiska principer

Rahoitustarkastuksella (Rata) on kaksi eettistä pääperiaatetta: lojaalius ja riippumattomuus. Niiden tehtävänä on ohjata toimintaa sellaisissa tilanteissa, joissa yksityiskohtaisempaa eettistä periaatetta ei ole. • Finansinspektionen har två etiska huvudprinciper: lojalitet och oberoende. De skall styra verksamheten i situationer för vilka mer detaljerade etiska principer saknas.

Lojaalius

Ratalainen ottaa toiminnassaan huomioon Ratan tavoitteet ja toimii niiden saavuttamisen puolesta.

Riippumattomuus

Ratalainen toimii siten, etteivät hänen suhteensa tai taloudelliset yhteytensä valvottavaan muodostu liian tiiviiksi tai muuten sellaisiksi, että hänen riippumattomuutensa voitaisiin kyseenalaistaa. On tärkeää myös huolehtia siitä, etteivät suhteet tai taloudelliset yhteydet valvottavaan muulla tavoin vahingoita luottamusta Rataan.

Lojaaliuteen ja riippumattomuuteen pohjautuvat eettiset periaatteet

- 1. Sitoutuminen Ratan tavoitteisiin ja päätöksiin**
Ratalainen toimii sisäisesti kriittisesti, mutta on Rataa kohtaan ulkoisesti lojaali. Hänellä on asian valmisteluvaiheessa oikeus ilmaista mielipiteensä ja velvollisuus antaa asiasta valmistelun kannalta tarpeelliset tiedot.
- 2. Sisäinen tietojen käsittely ja salassapito-velvollisuus**
Ratalainen käsittelee luottamuksellisia ja arkaluontoisia tietoja niin, etteivät ne leviä laajemmalle kuin työn hoidon kannalta on perusteltua.

Lojalitet

Finansinspektionens tjänstemän beaktar i sitt arbete Finansinspektionens mål och verkar för att de skall nås.

Oberoende

Finansinspektionens tjänstemän agerar så att deras förhållande eller ekonomiska bindning till ett tillsynsobjekt inte blir alltför intimt eller annars sådant att deras oberoende kan ifrågasättas. Viktigt är också att se till att förhållandet eller den ekonomiska bindningen till tillsynsobjektet inte på något annat sätt skadar förtroendet för Finansinspektionen.

Etiska principer baserade på lojalitet och oberoende

- 1. Åtagande att iaktta Finansinspektionens mål och beslut**
Finansinspektionens tjänstemän ger kritik internt men är utåt lojala mot Finansinspektionen. De har under beredningen av ett ärende rätt att säga sin åsikt och skyldighet att lämna de uppgifter som behövs för beredningen.
- 2. Hantering av information internt och tystnadsplikt**
Finansinspektionens tjänstemän behandlar konfidentiell och känslig information så att den inte sprids längre än vad som är nödvändigt för att arbetet skall kunna skötas.

3. Luotot, takaukset, muut vastuusitoumukset
Ratalaisen valvottavalta saaman luoton ehdot, kuten korko ja maksuaika, noudattavat valvottavan yleisesti käyttämiä ehtoja. Myöskään valvottavan ratalaisen puolesta myöntämän takauksen tai muun vastuusitoumuksen ehdot eivät poikkea valvottavan yleisesti käyttämistä ehdoista.

On tärkeää huolehtia myös siitä, ettei valvottavilta ja muilta tahoilta saatujen luottojen ja ratalaisten puolesta myönnettyjen vastuusitoumusten kokonaismäärä ylitä sellaista rajaa, että ratalaisten riippumattomuus voisi vaarantua.

4. Arvopaperikaupat

Ratalainen pidättäytyy hankkimasta valvottavan liikkeeseen laskemia osakkeita. Hän pidättäytyy myös käymästä aktiivista kauppaa Suomessa julkisen kaupankäynnin kohteena olevilla osakkeilla.

5. Lahjat, edustus yms.

(valvottavat, tavarantoimittajat jne.)

Ratalainen pidättäytyy vastaanottamasta sellaista lahjaa tai tarjoilua, jonka arvo ylittää kohtuullisuuden rajat ja jonka vastaanottamisen voidaan epäillä muulla tavoin vaarantavan riippumattomuutta.

Mikäli ratalainen osallistuu valvottavan järjestämään tilaisuuteen, Rata maksaa hänen osallistumiskustannuksensa.

3. Lån, garantier, övriga ansvarsförbindelser

Villkoren för lån, t.ex. ränta och betalningstid, som ett tillsynsobjekt beviljat en tjänsteman vid Finansinspektionen överensstämmer med tillsynsobjektets allmänna lånevillkor. Villkoren för garantier eller andra ansvarsförbindelser som ett tillsynsobjekt beviljat till förmån för en tjänsteman vid Finansinspektionen avviker inte heller från tillsynsobjektets allmänna villkor.

Viktigt är också att se till att det totala beloppet av lån och ansvarsförbindelser som beviljats en tjänsteman av tillsynsobjekt och andra inte kan tänkas äventyra tjänstemannens oberoende.

4. Värdepappershandel

Finansinspektionens tjänstemän avhåller sig från att förvärva aktier emitterade av tillsynsobjekt. De avhåller sig också från att aktivt handla i aktier som är föremål för offentlig handel i Finland.

5. Gåvor, representation o.d.

(tillsynsobjekt, varuleverantörer, ...)

Finansinspektionens tjänstemän avhåller sig från att ta emot sådana gåvor eller låta sig bjudas på något vars värde överstiger gränsen för vad som kan anses rimligt eller som om det tas emot på annat sätt kan tänkas äventyra tjänstemannens oberoende.

Om en tjänsteman deltar i något evenemang arrangerat av ett tillsynsobjekt betalar Finansinspektionen kostnaderna för deltagandet.

6. Lähisukulaisen tai ratalaisen aiempi työtehtävä valvottavassa

Ratalainen pidättäytyy käsittelemästä asiaa, joka koskee valvottavan sellaista toimintaa, jossa hänen lähisukulaisensa työskentelee. Hän myös pidättäytyy tarkastamasta päätöksään ja toimintaansa aikaisemmassa työpaikassa.

7. Sivutoimet

Ratalainen hankki johtajan tai osastopäällikön luvan sivutoimen hoitamiseen sekä osallistumiseen yritysten markkinointiin ja mainostamiseen.

8. Siirtyminen uuteen työpaikkaan

Ratalainen ilmoittaa mahdollisimman nopeasti esimiehelleen, mikäli hänet on valittu uuteen työpaikkaan. Jos hän siirtyy valvottavan palvelukseen, esimies siirtää hänet viipymättä sellaisiin työtehtäviin, joissa ei käsitellä tulevaa työnantajaa eikä muita valvottavia koskevia luottamuksellisia tietoja.

Ratassa toimii lisäksi ns. Compliance officer, jonka tehtävänä on konsultoida ratalaisia ennen osakkeiden ostoa, myyntiä ja merkintää. Konsultoinnilla pyritään varmistamaan, ettei muualla Ratassa ole kaupankäyntihetkellä sisäpiiritietoa kyseisen osakkeen kurssiin vaikuttavasta asiasta.

6. Nära släktings eller tjänstemannens tidigare anställning hos ett tillsynsobjekt

Finansinspektionens tjänstemän avhåller sig från att behandla ärenden som berör en sådan funktion hos ett tillsynsobjekt där en nära släkting till honom arbetar. Han avhåller sig också från att granska sina beslut och sin verksamhet hos sin tidigare arbetsgivare.

7. Bisysslor

För bisyssla eller deltagande i något företags marknadsföring eller reklam skall Finansinspektionens tjänstemän skaffa tillstånd av direktören eller avdelningschefen.

8. Byte av arbetsgivare

Tjänstemannen skall så snart som möjligt underätta sin chef om han fått anställning hos en annan arbetsgivare. Om han anställs hos ett tillsynsobjekt blir han omedelbart flyttad till sådana arbetsuppgifter där varken den blivande arbetsgivarens eller andra tillsynsobjekts konfidentiella ärenden behandlas.

Vid Finansinspektionen finns dessutom en s.k. Compliance Officer som de anställda kan rådfråga före köp, försäljning och teckning av aktier. Syftet med denna rådgivning är att säkerställa att ingen annan inom inspektionen vid tidpunkten för transaktionen innehar sådan insiderinformation som kan påverka kursen för aktien i fråga.

Diari 1999

Diarium

Diarin pääkohdat ja niiden asiamäärät:

	1999	1998
Sisäiset asiat	115	103
Valvottavien hallinto	802	570
Valvontatoiminta	962	591
Riskienhallinta	126	214
Kirjanpito, tilinpäätös ja tilintarkastus	32	77
Asiakkaansuoja ja kilpailun turvaaminen	322	359
Tarkastukset	87	94
Muut valvottavia koskevat asiat	50	92
Muut ulkoiset asiat	158	137
Yhteensä	2654	2237

Diariets huvudpunkter och antal ärenden

	1999	1998
Interna ärenden	115	103
Tillsynsobjektens förvaltning	802	570
Tillsynsverksamhet	962	591
Riskhantering	126	214
Bokföring, bokslut och revision	32	77
Kundskydd och tryggnad av konkurrens	322	359
Inspektioner	87	94
Övriga ärenden som gäller tillsynsobjekt	50	92
Övriga externa ärenden	158	137
Totalt	2654	2237

Suurimpia yksittäisiä asiaryhmiä:

	1999	1998
Asiakkaansuojaan liittyvät selvityspyynnöt	183	217
Listalleottoesitteet	127	196
Sääntöasiat	294	193
Notifikaatiot	168	142
Kansainvälinen yhteistyö	99	106
Sopimusehdot	68	83
Suunnitelman mukaiset tarkastukset	63	77
Omat varat ja pääomatuki	37	75
Liputusvelvollisuus	281	63
Tarjousesitteet	71	58

Största enskilda ärendekategorier

	1999	1998
Begäran om utredning i fråga om kundskydd	183	217
Börsprospekt	127	196
Regelfrågor	294	193
Underrättelser	168	142
Internationellt samarbete	99	106
Avtalsvillkor	68	83
Inspektioner enligt plan	63	77
Kapitalbas och kapitalstöd	37	75
Flaggningsplikt	281	63
Emissionsprospekt	71	58

Vuonna 1999 Rahoitustarkastuksen diariin merkittiin 2 654 asiaa, jotka jakautuivat osastoittain seuraavasti: pääomamarkkinaosasto 1 680, luottolaitososasto 762, tukitoimintojen osasto 153 ja esikunta 59.

1999 diariet fördes 2 654 ärenden fördelade på avdelningarna enligt följande: kapitalmarknadsavdelningen 1 680, kreditinstitutsavdelningen 762, avdelningen för stödfunktioner 762 och staben 59.

Vuonna 1999 julkaisusarjassa ilmestyneet julkaisut. Julkaisut löytyvät Rahoitustarkastuksen kotisivuilta Internetistä, www.rata.bof.fi. • Publikationer som kommit ut i publikationsserien 1999. De finns på Finansinspektionens webbsidor, www.rata.bof.fi.

Kannanotot • Ställningstaganden

- Indeksisidonnaisten ja muiden ei-korkosidonnaisten velkasitoumusten käsittely kirjanpidossa
Redovisning av indexbundna och andra icke ränterelaterade skuldförbindelser i bokföringen
- Valvottavan yhteisön toimintojen ulkoistaminen (outsourcing)
Tillsynsobjektens utläggning av verksamhet (outsourcing)
- Valtiovarainministeriön listalleottoesitteestä antaman päätöksen tulkintaa II
Tolkning II av finansministeriets beslut om börsprospekt
- Eräiden yhteisöjen antamien takausten vaikutus vakavaraisuuslaskennan riskipainoluokkaan
Hur garantier som ställts av vissa samfund påverkar riskviktningen vid beräkning av kapitaltäckningen
- Luottolaitoksille ja sijoituspalveluyrityksille sallittu sijoituspalvelutoiminta hyödykejohdannaissopimuksilla
Kreditinstitut och värdepappersföretags rätt att tillhandahålla investeringstjänster som avser råvaruderivat
- Arvopaperimarkkinalain liputussäännösten tulkintaa
Tolkning av flaggningsbestämmelserna i värdepappersmarknadslagen
- Luottolaitosten harjoittama markkinointi
Marknadsföring i kreditinstitut
- Sijoitusrahastojen palkkiorakenteiden selkeys ja palkkioiden porrastaminen
Placeringsfondernas provisioner och avgifter

- Myöhästyneet sisäpiiri-ilmoitukset
Försejade insider-anmälningar
- Suositus rahoitusinstrumenteista tilinpäätöksissä annettavista lisätiedoista
Rekommendation om vilka tilläggsupplysningar om finansiella instrument som skall lämnas i bokslutet

Tiedotteet • Meddelanden

- Sijoitusrahastolaki uudistuu
Ny lag om placeringsfonder
- FATF varoittaa Itävallan nimettömistä säästötileistä
FATF varnar för anonyma sparkonton i Österrike
- Sijoitusrahaston varojen sijoittaminen vakioimattomiin valuuttajohdannaisiin
Investering av placeringsfonders tillgångar i andra än standardiserade valutaderivat
- Baselin komitean raportti vakavaraisuuskehikon uudistamisesta
Baselkommitténs rapport om revidering av kapitaltäckningssystemet
- Rahoitustarkastus vahvisti ammattimaisen sijoittajan kriteerit
Finansinspektionen fastställde kriterierna för yrkesmässiga investerar
- Joukkolainaohjelmat
- Kevään 1999 osakeantien ja -myyntien tarkastus
- Euroopan komission keskustelupaperi (Green Paper) vakavaraisuuskehikon uudistamisesta
Europeiska kommissionens remissdokument (Green Paper) om nya kapitaltäckningsregler

Lausuntopyynnöt • Remisser

- Lausuntopyyntö ehdotuksesta ohjeiksi arvopaperikeskuksen sekä arvopaperipörssin riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan periaatteista sekä sisäisestä tarkastuksesta
- Lausuntopyyntö ohjeen 105.9 valuuttakurssiriskille asetettavista rajoista muuttamisesta
- Lausuntopyyntö FESCO:n valmistelemissa emissionjärjestämisen menettelytapasäännöistä
- Lausuntopyyntö sisäpiirimääräysten 201.5 ja 201.6 muuttamisesta
- Lausuntopyyntö ehdotuksista määräyksiksi sisäpiiri-ilmoituksista ja sisäpiirirekisteristä rahastoyhtiöille ja sijoitusrahastolain mukaisille ilmoitusvelvollisille
- Lausuntopyyntö; Suositus rahoitusinstrumenteista tilinpäätöksissä annettavista lisätiedoista
- Lausuntopyyntö; Yhteiset eurooppalaiset standardit sijoittajien luokittelumiseksi ammattimaisiin ja ei-ammattimaisiin sijoittajiin valmisteilla

Työpaperit

- Internet ja rahoituspalvelut, kansainvälinen selvitys

Määräykset ja ohjeet

Föreskrifter och anvisningar

Vuoden 1999 aikana voimaan astuneet määräykset ja ohjeet. Voimassa olevat ohjeet ja määräykset löytyvät Rahoitustarkastuksen kotisivuilta Internetistä, www.rata.bof.fi. • Föreskrifter och anvisningar som trätt i kraft 1999. Gällande föreskrifter och anvisningar finns på Finansinspektionens webbsidor, www.rata.bof.fi.

Luottolaitostoiminta • Kreditinstitutsverksamhet

105.2

Määräys luottolaitoksen ja sen konsolidointiryhmän osakkeen- ja kiinteistöomistuksen ilmoittamisesta
Föreskrift om rapportering av kreditinstitutens och deras konsolideringsgruppers aktie- och fastighetsinnehav

105.4

Määräys kassavarannon ilmoittamisesta
Föreskrift om kassareservanmälan

105.7

Määräys maariskin ilmoittamisesta
Föreskrift om rapportering av länderrisker

105.8

Määräys järjestämättömien ja muiden 0-korkoisten saatavien ilmoittamisesta
Föreskrift om rapportering av oreglerade fordringar och övriga fordringar med nollränta

105.12

Yleisohje johdannaisriskien hallinnasta
Allmän anvisning om hantering av derivatrisker

106.8

Määräys luottolaitoksen ja sen konsernin tilinpäätökseen sekä kirjanpitoon perustuvien valvontatietojen toimittamisesta Rahoitustarkastukselle
Föreskrift om insändande av tillsynsuppgifter baserade på bokslut och bokföring i kreditinstitut och deras koncerner

106.12

Määräys markkinariskin kattamiseksi vaadittavien omien varojen ja konsolidoitujen omien varojen ilmoittamisesta
Föreskrift om rapportering av kapitalbasen och den gruppbaseerade kapitalbasen för täckning av marknadsrisker

106.14

Ohje julkisen kaupankäynnin kohtena olevan luottolaitoksen tilinpäätöstiedotteesta
Anvisning om bokslutskommuniké i kreditinstitut som är föremål för offentlig handel

108.1

Määräys luottolaitoksen riskienhallinnasta ja muusta sisäisestä valvonnasta
Föreskrift om riskhantering och övrig intern kontroll i kreditinstitut

108.2

Ohje luottolaitoksen riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan periaatteista sekä sisäisestä tarkastuksesta
Anvisning om principer för riskhantering och intern kontroll och om internrevision i kreditinstitut

305.4

Määräys osuuspankkien yhteenliittymän kassavarannon ilmoittamisesta
Föreskrift om kassareservanmälan för sammanslutningen av andelsbanker

306.12

Määräys osuuspankkien yhteenliittymän markkinariskin kattamiseksi vaadittavien omien varojen ilmoittamisesta
Anvisning om rapportering av kapitalbasen för täckning av marknadsrisker i sammanslutningen av andelsbanker

Arvopaperimarkkinat • Värdepappersmarknaden

201.2

Ohje arvopaperien markkinoinnissa noudatettava menettelystä
Anvisning om förfarandet vid marknadsföring av värdepapper

201.3

Määräys arvopaperikauppojen ilmoittamisesta
Föreskrift om rapportering av avslut i värdepapper

201.4

Määräys omien kauppojen ilmoittamisesta
Föreskrift om rapportering av egna avslut

201.5

Määräys sisäpiiri-ilmoituksista
Föreskrift om insideranmälan

201.6

Määräys sisäpiirirekistereistä
Föreskrift om insiderregister

201.7

Ohje sijoituspalvelun tarjoamisessa noudatettava menettelytavoista
Anvisning om förfaranden som skall tillämpas vid tillhandahållande av investeringstjänster

201.10

Määräys velka-arvopaperikauppojen ilmoittamisesta
Föreskrift om rapportering av avslut i räntebärande värdepapper

202.13

Ohje arvopaperipörssin riskienhallinnasta ja muusta sisäisestä valvonnasta
Anvisning om riskhantering och övrig intern kontroll i fondbörser

203.8

Määräys sijoituspalveluyrityksen kuukausi-ilmoituksista
Föreskrift om värdepappersföretagens månadsrapporter

203.10

Määräys sijoituspalveluyrityksen ja sen konsernin tilinpäätökseen ja kirjanpitoon perustuvien valvontatietojen toimittamisesta
Föreskrift om insändande av tillsynsuppgifter baserade på bokslut och bokföring i värdepappersföretag och deras koncerner

203.18

Ohje julkisen kaupankäynnin kohtena olevan sijoituspalveluyrityksen osavuositarkastuksesta
Anvisning om delårsrapportering i värdepappersföretag som är föremål för offentlig handel

203.19

Ohje julkisen kaupankäynnin kohtena olevan sijoituspalveluyrityksen tilinpäätöstiedotteesta
Anvisning om bokslutskommuniké i värdepappersföretag som är föremål för offentlig handel

203.26

Määräys markkinariskin kattamiseksi vaadittavien omien varojen ja konsolidoitujen omien varojen ilmoittamisesta
Föreskrift om rapportering av kapitalbasen och den gruppbaseerade kapitalbasen för täckning av marknadsrisker

203.27

Määräys sijoituspalveluyrityksen riskienhallinnasta ja muusta sisäisestä valvonnasta
Föreskrift om riskhantering och övrig intern kontroll i värdepappersföretag

203.28

Ohje sijoituspalveluyrityksen riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan periaatteista sekä sisäisestä tarkastuksesta
Anvisning om principer för riskhantering och intern kontroll och om internrevision i värdepappersföretag

205.2

Määräys sijoitusrahaston raportoinnista Rahoitustarkastukselle
Föreskrift om fondbolagens placeringsfundsrapporter till Finansinspektionen

205.4

Määräys sisäpiirirekistereistä
Föreskrift om insiderregister

206.4

Ohje arvopaperikeskuksen riskienhallinnasta ja muusta sisäisestä valvonnasta
Anvisning om riskhantering och internrevision i värdepapperscentraler

**Ohjeet ja määräykset, jotka on annettu 1999, mutta tulevat voimaan 2000 •
Föreskrifter och anvisningar som meddelats 1999 men träder i kraft 2000.**

105.9

Ohje valuuttakurssiriskeille asetettavista rajoista
Anvisning om limiterna för valutakursrisker

Valvottavat 1995–1999

Tillsynsobjekt

31.12.	LP	OP	OPR	POP	SPY	SP	LL	VR	SPS	PLL	UE	ULS	AOJ	AV	SIPA	MP	RY	Muut	Yht.	SK yht.
1995	8	301	–	–	–	39	29	3	51	14	11	8	13	25	–	8	18	–	528	1 953
1996	8	298	–	–	1	39	23	3	50	13	9	8	12	25	–	4	17	–	510	1 735
1997	9	–	250	44	1	39	23	3	43	14	7	12	12	–	40	3	17	–	517	1 645
1998	9	–	251	43	1	39	19	3	–	14	6	14	11	–	46	3	22	15	496	1 590
1999	9	–	246	43	1	39	17	4	–	13	5	18	11	–	45	2	25	13	491	1 545

LP	Liikepankit • Affärsbanker
OP	Osuuspankit • Andelsbanker
OPR	Osuuspankkien yhteenliittymä • Sammanslutningen av andelsbanker
POP	Paikallisosuuspankit • Lokalandelsbanker
SPY	Säästöpankkiosakeyhtiöt • Sparbanksaktiebolag
SP	Säästöpankit • Sparbanker
LL	Luottolaitokset • Övriga kreditinstitut
VR	Vakuusrahastot • Säkerhetsfonder
SPS	Säästöpankkisäätiöt • Sparbanksstiftelser
PLL	Panttilainauslaitokset • Pantlåneinrättningar
UE	Ulkomaisten luottolaitosten edustustot Suomessa • Utländska kreditinstituts representationskontor i Finland
ULS	Ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit Suomessa • Utländska kreditinstituts filialer i Finland
AOJ	Arvo-osuusjärjestelmän osapuolet • Parter inom värdeandelsystemet
AV	Arvopaperivälitysliikkeet • Värdepappersförmedlingsföretag
SIPA	Sijoituspalveluyritykset • Värdepappersföretag
MP	Markkinapaikat • Marknadsplatser
RY	Rahastoyhtiöt • Fondbolag
SK	Sivukonttorit • Filialer
Muut	Talletussuojarahasto (1), Sijoittajien korvausrahasto (1), sijoituspalveluyritysten omistusyhteisöt (7), luottolaitosten omistusyhteisöt (3), Osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö (1) • Insättningsgarantifonden (1), ersättningsfonden för investerarskydd (1), holdingsammanslutningar för värdepappersföretag (7), holdingsammanslutningar för kreditinstitut (3), Centralinstitutet för sammanslutningen av andelsbanker (1)
Yht.	Sammanlagt

Edustus ulkomailla • Utländsk representation

	1995	1996	1997	1998	1999
Tytärpankit • Dotterbanker	10	5	4	4	4
Edustustot • Representationskontor	26	19	16	17	16
Sivukonttorit • Filialer	10	11	11	9	8

Rahoitustarkastuksen valvottavat • Tillsysobjekt 31.12.1999

Luottomarkkinoilla toimivat yhteisöt • Sammanslutningar på kreditmarknaden

LIKEPANKIT • AFFÄRSBANKER (9)
GYLLENBERG PRIVATE BANK AB
LEONIA PANKKI OYJ
MANDATUM PANKKI OYJ
MERITA PANKKI OYJ
OKOPANKKI OYJ
OP-KOTIPANKKI OYJ
OSUUSPANKKIEN KESKUSPANKKI OYJ
YRITYSPANKKI SKOP OYJ, SELVITYSTILASSA
ÅLANDSBANKEN ABP

Muut luottolaitokset • Övriga kreditinstitut (17)

DINERS CLUB FINLAND OY
EUROCARD OY
HANDELSBANKEN RAHOITUS OYJ
K-LUOTTO OY
KUNTAARHOITUS OYJ
KUNTIEN ASUNTOLUOTTO OYJ
LEONIA CORPORATE BANK OYJ
LEONIA KORITTI OY
LEONIA KUNTAARHOITUS OYJ
LEONIA MB GROUP OY
LEONIA RAHOITUS OY
LUOTTOKUNTA
MERITA ASIAKASRAHOITUS OY
MERITA RAHOITUS OY
OKO-INVESTOINTILUOTTOPANKKI OYJ
OP-RAHOITUS OY
SUOMEN HYPOTEEKKIYHDISTYS

Osuuspankkien yhteenliittymän jäsenosuuspankit • Medlemsandelsbankerna i sammanslutningen av andelsbanker (246)

ALAJÄRVEN OSUUSPANKKI
ALASTARON OSUUSPANKKI
ALAVIESKAN OSUUSPANKKI
ALAVUODEN SEUDUN OSUUSPANKKI
ANDELSBANKEN FÖR ÅLAND
ANDELSBANKEN RASEBORG
ARTJÄRVEN OSUUSPANKKI
ÄSIKKALAN OSUUSPANKKI
ÄSKAISTEN OSUUSPANKKI
ÄSKOLAN OSUUSPANKKI
AURAN OSUUSPANKKI
ELIMÄEN OSUUSPANKKI
ENON OSUUSPANKKI
ETELÄ-KARJALAN OSUUSPANKKI
ETELÄ-POHJANMAAN OSUUSPANKKI
ETELÄ-SAVON OSUUSPANKKI
EURAJOEN OSUUSPANKKI
EURAN OSUUSPANKKI
FORSSAN SEUDUN OSUUSPANKKI
HAAPAJÄRVEN OSUUSPANKKI
HAAPAMÄEN SEUDUN OSUUSPANKKI
HAAPAVEDEN OSUUSPANKKI
HAILUODON OSUUSPANKKI
HALSIAN OSUUSPANKKI
HAMINAN SEUDUN OSUUSPANKKI
HARJAVALLAN OSUUSPANKKI
HARTOLAN OSUUSPANKKI
HAUHOON OSUUSPANKKI
HAUKIVUOREN OSUUSPANKKI
HEINÄVEDEN OSUUSPANKKI
HIMANGAN OSUUSPANKKI
HINNERJOEN OSUUSPANKKI
HIRVENSALMEN OSUUSPANKKI
HONKILAHDEN OSUUSPANKKI
HUHTAMON OSUUSPANKKI
HUHTISTEN OSUUSPANKKI
HUMPPILAN OSUUSPANKKI
HÄMEENKOSKEN OSUUSPANKKI
HÄMEENLINNAN SEUDUN OSUUSPANKKI
IISALMEN OSUUSPANKKI
ITIN OSUUSPANKKI
IKAALISTEN OSUUSPANKKI
ILOMANTSIIN OSUUSPANKKI
JANAKKALAN OSUUSPANKKI
JOENSUUN OSUUSPANKKI
JOKIOISTEN OSUUSPANKKI
JUUAN OSUUSPANKKI
JUVAN OSUUSPANKKI
JÄMSÄN SEUDUN OSUUSPANKKI
KAINUUN OSUUSPANKKI
KALAJOEN OSUUSPANKKI
KALKKISTEN OSUUSPANKKI
KANGASALAN OSUUSPANKKI
KANGASNIEMIEN OSUUSPANKKI
KANKAANPÄÄN OSUUSPANKKI
KANNUKSEN OSUUSPANKKI

KARJALAN OSUUSPANKKI
KARKUN OSUUSPANKKI
KARUNAN OSUUSPANKKI
KARVIAN OSUUSPANKKI
KAUSTISEN OSUUSPANKKI
KEIKYÄN OSUUSPANKKI
KEMIN SEUDUN OSUUSPANKKI
KERIMÄEN OSUUSPANKKI
KESKI-SUOMEN OSUUSPANKKI
KESKI-UUDENMAAN OSUUSPANKKI
KESTILÄN OSUUSPANKKI
KESÄLAHDEN OSUUSPANKKI
KIHNION OSUUSPANKKI
KIHTELYVAARAN OSUUSPANKKI
KIUKALAN REKIJÖEN OSUUSPANKKI
KIIOISTEN OSUUSPANKKI
KISKON OSUUSPANKKI
KITEEN SEUDUN OSUUSPANKKI
KIUKAISTEN OSUUSPANKKI
KOILLIS-SAVON OSUUSPANKKI
KOITIN-PERTUNMAAN OSUUSPANKKI
KOKEMÄEN OSUUSPANKKI
KOKKOLAN OSUUSPANKKI
KONTIOLAHDEN OSUUSPANKKI
KORPILAHDEN OSUUSPANKKI
KORSNÄS ANDELSBANK
KOTKAN SEUDUN OSUUSPANKKI
KOUVOLAN SEUDUN OSUUSPANKKI
KRONOBY ANDELSBANK
KUHMALAHDEN OSUUSPANKKI
KUHMOISTEN OSUUSPANKKI
KUHMON OSUUSPANKKI
KUOPION OSUUSPANKKI
KUORTANEEN OSUUSPANKKI
KURUN OSUUSPANKKI
KUISAMON OSUUSPANKKI
KUIISOEN OSUUSPANKKI
KYMJOEN OSUUSPANKKI
KÄRKÖLÄN OSUUSPANKKI
KÄRSÄMÄEN OSUUSPANKKI
KÄYLÄN OSUUSPANKKI
KÖYLÖN OSUUSPANKKI
LAITILAN OSUUSPANKKI
LAPIN OSUUSPANKKI
LAPPO ANDELSBANK
LEMIN OSUUSPANKKI
LEPPÄVIRRAN OSUUSPANKKI
LIEKSAN OSUUSPANKKI
LIMINGAN OSUUSPANKKI
LIPERIN OSUUSPANKKI
LOHTAJAN OSUUSPANKKI
LOIMAAN OSUUSPANKKI
LOIMAAN SEUDUN OSUUSPANKKI
LOKALAHDEN OSUUSPANKKI
LOPEN OSUUSPANKKI
LUHANGAN OSUUSPANKKI
LUOPIOISTEN OSUUSPANKKI
LUMMÄEN OSUUSPANKKI
LUVIAN OSUUSPANKKI
LÄNSI-UUDENMAAN OSUUSPANKKI
MAANINGAN OSUUSPANKKI
MARTTILAN OSUUSPANKKI
MASKUN OSUUSPANKKI
MELLILÄN SEUDUN OSUUSPANKKI
MERIMASKUN OSUUSPANKKI
METSÄMAAN OSUUSPANKKI
MIEHIKKÄLÄN OSUUSPANKKI
MIETILÄN OSUUSPANKKI
MOIJIJÄRVEN OSUUSPANKKI
MYNÄMÄEN OSUUSPANKKI
MYRSKYLÄN OSUUSPANKKI
MÄNTSÄLÄN OSUUSPANKKI
MÄNTÄN SEUDUN OSUUSPANKKI
NAGU ANDELSBANK
NAKKILAN OSUUSPANKKI
NIINJOEN OSUUSPANKKI
NILSIÄN OSUUSPANKKI
NIVALAN OSUUSPANKKI
NOUSIAISTEN OSUUSPANKKI
NURMEKSEN OSUUSPANKKI
ORIMATTILAN OSUUSPANKKI
ORIPÄÄN OSUUSPANKKI
ORIVEDEN SEUDUN OSUUSPANKKI
OSUUSPANKKI KANTRISALO
OSUUSPANKKI REALUM
OULAISTEN OSUUSPANKKI
OULUN OSUUSPANKKI
OUITOKUMMIUN OSUUSPANKKI
PAATTISTEN OSUUSPANKKI
PAAVOLAN OSUUSPANKKI
PADASJOEN OSUUSPANKKI
PAIMION OSUUSPANKKI

PALTAMON OSUUSPANKKI
PARIKKALAN SEUDUN OSUUSPANKKI
PARKANON OSUUSPANKKI
PEDERSÖRENEJDENS ANDELSBANK
PERHON OSUUSPANKKI
PERNIÖN OSUUSPANKKI
PERÄSEINÄJOEN OSUUSPANKKI
PIEKSAMÄEN SEUDUN OSUUSPANKKI
PIELAVEDEN OSUUSPANKKI
PIHTIPUTAAN OSUUSPANKKI
POHJOLAN OSUUSPANKKI
POLVIJÄRVEN OSUUSPANKKI
PORIN SEUDUN OSUUSPANKKI
PORVOON OSUUSPANKKI
POSION OSUUSPANKKI
PUODASJÄRVEN OSUUSPANKKI
PUKKILAN OSUUSPANKKI
PULKKILAN OSUUSPANKKI
PUNKALAITUMEN OSUUSPANKKI
PUOLANGAN OSUUSPANKKI
PURMO ANDELSBANK
PYHÄJÄRVEN OSUUSPANKKI
PYHÄNNÄN OSUUSPANKKI
PÄIJÄT-HÄMEEN OSUUSPANKKI
PÄLKÄNEEN OSUUSPANKKI
PÖYTÄN OSUUSPANKKI
RAAHEN SEUDUN OSUUSPANKKI
RANTASALMEN OSUUSPANKKI
RANTSIAN OSUUSPANKKI
RAUMAN SEUDUN OSUUSPANKKI
RAUTALAMMIN OSUUSPANKKI
RIIHIMÄEN SEUDUN OSUUSPANKKI
RIISTAVEDEN OSUUSPANKKI
RUHTINANSALMEN OSUUSPANKKI
RUOVEDEN OSUUSPANKKI
RYMÄTTYLÄN OSUUSPANKKI
RÄÄKKYLÄN OSUUSPANKKI
SALLAN OSUUSPANKKI
SALON SEUDUN OSUUSPANKKI
SAUVON OSUUSPANKKI
SAVITAIPALEEN OSUUSPANKKI
SAVONLINNAN OSUUSPANKKI
SIDEBY ANDELSBANK
SIIKAJOEN OSUUSPANKKI
SIMPELEEN OSUUSPANKKI
SOMERNIEMIEN OSUUSPANKKI
SOMERON OSUUSPANKKI
SONKAJÄRVEN OSUUSPANKKI
SOTKAMON OSUUSPANKKI
STRÖMFORS ANDELSBANK
SULKAVAN OSUUSPANKKI
SUODENNIEMIEN OSUUSPANKKI
SUOMUSSALMEN OSUUSPANKKI
SUONENJOEN OSUUSPANKKI
SYSMÄN OSUUSPANKKI
SÄKYLÄN OSUUSPANKKI
TAIVALKOSKEN OSUUSPANKKI
TAIVASSALON OSUUSPANKKI
TAMPEREEN SEUDUN OSUUSPANKKI
TARVASJOEN OSUUSPANKKI
TERVOLAN OSUUSPANKKI
TERVON OSUUSPANKKI
TOHOLAMMIN OSUUSPANKKI
TOIJALAN OSUUSPANKKI
TORNION OSUUSPANKKI
TURUN SEUDUN OSUUSPANKKI
TUUPOVAARAN OSUUSPANKKI
TYRNÄVÄN OSUUSPANKKI
ULLAVAN OSUUSPANKKI
URJALAN OSUUSPANKKI
UTAJÄRVEN OSUUSPANKKI
UUDENKAUPUNGIN SEUDUN OSUUSPANKKI
UUKUNIEMIEN OSUUSPANKKI
VALKEAKOSKEN OSUUSPANKKI
VALTIMON OSUUSPANKKI
VAMMALAN SEUDUN OSUUSPANKKI
VAMPULAN OSUUSPANKKI
VARKAUDEN OSUUSPANKKI
VARPAISJÄRVEN OSUUSPANKKI
VASA ANDELSBANK
VEHMERSALMEN OSUUSPANKKI
VESANNON OSUUSPANKKI
VETELIN OSUUSPANKKI
VETELIN YLIPÄÄN OSUUSPANKKI
VIEKIN OSUUSPANKKI
VIHANNIN OSUUSPANKKI
VIMPELIN OSUUSPANKKI
VIROLAHDEN OSUUSPANKKI
VIRTAIN OSUUSPANKKI
YLITORNION OSUUSPANKKI
YLIVIESKAN OSUUSPANKKI
YLÄ-KINTAIDEN OSUUSPANKKI

YLÄNEEN OSUUSPANKKI
YPÄJÄN OSUUSPANKKI
ÄHTÄRIN OSUUSPANKKI
ÖSTNYLANDS ANDELSBANK
ÖSTRA KORSHOLMS ANDELSBANK
ÖVERMARK ANDELSBANK

Paikallisosuuspankit • Lokalandelsbanker (43)

ALAHÄRMÄN OSUUSPANKKI
HANNULAN OSUUSPANKKI
HELLANMAAN OSUUSPANKKI
HONKAJOEN OSUUSPANKKI
ISOJOEN OSUUSPANKKI
JOROISTEN OSUUSPANKKI
JÄMIJÄRVEN OSUUSPANKKI
KANNONKOSKEN OSUUSPANKKI
KALHAVAN OSUUSPANKKI
KETELEEN OSUUSPANKKI
KEURUUN OSUUSPANKKI
KIURUVEDEN OSUUSPANKKI
KONNEVEDEN OSUUSPANKKI
KORTESJÄRVEN OSUUSPANKKI
KOSKEN OSUUSPANKKI
KOVELAHDEN OSUUSPANKKI
KURIKAN OSUUSPANKKI
KYRÖN SEUDUN OSUUSPANKKI
KYRÖNMAAN OSUUSPANKKI
KYJJÄRVEN OSUUSPANKKI
LAIHIAN OSUUSPANKKI
LAMMIN OSUUSPANKKI
LÄNNEVEDEN OSUUSPANKKI
LAPINLAHDEN OSUUSPANKKI
LAPPJÄRVEN OSUUSPANKKI
LAPUAN OSUUSPANKKI
LAVIAN OSUUSPANKKI
LEHTIMÄEN OSUUSPANKKI
LIEDON OSUUSPANKKI
MILTIAN OSUUSPANKKI
NIVALAN JÄRVIKYLÄN OSUUSPANKKI
PETÄJÄVEDEN OSUUSPANKKI
PIIKKION OSUUSPANKKI
PYHÄSELÄN OSUUSPANKKI
REISJÄRVEN OSUUSPANKKI
SIEVIN OSUUSPANKKI
SILIJÄRVEN OSUUSPANKKI
SUUPUOHJAN OSUUSPANKKI
TIISTENJOEN OSUUSPANKKI
TULLINIEMEN OSUUSPANKKI
VASKION OSUUSPANKKI
VIEREMÄN OSUUSPANKKI
YLHÄRMÄN OSUUSPANKKI

Panttilainauslaitokset • Panttlåneinrättningar (13)

HELSINGIN PANTTI-OSAYEHTIÖ
HÄMEEN PANTTILAINAKONTTORI OY
KYMEN PANTTILAINAAMO OY
LAHDEN PANTTI OY
LOHJAN PANTTILAINA OY
OULUN PANTTILAINAKONTTORI OY
PANTTILAINAOSAYEHTIÖ EUROPAANTTI OY
PÄIJÄT-HÄMEEN PANTTI OY
ROVANIEMEN PANTTILAINAKONTTORI OY
SATAKUNNAN PANTTILAINAAMO OY
SUOMEN ARVOPANTTI OY
SUOMEN LUOTTOANTTI OY
TÖÖLÖN PANTTI OY

Säästöpankit • Sparbanker (39)

EKENÄS SPARBANK
ERÄJÄRVEN SÄÄSTÖPANKKI
ETELÄ-KARJALAN SÄÄSTÖPANKKI
EURAJOEN SÄÄSTÖPANKKI
HAUHOEN SÄÄSTÖPANKKI
HOUSTKÄRS SPARBANK
HUUTTISTEN SÄÄSTÖPANKKI
IKAALISTEN SÄÄSTÖPANKKI
KALANNIN SÄÄSTÖPANKKI
KIIKOISTEN SÄÄSTÖPANKKI
KORPO SPARBANK
KORTESJÄRVEN SÄÄSTÖPANKKI
KRISTINESTADS SPARBANK
KUORTANEEN SÄÄSTÖPANKKI
KVEVLAX SPARBANK
LAMMIN SÄÄSTÖPANKKI
LIEDON SÄÄSTÖPANKKI
LUOPIOISTEN SÄÄSTÖPANKKI
LÄNGELMÄEN SÄÄSTÖPANKKI
LÄNSI-UUDENMAAN SÄÄSTÖPANKKI
MIETOISTEN SÄÄSTÖPANKKI
MYRSKYLÄN SÄÄSTÖPANKKI
NAGU SPARBANK
NÄRPES SPARBANK

PADASJOEN SÄÄSTÖPANKKI
PARKANON SÄÄSTÖPANKKI
PYHÄRANNAN SÄÄSTÖPANKKI
RENGON SÄÄSTÖPANKKI
SOMERON SÄÄSTÖPANKKI
SUODENNIEMEN SÄÄSTÖPANKKI
SUOMENNIEMEN SÄÄSTÖPANKKI
SYSMÄN SÄÄSTÖPANKKI
SÄÄSTÖPANKKI OPTIA
TUULOKSEN SÄÄSTÖPANKKI
TÖYSÄN SÄÄSTÖPANKKI
VORÄ SPARBANK
YLHÄRMÄN SÄÄSTÖPANKKI
YTTERMARK SPARBANK
ÖVERMARK SPARBANK

Säästöpankkiosakeyhtiöt • Sparbanksaktiebolag (1)

Aktia Sparbank Abp

Omistusyhteisöt • Holdingsammanslutningar (3)

ANNE GYLLENBERG AB
LEONIA OYJ
MERITANORDBANKEN ABP

Osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö • Centralinstitutet för sammanslutningen av andelsbanker (1)

OSUUSPANKKIKESKUS-OPK OSUUSKUNTA

Ulkomaisten luottolaitosten edustustot Suomessa • Utländska kreditinstitutets representationskontor i Finland (5)

ABN AMRO BANK
CREDIT SUISSE FIRST BOSTON, FINLAND REPRESENTATIVE OFFICE
LANDESBANK SCHLESWIG-HOLSTEIN,
HELSINKI REPRESENTATIVE OFFICE
NORDFINANZ BANK ZÜRICH, EDUSTUSTO
SOCIÉTÉ GÉNÉRALE REPRESENTATIVE OFFICE

Ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit Suomessa • Utländska kreditinstitutets filialer i Finland (18)

BMW FINANCIAL SERVICES SCANDINAVIA AB –
SUOMEN SIVULIIKE
CATERPILLAR FINANCIAL NORDIC SERVICES AKTIEBOLAG,
FILIAL I FINLAND
CITIBANK INTERNATIONAL PLC, SIVULIIKE SUOMESSA
CREDIT AGRICOLE INDOSUEZ HELSINGIN SIVUKONTTORI
D. CARNEGIE AB, FINLAND FILIALEN
DEN DANSKE BANK AKTIESELSKAB, HELSINGFORS FILIAL
ELLOS FINANS AKTIEBOLAG, FILIAL I FINLAND
FCE BANK PLC
GE CAPITAL EQUIPMENT FINANCE AB, FILIAL I FINLAND
HANDELSBANKEN FINANS AKTIEBOLAG (PUBL),
FILIALVERKSAMHETEN I FINLAND
SCANIA FINANS AKTIEBOLAG, FILIAL I FINLAND
SEB FINANS AB (PUBL) HELSINGFORSFILIALEN
SKANDINAVISKA ENSKILDA BANKEN AB (PUBL)
HELSINGFORSFILIALEN
SVENSKA HANDELSBANKEN AB (PUBL),
FILIALVERKSAMHETEN I FINLAND
TELIA FINANS FINLAND, FILIAL TILL TELIA FINANS AKTIEBOLAG
TREVISE PANKKI OYJ
UNIBANK A/S, HELSINGFORS FILIAL
XEROX CREDIT AKTIEBOLAG

Vakuusrahastot • Säkerhetsfonder (4)

LIKEPANKKIEN JA POSTIPANKKI OY:N VAKUUSRAHASTO
OSUUSPANKKIEN VAKUUSRAHASTO
PAIKALLISOSUUSPANKKIEN VAKUUSRAHASTO
SÄÄSTÖPANKKIEN VAKUUSRAHASTO

Talletussuojarahasto • Insättningsgarantifonden (1)

TALLETUSSUOJARAHASTO

PÄÄOMAMARKKINOILLA TOIMIVAT YHTEISÖT • SAMMANSLUTNINGAR PÅ KAPITALMARKNADEN

Arvo-osuusjärjestelmän osapuolet • Parter inom värdepapperssystemet (11)

AKTIA SPARBANK ABP
HEX SECURITIES SERVICES LTD OY
LEONIA PANKKI OYJ
MERITA PANKKI OYJ
OSUUSPANKKIEN KESKUSPANKKI OYJ
OSUUSPANKKIKESKUS-OPK OSUUSKUNTA
OY SAMLINK AB
SKANDINAVISKA ENSKILDA BANKEN AB (PUBL)
HELSINGFORSFILIALEN
SUOMEN ARVOPAPERIKESKUS OY
SVENSKA HANDELSBANKEN AB (PUBL),
FILIALVERKSAMHETEN I FINLAND
ÅLANDSBANKEN ABP

Markkinapaikat • Marknadsplatser (2)

HELSINGIN ARVOPAPERI- JA JOHDANNAISPÖRSSI,
SELVITYSYHTIÖ OY
HELSINKI EXCHANGES GROUP LTD OY

Rahastoyhtiöt • Fondbolag (25)

AKTIA RAHASTOYHTIÖ OY
ALFRED BERG RAHASTOYHTIÖ OY
AURATOR RAHASTOYHTIÖ OY
CARNEGIE RAHASTOYHTIÖ OY
CONVENTUM RAHASTOYHTIÖ OY
DIANA RAHASTOYHTIÖ OY
EVLII-RAHASTOYHTIÖ OY
FIDES RAHASTOYHTIÖ OY
FIM RAHASTOYHTIÖ OY
FONDITA RAHASTOYHTIÖ OY
GYLLENBERG FONDBOLAG AB
HANDELSBANKEN FONDBOLAG AB
LEONIA MM RAHASTOYHTIÖ OY
LEONIA RAHASTOYHTIÖ OY
MANDATUM RAHASTOYHTIÖ OY
MERITA RAHASTOYHTIÖ OY
MYRIADI RAHASTOYHTIÖ OYJ
OP-RAHASTOYHTIÖ OY
PYN RAHASTOYHTIÖ OY
RAHASTOYHTIÖ PROTOS INTERNATIONAL OY
SAMPO RAHASTOYHTIÖ OY
SELIGSON & CO RAHASTOYHTIÖ OYJ
TREVISE RAHASTOYHTIÖ OY
WIP RAHASTOYHTIÖ OY
ÅLANDSBANKEN FONDBOLAG AB

Sijoituspalveluyritykset • Värdepappersföretag (45)

ACM OY ACTIVE CASH MANAGEMENT
AKTIA ASSET MANAGEMENT OY
ALEXANDER CORPORATE FINANCE OY
ALFRED BERG FINLAND OY AB
ALFRED BERG OMAISUUDENHOITO OY
ÄROS SECURITIES OY
AURATOR VARAINHOITO OY
CARNEGIE VARAINHOITO SUOMI OY
CONVENTUM ASSET MANAGEMENT OY
CONVENTUM CORPORATE FINANCE OY
CONVENTUM PANKKIIRILIIKE OY
EQ PANKKIIRILIIKE OY
ESTLANDER & RÖNNLUND FINANCIAL PRODUCTS AB
EVLII CORPORATE FINANCE OY
EVLII RAHAMARKKINAT OY
EVLII VARAINHOITO OY
FIDES ASSET MANAGEMENT OY
FIM OMAISUUDENHOITO OY
FIM PANKKIIRILIIKE OY
FSB PANKKIIRILIIKE OY
GYLLENBERG ASSET MANAGEMENT PANKKIIRILIIKE OY
HIISI PANKKIIRILIIKE OY
IFA VARAINHOITO OY
LEONIA OMAISUUDENHOITO OY
MANDATUM PANKKIIRILIIKE OY
MANDATUM VARAINHOITO OY
MERITA ASSET MANAGEMENT OY
MERITA DELTA OY
MERITA PANKKIIRILIIKE OY
MNB MAIZELS OY
OPSTOCK OY
OY AHOLA & MALINIEMI PARTNERS AB
OY UNITED BANKERS PANKKIIRILIIKE, FONDKOMMISSION AB
PANKKIIRILIIKE BBL FINLAND OY
PANKKIIRILIIKE EVLII OYJ
PANKKIIRILIIKE EVLII-OPTIOT OY
PANKKIIRILIIKE SOFI OY
PCA CORPORATE FINANCE OY
SAMPO VARAINHALLINTA OY
SEINÄJOEN PANKKIIRILIIKE OY
SELIGSON & CO VARAINHOITO OY
STUDE OY
UNITED BANKERS OMAISUUDENHOITO OY
VARAINHALLINTA TRESOR OY
WAHLSTRÖM IMMONEN PARTNERS OY

Sijoituspalveluyritysten omistusyhteisöt • Holdingsammanslutningar för värdepappersföretag (7)

ALFRED BERG FINLAND OY AB
BAGG HOLDING AB
CONVENTUM OYJ
FINANSSI-SAMPO OY
OY UB FINANCE AB
UGGLA, RUTANEN, SELIGSON & CO
WELNESOR OY

Sijoittajien korvausrahasto • Ersättningsfonden för investerarskydd (1)

SJOITTAJIEN KORVAUSRAHASTO

Rahoitusmarkkinoiden ja niiden valvonnan historiaa

Historik över finansmarknaden och finanstillsynen

Ruotsin vallan aika 1100-l • Svenska tiden 1100-talet

- 1659 Ruotsi-Suomen kuningas Kaarle X Kustaa perusti pankkiylitarkastajan viran valvomaan ruotsalaista Palmstruchin pankkia, jolla oli sivukonttori myös Turussa. Virka lakkautettiin pankin lopetettua toimintansa vararikon seurauksena 1668. • Sverige-Finlands konung Karl X Gustav inrättade en banköverinspektörstjänst för övervakningen av Palmstruchska banken, som hade filial även i Åbo. Tjänsten drogs dock in rätt snart efter att banken hade upphört med sin verksamhet på grund av konkurs 1668.
- 1668 Palmstruchin pankin raunioille perustettiin Valtiosäätyjen pankki (Sveriges Riksbank), joka oli maailman ensimmäinen keskuspankki. Sen toimintaa valvoi kuusi pankkivaltuusmiestä. Valtiosäätyjen pankin toimet koskivat Suomea aina vuoteen 1840 asti, jolloin Ruotsin raha lopullisesti poistui liikkeestä Suomessa. • Verksamheten i Palmstruchska banken övertogs av Riksbankens Ständers Bank (nuvarande Sveriges Riksbank), den första centralbanken i världen. Dess verksamhet övervakades av sex bankfullmäktige. Finland berördes av bankens verksamhet fram till 1840, då den svenska myntenheten slutligt togs ur cirkulation i Finland.

Venäjäns vallan aika 1809-1917 • Ryska tiden 1809-1917

- 1811 Suomen pankki perustettiin. • Finlands Bank grundades.
- 1820-l. Ensimmäiset säästöpankit syntyivät Suomeen ja Ruotsiin. • De första sparbankerna inrättades i Finland och Sverige.
- 1860 Suomi sai oman rahayksikön, markan. • Finland fick en egen myntenhet, marken.
- 1862 Suomeen perustettiin ensimmäinen liikepankki (SYP). • Den första affärsbanken (sedermera Föreningsbanken i Finland Ab) etablerades i Finland.
- 1866 Liikepankkijärjestelmän myötä Suomeen säädettiin ensimmäinen pankkilaki. Pankkien valvontaohjeet antoi Senaatti, ja niiden noudattamista valvoivat pankkeihin asetetut asiamiehet. • I och med utvecklingen av ett affärsbankssystem stiftades den första banklagen i Finland. Anvisningarna om tillsynen över bankerna utfärdades av Senaten, och särskilda ombud tillsattes i bankerna för att övervaka att anvisningarna följdes.
- 1868 Suomen Pankki siirtyy säätyjen (myöhemmin eduskunta) alaiseksi. • Finlands Bank underställdes ständerna (senare riksdagen).
- 1895 Säästöpankkilaki astui voimaan. Siinä pankkivalvonta ensimmäisen kerran keskitettiin. • Sparbankslagen trädde i kraft. I den centraliserades tillsynen för första gången.
- 1920 Osuuskassojen valvojaksi määrättiin järjestön oma keskusrahailaitos. • Centralpenninginrättningen för andelskassorna förordnades att utöva tillsyn över kassorna.
- 1922 Pankkitarkastusvirasto perustettiin valtiovarainministeriön alaisuuteen valvomaan liikepankkeja. • Bankinspektionen inrättades med uppgift att övervaka affärsbankerna. Inspektionen var underställd finansministeriet.
- 1993 Pankkitarkastusviraston toiminta lakkasi uuden rahoitustarkastuslain myötä ja Rahoitustarkastus aloitti toimintansa Suomen Pankin yhteydessä. • Bankinspektionens verksamhet upphörde i och med att lagen om finansinspektionen trädde i kraft och Finansinspektionen inleddes sin verksamhet vid Finlands Bank.
- 1995 Suomesta tuli EU:n jäsen. • Finland blev medlem av EU.
- 1999 Euro-aika alkoi. • Euroeran inleddes.

Itsenäisyyden aika 1917– • Självständighetstiden 1917–

Valvonta-alue on laajentunut • Tillsynsområdet har utvidgats:

1933	Kiinnitysluottopankit • Hypoteksbankerna	1991	Ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit ja arvo-osuusjärjestelmä • Utländska kreditinstitutens filialer och värdeandelsystemet
1970	Säästöpankit, osuuspankit, luotto-osaakeyhtiöt ja pankkien vakuusrahastot • Sparbankerna, andelsbankerna, kreditaktiebolagen och bankernas säkerhetsfonder	1992	Rahoitustoimintalin mukaiset luottolaitokset ja säästöpankkisäätiöt • Kreditinstitut enligt lagen om finansieringsverksamhet och sparbankssiftelserna
1979	Hypoteekkiyhdistys ja ulkomaisten luottolaitosten edustustot • Hypoteksföreningen och utländska kreditinstitutens representationskontor	1993	Panttilainauslaitokset • Panttlåneinrättningarna
1987	Sijoitusrahastot ja rahastoyhtiöt • Placeringsfonderna och fondbolagen	1994	Luottolaitosten konsolidointiryhmät ja ulkomaiset palvelujen tarjoajat • Kreditinstitutens konsolideringsgrupper och utländska företag som tillhandahåller tjänster
1988	Postipankki Oy ja johdannaismarkkinat • Postbanken Ab och derivatmarknaden	1996	Sijoituspalveluyritykset • Värdepappersföretagen
1989	Arvopaperimarkkinat • Värdepappersmarknaden		

Talletuspankkien korkoriskiaseman arviointi

Tuloriski osoittaa, mikä vaikutus korkojen muutoksilla on koko taseen alle vuoden pituisen alijäämän rahoittamiseen tai ylijäämän sijoittamiseen vuoden aikana raportointihetkestä eteenpäin. Tallettajien käyttäytyminen on osoittautunut varsin joustamattomaksi korkojen muuttuessa. Tämän vuoksi euromääräisten erien tuloriski lasketaan käyttäen erilaisia oletuksia vaadittaessa maksettavien talletusten uudelleenhinnoittelusta. Tarkoituksena on tarkastella oletuksen vaikutusta riskilaskelmaan. Mitä myöhäisempi näiden talletusten hinnoitteluaikakohta on, sitä positiivisempi vaikutus koron nousulla on pankkien tulokseen.

Investointiriskiluku mittaa luovutettavaksi tarkoitettujen saamistodistusten arvonmuutosta korkojen noustessa yhdellä prosenttiyksiköllä. Investointiriskilaskelmassa otetaan huomioon myös kaupankäyntivarastoon kuuluvien taseen ulkopuolisten sitoumusten korkoherkkyyden (arvonmuutos korkojen noustessa).

Korkoriskiä arvioitaessa otetaan huomioon tulo- ja investointiriskin yhteisvaikutus. Määrittelmällä kaikkien pankkien korkoriski samalla tavalla on mahdollista verrata pankkeja keskenään ja tunnistaa pankit, jotka ottavat liian suuren korkoriskin suhteessa riskinkantokykyynsä. Mittarina käytetään tulo- ja investointiriskin yhteenlaskettua tappioarvoa korkojen noustessa yhdellä prosenttiyksiköllä. Laskelmassa oletetaan lisäksi, että vaadittaessa maksettavat talletukset hinnoitellaan uudelleen vasta vuoden kuluttua. Korkoriskin suhde riskinkantokykyyn saadaan laskemalla näin saatu korkoriski prosentteina edellisen vuoden lopun rahoituskatteesta.

Rata seuraa luottolaitosten ulkomaista toimintaa

Maariskiseurannassa tarkastellaan vastapuoliriskin määrää ja saamisten keskittymistä maantieteellisestä näkökulmasta, eli selvitetään, kuinka suuria riskikeskittymiä luottolaitoksilla on eri valtioissa.

Kansainvälisten talouskriisien vaikutukset voivat heijastua Suomen pankkisektoriin joko suoraan luottojen, rahoitusmarkkinavaateiden tai muiden ulkomaisten saamisten kautta tai epäsuorasti, kun kriisien vaikutukset välittyvät yleistaloudellisena epävarmuutena mm. luottojen kysyntään. Esimerkiksi vientiyriyten joutuminen vaikeuksiin voi kasvattaa luottotappioiden määrää.

Maariskitiedonkeruussa luottolaitokset ja niiden konsernit ilmoittavat ulkomaiset saamisen maittain ja jaoteltuna eri maturiteettiluokkiin ja sektoreihin. Yksittäiset luottolaitokset ilmoittavat saamisten lisäksi myös ulkomaiset velkaerät valutoittain jaoteltuna. Raportoinnin piiriin kuuluvien luottolaitosten ulkomaiset saamiset muodostavat noin 99 % koko pankkisektorin ulkomaisista saamisista.

Analys av depositionsbankernas ränteriskposition

Inkomstrisken visar vilken effekt ränteförändringar har på finansieringen av underskottet för de korta maturiteterna i balansräkningen och på placeringen av överskottet på ett år räknat från rapporteringstidpunkten. Insättarna har visat sig reagera rätt trögt på ränteförändringar. För poster i euro beräknas inkomstrisken därför i form av olika antaganden om räntebindningen i avistainlåningen. I riskanalysen beräknas effekten av varje antagande. Ju senare räntebindningen i avistainlåningen sker, desto positivare är effekten av en räntepöppgång på bankernas resultat.

Investeringsrisken speglar värdeförändringen i omsättningsbara fordringsbevis vid en räntestegring på en procentenhet. I investeringsriskanalysen beaktas räntekänsligheten (värdeförändringen till följd av en räntepöppgång) för de åtaganden utanför balansräkningen som ingår i handelslagret.

I ränteriskanalysen beaktas samverkan mellan inkomstrisken och investeringsrisken. Genom att alla bankers ränterisker mäts med samma formel blir bankerna jämförbara och de banker kan identifieras som tar en alltför stor ränterisk i förhållande till sin bärkraft. Som mått används den totala förlusten, som är summan av inkomst- och investeringsrisken vid en räntestegring på en procentenhet under antagandet att räntan på avistakontona justeras först efter ett år. Ränterisken i förhållande till bärförmågan fås genom att den resulterande ränterisken ställs i relation till finansnettot vid slutet av föregående år.

Finansinspektionen följer kreditinstitutens utlandsverksamhet

I länderriskuppföljningen granskas motpartsrisken och den geografiska koncentrationen av fordringar, dvs. hur stora exponeringar kreditinstitut-

en har i olika stater. Verkningarna av internationella ekonomiska kriser kan återspeglas i den finländska banksektorn antingen direkt genom krediter, finansmarknadsfordringar eller andra utländska fordringar, eller indirekt genom en allmän ekonomisk osäkerhet, bl.a. i efterfrågan på krediter. Drabbas exempelvis exportföretagen av problem kan detta medföra ökade kreditförluster.

I insamlingen av data om länderrisker rapporterar kreditinstituten och deras koncerner sina utländska fordringar länderfördelade enligt maturitetsklasser och sektorer. De enskilda kreditinstituten rapporterar förutom utländska fordringar också utländska skulder valutavis. De rapporterade kreditinstituten står för ca 99 % av hela banksektorns utländska fordringar.

